ΠΕΛΕΚΑΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

Ὥσπερ Πελεκάν, τετρωμένος τὴν πλευράν Σου, Λόγε, σοὺς θανόντας παῖδας ἐζώωσας, ἐπιστάξας ζωτικοὺς αὐτοῖς κρουνούς.
Ἀπὸ τὸν ὄρθρο τοῦ Μ. Σαββάτου.

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ 1965 'Αριθ. Δελτίου 27

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η συνέχεια τῶν περιεχομένων στή μέσα σελίδα τοῦ πίσω εξώφυλλου

ΠΕΛΕΚΑΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ
ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 26 (ΙΣΟΓΕΙΟΝ) ΑΘΗΝΑΙ

Διευθύνεται ὑπὸ Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς
Ὑπεύθυνος Συντάξεως Ἀγλ. Ζάννου, Χαρ. Τρικούπη 26
Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου Ν. Παναγόπουλος, Ἀγ. Κωνσταντίνου 14
Διανέμεται Δωρεὰν — Ἐκδίδεται ἀνὰ τριμηνίαν

Ἀριθ. Δελτίου 27 Καλοκαίρι 1965

Ὀκτ. - Ἰούν. Κάθε Τρίτη καὶ Παρασκευὴ ὁμιλίες ἀπὸ τὶς 8 μ. μ. Τὰ γραφεῖα ἀνοιχτὰ 7 - 9 μ.μ.

Στὶς καλοκαιριάτικες διακοπὲς τὰ γραφεῖα τῆς Θ. ΕΝ. θὰ εἶναι ἀνοιχτὰ κάθε Τρίτη 8 - 9 μ.μ.

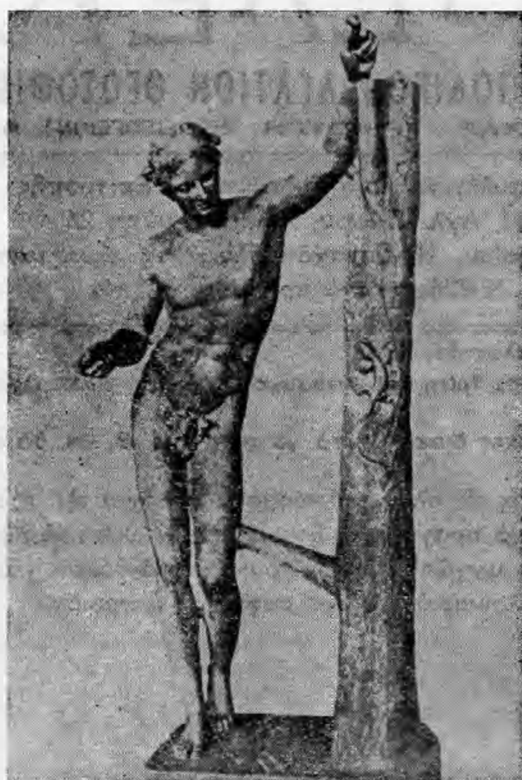
Μέλισσες διαλεχτὲς εἶν' ὅλου τοῦ κόσμου οἱ στοχαστὲς κ' οἱ λογοτέχνες ποὺ φῶς ἀγναντεύοντας πιὸ πραγματικὸ ξανοίγουνε τὸ μυστικὸ λουλούδισμα τῆς πιὸ φωτεινῆς ἄνοιξης τῶν ψυχῶν μας καὶ τρυγᾶνε τ'ἀνθόμελι γιὰ νὰ τὸ μετουσιώσουνε σὲ ὁλόξανθο καλοκαιριάτικο μέλι σοφίας κι ὀμορφιᾶς.

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΑΤΙΚΑ

Α΄ ΜΕΛΙΣΣΕΣ

Θά μᾶς ἐρωτήσει κάποτε τῶν Οὐρανῶν ὁ Κύριος
ποῦ 'ναι τό μέλι πού συνάξατε, ἄνθρωποι,
ἐσεῖς ὄμορφές μου μέλισσες,
ἀπ' ὅλα τ' ἄνθια τῆς χαρᾶς, τά λούλουδα τῆς λύπης;
Τί θ' ἀπαντήσουμε σάν ἔτσι μᾶς ἐξετάσουν;
Γιατί μοιάζουμε τίς μέλισσες
πού ἀφήνουν τήν κυψέλη τους
γιά ν' ἀγναντεύουν τό φῶς πιό πραγματικό,
ξανθότατο καθώς εἶναι ἡ ἐξοχή ξανθή μετά τό θερισμό
καί τά πουλιά σταχομαζώνουν,
πιό φαντασμαγορικό ὅπου μέσα του ὅλες οἱ μουσικές
τῆς υποδοχῆς παίζουν.
Ὅταν κατεβαίνουμε τήν κλίμακα τοῦ Θανάτου,
κλίμακα Ζωῆς ἀνεβαίνουμε.

Σαράντος Παυλέας

Πραξιτέλη
ΑΠΟΛΛΩΝ ΣΑΥΡΟΚΤΟΝΟΣ
μαρμάρινο ἀντίγραφο χαλκίνου ἀγάλματος

Β΄ ΑΠΟΛΛΩΝ ΣΑΥΡΟΚΤΟΝΟΣ

Φωτιά καί λάβρα· μεσημέρι.
    Η πλάσις βυθισμένη
σ᾽ὀνείρατα σωπαίνει.
Καί τό ζεστό τ᾽ αγέρι,
    σάν νά νυστάζη,
    μόλις ἀναταράζει
    τά ναρκωμένα φύλλα,
    σάν νά τρέχη ανατριχίλα.
Καί τό νεράκι πού κυλᾶ,
βαθειά στό ρέμα, σιγαλά,
θαρρεῖς στόν υπνο του παραμιλᾶ.

Ὄμορφο ἀγόρι θαυμαστό
στέκετ' ἐκεῖ μέσα στή λάβρα
καί ρίχνει μάτι γελαστό
στή λιόχαρη τή σαύρα,
τή σαύρα τοῦ μεσημεριοῦ,
πού σέρνεται στά πόδια τοῦ ἀγοριοῦ,
τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ φωτοδότου,
πού ἔχει τή σαύρα σύμβολό του.

Αὐτή τή θαυμαστή σκηνή
πού „τήν μεσημβρινή
τήν ὥρα συμβολίζει
μέ τήν ἐξωτική σιγή της
καί μέ τήν λάβρα πού ὑπνοτίζει,
αὐτήν πού ὁ θεῖος της τεχνίτης
τόσο βαθειά τήν ἔχει νοιώσει
καί τήν παράστησε μέ χάρι τόση
καί τήν σεβάστηκ' ὁ καταλυτής ὁ Χρόνος,
ποιός βέβηλος ἔχει τολμήσει,
ποιός ἄμουσος νά τήν βαπτίση
Ἀπόλλων Σαυροκτόνος;

1928

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

Γ΄ ΤΟ ΠΡΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΘΕΙΟ ΔΡΑΜΑ

συνέχεια ἀπό τό προηγούμενο Δελτίο

δ΄ Η ΠΡΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΝΑΛΗΨΗ

Τό θριαμβικό ἀνέβασμα τοῦ ἀναστημένου Θεοῦ στόν οὐρανό, ἡ Ἀ ν ά λ η ψ η, κρατεῖ σημαντική θέση στό χριστιανισμό καί παρακινᾶ τήν ἀναζήτησή του στό προχριστιανικό Θεῖο Δράμα. Ὕστερα ἀπό τόν Ἅδη ὁ χαναναῖος Βάαλ ἀνεβαίνει ξανά στήν κορφή τοῦ βουνοῦ Ζαφών, πού στέκει ὁ θρόνος τῆς δόξας του καί πού κατά τήν κοσμολογική σημασία τοῦ Βουνοῦ στίς σημιτικές θρησκεῖες σημαίνει τά οὐράνια. Οἱ πιστοί τοῦ Ἄδωνι στή Βύβλο "εἰς ἠέρα πέμπουσι" τό θεό τους ὕστερα ἀπό τήν ἀνάστασή του. Αὐτό σημαίνει πώς στοιχεῖο τοῦ Ἀδωνιακοῦ θείου δράματος εἶταν στή σημιτική πατρίδα του ἡ ἀνάληψη τοῦ πρωταγωνιστῆ του. Κατά τή μαρτυρία τοῦ χριστιανοῦ Ἱππόλυτου καί ὁ Ἄττις ὕστερα ἀπό τήν ἀνάστασή του ἀνεβαίνει στά οὐράνια.

Στά μινωικά χαράγματα ὁ κρητικός θεός παρουσιάζεται νά κατεβαίνει ἀπό τόν ουρανό, ὅπου βέβαια ανεβαίνει ὕστερα ἀπό

τήν ἀνάστασή του. Στά ἀνάγλυφα τοῦ "Θρόνου" τοῦ Ἀπόλλωνα στίς Ἀμύκλες, πού στή βάση τοῦ ἀγάλματός του εἶναι ὁ τάφος τοῦ θνήσκοντος θεοῦ Ὑακίνθου, εἰκονίζεται μιά πομπή γονιμικῶν θεοτήτων πού ἀνεβάζουν τόν Ὑάκινθο στόν οὐρανό μαζί μέ τήν Πολύβοια, ἀδερφή του κατά τό μύθο του καί σίγουρα γυναίκα του γιά τήν ἀρχαία λατρεία. Η παράσταση ἀνακρατεῖ τήν ἀρχαία ἄνοδο τοῦ Θεοῦ καί τῆς συντρόφισσάς του Θεᾶς στούς οὐρανούς ὕστερα ἀπό τήν ἀνάστασή του. Οταν ὁ Διόνυσος ἀνεβάζει τή Σεμέλη ἀπό τόν Ἅδη, ἀνεβαίνει μαζί της στούς οὐρανούς ("ὁ δέ ἀνακράζων ἐξ Ἅιδου τήν μητέρα αὐτοῦ καί προσαγορεύσας αὐτήν Θυώνην μετ' αὐτῆς εἰς οὐρανόν ἀνῆλθεν") κ' ἕνα ἀπό τά στυλοπινάκια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνα στήν Κύζικο εἰκόνιζε τόν "Διόνυσον τήν μητέρα αὐτοῦ εἰς οὐρανόν ἀνάγοντα προηγουμένου Ἑρμοῦ, Σατύρων δέ καί Σειληνῶν μετά λαμπάδων προπεμπόντων αὐτούς". Ἐδῶθε ξηγιέται η ἀντίστριχη περιπέτεια μέ τήν κρητική θεονύφη του Ἀριάδνη: Στή Νάξο, ἕνα ἀπό τά κέντρα τῆς λατρείας του, ἀνεβαίνει μέ τήν Ἀριάδνη σ' ἕνα βουνό καί χάνεται ἀπό κεῖ μαζί της.

Ὅλα τοῦτα μαρτυροῦν τήν Ἀνάληψη στοιχεῖο τῶν θείων Δραμάτων. Ο θνήσκων ὅμως Θεός εἶναι χ θ ό ν ι ο ς, κ' ἔτσι τό ἀνέβασμά του εἶναι υστερότερο στοιχεῖο. Εἶναι μιά ψυχολογική ἀνάγκη τῶν λατρευτῶν νά κορυφώσουν τό θρίαμβο τοῦ "παθόντος" σωτήρα θεοῦ μέ τό πέρασμά του στό χῶρο τῆς οὐράνιας ἀθανασίας. Τό αἴτημα πραγματώνεται ὅταν ἱδρύεται τό οὐράνιο Πάνθεο ἤ ὅπου ὁ Θνήσκων θεός ταυτίζεται μέ κάποιο θεό τῆς βροχῆς, πού φυσική του περιοχή εἶναι τά οὐράνια νέφη. Η ἀρχική ὅμως παράσταση καί σκάλα ὕστερα τοῦ θεοῦ ἀπό τή γῆ στόν οὐρανό εἰκάζω πώς εἶναι τό Βουνό, ὅπως μαρτυρᾶ τό χαναανικό Θεῖο Δράμα.

Τό Βουνό εἶναι στ' ἀλήθεια ὁ "θρόνος" τῆς Μητέρας Θεᾶς καί θρόνος ἔτσι καί τοῦ ἀρσενικοῦ της παρέδρου. Τό ξαναθρόνιασμα τοῦτο τοῦ ἀναστημένου θεοῦ δίπλα στήν ἀλλοτινή μάνα του κ' ὕστερα γυναίκα του ἔχει τό πραγματικό του ἀντίστοιχο στόν "ἐνθρονισμό" τοῦ βασιλιᾶ ὕστερα ἀπό τήν ἀνανέωση τῆς βασιλείας (καί στή Στέψη γενικά) δίπλα στή βασίλισσα, ἐνσάρκωση τῆς Μεγάλης Θεᾶς του. Η κορφή, ἀπό τήν ἄλλη, τοῦ Βουνοῦ συνορεύει ἤ ταυτίζεται μέ τά οὐράνια. Ἔτσι ξηγιέται καί τό στοιχεῖο πώς ὁ Θεός ἀνεβαίνει στούς οὐρανούς μαζί μέ τή Μεγάλη Θεά, ὅπως μαρτυριέται γιά τό Διόνυσο καί τόν Ὑάκινθο κ' εἰκάζεται γιά τον Ἄδωνι καί τόν Ἄττι. Στήν παράσταση τούτη πρέπει νά ἔχει τή ρίζα της η διόλου νεόπλαστη (γιατί ανήκει στούς Γνωστικούς) ἰδέα πού ἀνέβηκε σέ δόγμα τῶν Καθολικῶν γιά μιάν ὁλόσωμη ἀνάληψη τῆς Θεοτόκου.

(τέλος)

Παναγῆς Λεκατσᾶς

(Ἀναδημοσιεύεται ἀπό τήν ἐφημερίδα Ἐλευθερία τῆς 3 Μαΐου 1964)

ΑΝΑΜΕΣΑ ΟΥΡΑΝΟΥ ΚΑΙ ΓΗΣ

Α΄ ΣΤΗ ΓΗΣ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟ ΖΩΣΜΕΝΟΙ

Θάμα, ἀδερφοί, ἡ ζωή κι ὁ θάνατος· καί θάμα
νά ὁδεύουμε στή γῆς τόν οὐρανό ζωσμένοι.

Ν. Καζαντζάκης. Ἀπό τήν τραγωδία "Κωσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος"
(Βλ. "Θέατρο" τόμ. Β΄ Τραγωδίες μέ βυζαντινά θέματα)

Β΄ ΖΩΓΡΑΦΙΕΣ

Στό μαβί κάμπο τῆς θάλασσας
οἱ λευκές παπαροῦνες τῶν κυμάτων
κεντοῦν τόν πέπλο τῆς αἰωνιότητας.

Ἀπ' τό ξεχειλισμένο δισκοπότηρο τοῦ ἡλίου
τό αἷμα τοῦ Κυρίου βάφει
τά σκαλοπάτια τοῦ Ναοῦ τῆς δύσης.

Κι' ἡ ἀνήσυχη σκέψη - ἀγριοπεριστέρα -
καταμεσίς ουρανοῦ καί γῆς
ἀναστοχάζεται τό δρόμο πού τῆς μένει
καί τρομάζει.

Πυθαγόρας Δρουσιώτης

Γ΄ Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΟΥ ΦΩΤΟΣ

Νά ἔχεις τήν καρδιά σου στόν παράδεισο καί τά χέρια σου στή γῆ. Ν' ἀνεβαίνεις ψηλά σέ ευσέβεια καί νά κατεβαίνεις χαμηλά σ' ελεημοσύνη, γιατί τέτοια εἶναι ἡ φύση τοῦ Φωτός κι αὐτός ὁ δρόμος τῶν Παιδιῶν του.

Τόμας Βών (Thomas Vaughan, 1622-1666), ἄγγλος μυστικός
Ἀπό τό "Anima magica abscondita " (Κρυφή μαγική ψυχή)
Μετάφραση Δημήτρη Θεοδωρίδη

Δ΄ Η ΣΚΑΛΑ Η ΤΡΑΝΗ

Δέ φτάνεται ὁ παράδεισος μέ πήδημα μονάχο.
Πρέπει νά χτίσουμε τή σκάλα τήν τρανή γιά ν' ἀνεβοῦμε
ἀπό τά χαμηλά τῆς γῆς στούς θολωτούς τούς οὐρανούς
καί στήν κορφή νά φτάσουμε κυκλωτικά.

Τζοσία Γκίλμπερτ Χόλλαντ (Josiah Gilbert Holland, 1819-1881).
ἀμερικανός ποιητής καί πεζογράφος. Ἀπό τό Gr. Latin
Ἀπόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδη

Η ΓΙΟΡΤΗ ΤΟΥ ΛΕΥΚΟΥ ΛΩΤΟΥ

Γιόρτασε καί φέτος ή Θεοσοφική Ένωση τήν παγκόσμια θεοσοφική γιορτή τοῦ Λευκοῦ Λωτοῦ, τήν επέτειο τοῦ θανάτου τῆς Μπλαβάτσκυ, μέ ομιλία καί μέ διάβασμα περικοπῶν από τά τρία αγαπημένα της βιβλία, από τή "Μπαγκαβάντ Γκιτά", από τό "Φῶς τῆς Ασίας" κι από τή "Φωνή τῆς σιγῆς". Η αδ. Διαχειρ. Αγλ. Ζάννου μίλησε γιά τό έργο τῆς Μπλαβάτσκυ, γιά τό Λευκό Λωτό καί γι αυτά τά τρία διαμάντια τοῦ εσωτερισμοῦ καί τῆς τέχνης τοῦ λόγου. Από τή "Μπαγκαβάντ Γκιτά" διάβασε η αδ. Εὔη Ορνσταϊν, από τό "Φῶς τῆς Ασίας" ο αδ. Νίκος Παναγόπουλος, από τή "Φωνή τῆς σιγῆς" η αδ. Τερέζα Σειραδάκη.

Δημοσιεύουμε παρακάτω όλο τό πρόγραμμα τῆς γιορτῆς.

Α΄ Ο ΛΕΥΚΟΣ ΛΩΤΟΣ

Γιορτάζομε καί πάλι σήμερα τή γιορτή τοῦ Λευκοῦ Λωτοῦ. Η 8 Μαΐου είναι η μέρα πού αφιερώθηκε στή μνήμη τῆς ιδρύτριας τῆς νεώτερης Θεοσοφικῆς Κίνησης, τῆς ρωσίδας Ελένας Πετρόβνας Μπλαβάτσκυ. Είναι η μέρα πού αφιερώθηκε στή μνήμη τῆς ψυχῆς εκείνης πού πρόσφερε όλη τή γήινη ζωή της γιά νά διαδώσει τίς θεοσοφικές ιδέες στόν κόσμο. Γιατί ήξερε πώς οι ιδέες τῆς Παγκόσμιας Αδελφότητας, τῆς Αγάπης, τῆς απέραντης Ελευθερίας καί Νομοτέλειας συνάμα - όπως είναι ο Νόμος τοῦ Κάρμα, τῆς Μετενσάρκωσης, τῆς Εξέλιξης - μποροῦν νά δώσουν τήν αρμονία, τό φῶς καί τή χαρά στήν ανθρωπότητα. Στήν ανθρωπότητα πούναι σήμερα βυθισμένη στό σκοτάδι τῆς άγνοιας καί τοῦ πόνου.

Η Ελένα Μπλαβάτσκυ αφιέρωσε τή ζωή της στό σκοπό αυτό. Πόνεσε γιά τόν πόνο τοῦ ανθρώπου, ένιωσε ως τά τρίσβαθα τοῦ είναι της τό απέραντο βογγητό πού διαπερνᾶ όλη τήν Οικουμένη. Γιατί; Γιατί τόση απελπισία, τόσος οδυρμός; Ποιός θά μπορέσει νά λύσει τό απέραντο μυστήριο τῆς ζωῆς; Ποιό είναι τό κλειδί του; Οι θρησκεῖες, τά αρχαῖα μυστήρια, οι φιλοσοφίες, οι επιστῆμες προσπαθοῦν νά δώσουν μιά εξήγηση πνευματική καί διανοητική κ' η κάθε μιά τό εξηγεῖ μέ τό δικό της τρόπο. Κάθε μιά δίνει τό δικό της φῶς. Μά τό φῶς αυτό, πού λίγοι διαλεχτοί άνθρωποι τό αντικρύσανε καί μές στό πέρασμα τῶν αιώνων τό δώσανε στόν κόσμο, θαμπώθηκε, σκεπάστηκε κάτω απ τήν άγνοια, τόν δογματισμό, τή μισαλλοδοξία.

Η Μπλαβάτσκυ δόθηκε στήν υπηρεσία τῆς Λευκῆς Αδελφότητας, πού σκοπός της είναι νά ξανανάψει τό μισοσβυσμένο φῶς, νά ξαναζωντανέψει τίς χαμένες αλήθειες καί νά τίς δώσει καί πάλι στήν ανθρωπότητα. Κ' η Λευκή Αδελφότητα διάλεξε τήν Ελένα Πετρόβνα Μπλαβάτσκυ γιά τό τεράστιο αυτό έργο. Μέ τή βοήθεια τοῦ Διδα-

σκάλου της, όπως είπε η ίδια, έγραφε τά υπέροχα βιβλία της, τήν "Αποκαλυμμένη Ισιδα" τή "Μυστική Διδασκαλία", τό "Μοντέρνο Πανάριον", τό "Κλειδί τής Θεοσοφίας", τό "Στή χώρα τών γαλάζιων βουνών", τίς "Εφιαλτικές ιστορίες", καί μετάφρασε από αρχαία ινδικά κείμενα τή "Φωνή τής Σιγής". Όλη η ζωή της ήταν ένας αδιάκοπος αγώνας μέ εξωτερικά καί εσωτερικά εμπόδια, γιατί πάντα όταν οι δυνάμεις τού Φωτός θέλουν κάτι καινούργιο καί μεγάλο νά δώσουνε στόν κόσμο, όλες οι αντίθετες δυνάμεις τού σκοταδιού, τής αντίδρασης, τής αδράνειας, τίς αντιστρατεύονται.

Η Μπλαβάτσκυ τό 1873 ταξίδεψε στήν Αμερική, γνώρισε τόν συνταγματάρχη Όλκοττ, καί στό 1875 ίδρυσαν τή Θεοσοφική Εταιρία. Η έδρα τής Θεοσοφικής Εταιρίας έγινε στίς Ινδίες, στό Άντυαρ.

Τότε άρχισε η Μπλαβάτσκυ τήν καθεαυτό θεοσοφική της δράση. Εργαζόταν αδιάκοπα όλη μέρα ως τή βαθιά νύχτα. Έπειτα από εννιά χρόνια η υγεία της άρχισε νά κλονίζεται καί ξαναγύρισε στήν Ευρώπη. Αλλά κ' εκεί εξακολούθησε νά εργάζεται εντατικά κι αδιάκοπα. Τέλος τό σώμα της δέν άνθεξε καί στίς 8 Μαΐου τού 1891 στό Λονδίνο, σέ ηλικία εξήντα χρονών, η ψυχή της έφυγε γιά τίς υπερκόσμιες σφαίρες.

Η ψυχή ποτέ δέν πεθαίνει. Ζεί γιά πάντα μές απ' τούς αιώνες, έρχεται, φεύγει, ξανάρχεται καί πάλι πάνω στή γή, όπου εκεί θά πάρει τό μεγάλο μάθημα, τό μάθημα τής πείρας. Καί τό μάθημα αυτό θά μετουσιώσει τήν πείρα σέ ψυχικές υπεργήινες δυνάμεις, στό πνευματικό τό βίωμα. Καί τό αληθινό πνευματικό βίωμα είναι η ένωση μέ τό Πάν, μέ τήν Αλήθεια, μ' αυτό πού οι θρησκείες αποκαλούνε Ουράνιο Πατέρα ή Θεό.

Κ' η γιορτή τού Λευκού Λωτού, πού γιορτάζεται τή μέρα πού έφυγε η Μπλαβάτσκυ, σά μνημόσυνο γιά τήν ψυχή αυτή, λέγεται γιορτή τής ψυχής. Γιορτή γιά τό θρίαμβο τής ψυχής, γιά τή νίκη τής ψυχής, πού νικώντας τό θάνατο, αντλώντας τήν πείρα τής αδρής ύλης, ανεβαίνει όλο καί πιό ψηλά στούς πνευματικούς ορίζοντες.

Ο Λωτός είναι η Παγκόσμια Ψυχή πού ρίχνει τούς σπόρους της-τίς θεϊκές τίς Σπίθες-μέσα στό βούρκο, μέσα στή βαριά γήινη ατμόσφαιρα. Εκεί θά παλαίψει μέ τή λάσπη τού γήινου αισθησιακού κόσμου, κ' έπειτα θ' ανέβει καί πάλι μέσ' απ' τά νερά, μέσ' απ' τόν κόσμο τής επιθυμίας καί τών συναισθημάτων, στόν αέρα, στόν νοητικό τόν κόσμο, γιά νά φτάσει πιό κοντά στόν ήλιο, στό πνευματικό τό φώς.

Ο Λευκός Λωτός συμβολίζει τήν άσπιλη ψυχή, πού όσο κι άν χωθεί μέσα στό βούρκο δέν λερώνεται στ' αλήθεια καί μιά μέρα θ' ανθίσει καί θ' ανοίξει καί πάλι τά ολόλευκα τά πέταλά της. Τήν ώρα πού ο άνθρωπος είναι βουτηγμένος μές στά λασπόνερα, μέσα στά πάθη του, άς σκύψει νά κοιτάξει βαθιά στό είναι του κι άς οραματιστεί τούς σπόρους τού λωτού πού κρύβουν τά ολόλευκα μπουμπούκια. Τά μπουμπούκια πού προσμένουνε ν' ανθίσουν. Καί

θάρθει κάποτε ή μέρα πού θ'ανθίσουνε στ'αλήθεια πάνω στό κεφάλι τοῦ Μύστη. Αὐτό συμβολίζει τοῦ Μύστη ο χιλιοπέταλος λωτός. Καί τότε η ψυχή ἔχει φτάσει στήν αληθινή αποθέωσή της, στόν τελικό της προορισμό.

Ἀγλ. Ζάννου

Β΄ ΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΙΟΡΤΗΣ

α΄ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΜΠΑΓΚΑΒΑΝΤ ΓΚΙΤΑ

Σύμφωνα μέ τήν επιθυμία τῆς Μπλαβάτσκυ στή γιορτή αὐτή διαβάζονται αποσπάσματα από τή "Μπαγκαβάντ Γκιτά", από τό "Φῶς τῆς Ἀσίας" κι από τή "Φωνή τῆς σιγῆς".

Ἡ Μπαγκαβάντ Γκιτά, τό Θεϊκό Τραγούδι, εἶναι ἕνα ανεξάρτητο επεισόδιο τῆς Μαχαμπαράτας, μά γράφτηκε μεταγενέστερα. Ἡ παράδοση λέγει πώς ο βραχμάνος προφήτης καί μύστης Βυάσα ἦταν κι ο συγγραφέας τῆς Μαχαμπαράτας, κι ο Βαλμίκι τῆς Ραμαγιάνας, πού εἶναι τά δυό μεγάλα επικά ποιήματα τῶν Ἰνδῶν. Τό κύριο θέμα τῆς Μαχαμπαράτας εἶναι ἕνας θρυλικός θεόπνευστος πόλεμος ανάμεσα στίς δυό μεγάλες οικογένειες, πού ἡ μιά ἦταν Ἡλιογέννητη κ' η ἄλλη, Σεληνογέννητη, δηλαδή εἶχαν τήν καταγωγή τους ἡ μιά (οἱ Παντού ἤ Παντάβας) στόν Ἥλιο κ' η ἄλλη (οἱ Κουρού ἤ Κουράβας) στή Σελήνη. Στόν μεγάλο αὐτό πόλεμο τελικά νίκησε η ηλιογέννητη δυναστεία.

Τή Μπαγκαβάντ Γκιτά, αὐτό τό αριστούργημα τῆς ινδικῆς πνευματικότητας, ἄν καί γράφτηκε αργότερα, τήν ἕνωσαν μέ τή Μαχαμπαράτα κ' ἔγινε ἕνα απ τά επεισόδιά της. Κάτω από τήν αλληγορία καί τό μύθο κρύβει βαθύτατα ἠθικά καί φιλοσοφικά διδάγματα. Θεωρεῖται καί σάν μιά σύντομη περίληψη τῶν Βεδῶν, πού εἶναι τά πιό παλιά ιερά βιβλία τῆς Ἰνδίας. Σάν τίς Βέδες διαιρεῖται κι αὐτή σέ τρία μέρη. Τό πρῶτο (τά ἕξη πρῶτα κεφάλαια) ασχολεῖται μέ τήν πρακτική αρετή, τό δεύτερο (τά ἕξη ακόλουθα κεφάλαια) μέ τή θεωρητική αρετή καί τό τρίτο (τά ἕξη τελευταῖα κεφάλαια) μέ την αθανασία.

Τό κυριότερο πρόσωπο τῆς Μπαγκαβάντ Γκιτά εἶναι ο Κρίσνα, πού θεωρεῖται απ τούς Ἰνδούς Βραχμάνους πώς εἶναι ἡ ὄγδοη καί πληρέστερη ενσάρκωση τοῦ Βισνού. Ο Βισνού, ο συντηρητής, εἶναι η δεύτερη θεότητα τῆς ινδικῆς Τριάδας. Οἱ ἄλλες δυό εἶναι ο Μπράχμας, ο δημιουργός, κι ο Σίβας, ο καταλυτής. Η προηγούμενη ενσάρκωση τοῦ Βισνού, ἡ ἕβδομη, ἦταν ο Ράμα, πού αναφέρεται στή Ραμαγιάνα.

Στήν αρχή τῆς "Μπαγκαβάντ Γκιτά" βλέπομε τόν ἐξόριστο πολεμιστή βασιλιά τῆς Ἡλιακῆς δυναστείας τόν Ἀρτζούνα νά βασανίζεται απ αμφιβολίες ἄν πρέπει νά πολεμήσει, ἄν πρέπει νά σκοτώσει. Ὅλο τό ἔργο εἶναι οι πρακτικές ηθικές καί πνευματικές διδασκαλίες πού δίνει ο Κρίσνα στόν μαθητή του Ἀρτζούνα. Πρῶτα τοῦ ἐξηγεῖ πώς ο νόμος τοῦ ξατρίγια, τοῦ πολεμιστῆ, εἶναι ο ιερός ο πόλεμος, ὅταν τό χρέος τῆς φυλῆς τό προστάζει, καί πώς τήν ψυχή δέν μπορεῖ κανείς ποτέ νά τή σκοτώσει. Ο Κρίσνα εἶναι

ὁ ἁρματηλάτης τοῦ Ἀρτζούνα κι αὐτός τόν ὁδηγεῖ στή μάχη.

Πολλοί απορούν διαβάζοντας τό ἔργο αὐτό πῶς εἶναι δυνατό ἕνας μύστης θεός νά συμβουλεύει τόν πόλεμο καί τό φόνο. Μά τότε καταλαβαίνομε σάν διαβάσουμε τί γράφει στόν πρόλογο τῆς ἀγγλικῆς μετάφρασης ἡ Ἄννη Μπέζαντ, η πρόεδρος τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἀπ τό 1907 ὡς τόν θάνατό της τό 1933. Τελειώνει μέ τά ἀκόλουθα λόγια: "Αὐτή εἶναι η φανερή διδασκαλία τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ βιβλίου, μιά φορά ὅμως πού συμβολικές εἶναι ὅλες οἱ πράξεις ἑνός Ἀβατάρ (Ἀβατάρ σημαίνει κατάβαση, ενσάρκωση ἑνός θεοῦ ἤ μεγάλου Μύστη), ἐμεῖς μπορουῦμε νά περάσουμε ἀπ τά εξωτερικά υλικά ἐπίπεδα στά ἐσωτερικά, στά πνευματικά. Τότε στή μάχη τῆς Κουρουξέτρας θά διακρίνουμε τό πεδίο τῆς μάχης τῆς ψυχῆς καί στούς γιούς τοῦ Δρυταράστρα τούς εχθρούς πού συναντᾶ η ψυχή στό δρόμο τῆς προόδου της. Στόν Ἀρτζούνα θά διακρίνουμε τήν ψυχή πού πολεμάει καί στόν Κρίσνα τ ό λ ό γ ο τῆς ψυχῆς[1]. Ἔτσι οἱ διδασκαλίες πού γίνονται στό ἀρχαῖο ἐκεῖνο πεδίο μάχης γίνονται γιά ὅλες τίς ἐποχές ὁδηγός γιά τήν ψυχή πού ποθεῖ τήν ἀπολύτρωση, ὁδηγός πού τή μαθαίνει νά παίρνει τό στενό κι αγκαθερό μονοπάτι πού πάει στήν ειρήνη. Αὐτά τά θεϊκά μαθήματα γίνονται γιά ὅλες τίς ψυχές σ Ἀνατολή καί Δύση, γιατί ἕνα καί μοναδικό εἶναι τό μονοπάτι κι ἄς ἔχει πολλά ονόματα, κι ὅλες οι ψυχές τόν ἴδιο δρόμο ἀκολουθοῦνε κι ἄς μήν ξέρουν τίς περισσότερες φορές πώς ολες εἶναι μιά Μονάδα.".

Αὐτά γράφει ἡ Μπέζαντ. Ξέρομε κι ἀπό ἄλλα κείμενα πώς οἱ γιοί τοῦ Ἥλιου πίστευαν στόν υπέρτατο Θεό, πού σύμβολό Του εἶναι ὁ Ἥλιος μέ ὅλες τίς δημιουργικές Του κι ἀνώτερες ἐκδηλώσεις. Λάτρευαν τό Πνεῦμα, τό " Ἱερόν Πῦρ", κ εξασκοῦσαν, τή Λευκή Μαγεία. Οἱ γιοί τῆς Σελήνης λάτρευαν τίς πρωτόγονες, ἐκρηκτικές, μή συνειδητές δυνάμεις τῆς Γῆς κ εξασκοῦσαν τή Μαύρη Μαγεία. Οἱ πρῶτοι ἦταν ἀπόγονοι τῆς Ἄρειας λευκῆς φυλῆς, οἱ δεύτεροι τῆς αὐτόχθονης, τῆς μελανῆς φυλῆς. Κι ὁ Γκάντι ἔβρισκε ἀποκρουστική τήν καθιερωμένη εξωτερική ερμηνεία τῆς προτροπῆς τοῦ Κρίσνα νά κάνει τό χρέος τοῦ ξατρίγια ο Αρτζούνα καί νά σκοτώσει. Καί εἶπε πώς εἶναι ἀλληγορία, καί πώς τό πεδίο τῆς μάχης εἶναι η ψυχή, κι ὁ Ἀρτζούνα οι ανώτερες τάσεις τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου πού ἀγωνίζονται ενάντια στό κακό.

Τή μετάφραση στά ἑλληνικά τοῦ πρόλογου τῆς Μπέζαντ, καθώς καί τίς τοσο εξαιρετικές μεταφράσεις σέ ζωντανή δημοτική καί τῶν τριῶν βιβλίων πού αναφέραμε, της "Μπαγκαβάντ Γκιτά", τοῦ "Φωτός τῆς Ἀσίας", τῆς "Φωνῆς τῆς σιγῆς", τίς χρωστᾶμε στόν αξέχαστο καί πολυαγαπημένο μας αδελφό Τίμο Βρατσάνο. Μέ τή βαθειά του αγάπη καί τήν ακούραστη εργατικότητά του ἔδωσε σ ολους τούς στοχαστικούς Ἕλληνες τήν τοσο μεγάλη πνευματική χαρά νά μπορούμε νά διαβάζουμε στή γλώσσα μας τά τρία αυτά αθάνατα ἔργα.

Γιά τήν αἰώνια ἀφθαρσία τῆς ψυχῆς μιλάει τό ἀπόσπασμα τῆς Μπαγκαβάντ Γκιτά πού θά διαβάσει η αδ. Εὔη Ορνστάιν.

Αγλ. Ζάχνου

1. Τό ἅρμα, πού ἁρματηλάτης του εἶναι ὁ Κρίσνα, μας θυμίζει τό ἅρμα τοῦ "Φαίδρου" του Πλάτωνα καί τῆς Κάθα Ουπανισάντ (βλ. τ. 19σ.27,3

β΄ Η ΑΙΩΝΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

Τί σέ κάνουν νά λυπᾶσαι δέν ἀξίζουνε τή λύπη
καί πολλά σοφά λές λόγια, μά δέ θλίβουντ οἱ σοφοί
οὔτε γι αὐτούς πού πεθαίνουν οὔτε γιά τούς ζωντανούς.
Ἐποχή μιά δέν ἐστάθη πού νά μήν εἴμαστ ἐμεῖς,
γώ καί σύ καί ὅλοι τοῦτοι, οἱ ραγιάδες κι ἀρχηγοί,
οὔτε θἄρθει καμιά μέρα ὁπού νά μή μᾶς εὑρεῖ
πάντα εἴμαστε καί πάντα ὅλοι θάμαστε αἰώνια.
Ὅπως τοῦτο μας τό σῶμα παίρνει τόσες ἡλικίες,
παιδική, νεανική, γεροντική,
ἔτσι μέ τό θάνατό του η ψυχή ἄλλο σῶμα παίρνει
καί γι αὐτό γέννηση, τάφος, δέν ταράζουν τό σοφό.
Κρύο, ζέστη, χαρά, λύπη, ὅλα τους περνοῦν καί πᾶνε·
γι αὐτό μή στενοχωριέσαι, μιά κ αἰώνια δέν εἶναι.
Ἔτσι ὅποιος δέν τόν νοιάζει κι ὅλ αὐτά ἴδια τά βλέπει,
τά καλά καί τά κακά, νάν ἀθάνατος τοῦ πρέπει.
Ἡ ματαιότητα δέν εἶν ἀλήθεια
μά κ ἡ ἀλήθεια δέν εἶναι μάταιη,
κι οὔτ αὐτό πού δέν ὑπάρχει
υπαρκτό μπορεῖ νά γίνει.
Ἔτσι λέν αὐτοί πού ξέρουν
κ ἔχουν καί τά δυό εξετάσει.
Γνώριζε ὅτι ἐκεῖνος πού δικός του εἶν ὁ κόσμος
εἶναι ἄφθαρτος καί ὅτι τ ἄφθαρτο ποτέ κανείς
δέ μπορεῖ πιά νά τό φθείρει.
Εἶπαν οἱ σοφοί φθαρτά εἶν τά σώματα καί μόνο
ἡ ψυχή τους εἶναι ἄφθαρτη κι ἀμέτρητη
πού ἀνθρώπου νοῦς δέ νοιωθει
γιατί αὐτή εἶν απεριόριστη.
Φθαρτά σώματα λοιπόν σηκω απάνω καί πολέμα,
μιά κι ὁ νόμος τοῦ ξατρίγια τό προστάζει.
Καί ἐκεῖνος πού νομίζει πώς σκοτώνει η ψυχή,
καί ὁ ἄλλος πού πιστεύει πώς σκοτώνεται κι αὐτή,
κ οἱ δυό τίποτα δέν ξέρουν
γιατ ἡ ἄφθαρτη ψυχή οὔτε φθείρετ οὔτε φθείρει.
Δέ γεννιέται, δέν πεθαίνει, οὔτε καί ξαναγεννιέται,
μιά καί δέ γεννήθηκε ποτέ.
Εἶν ἀγέννητη κι ἀρχαία καί παντοτινή κ αἰώνια,
κι οὔτε ποτέ λιγοστεύει, οὔτε καί μπορεῖ ν ἀλλάξει,
οὔτε ἄν σκοτωθῆ τό σῶμα χάνεται κι αὐτή μαζί του.

Ἀπό τή "Μπαγκαβάντ Γκιτά" (κεφ. Β΄ἐδ. 11-19)
Μετάφραση Τίμου Βρατσάνου

γ΄ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ "ΦΩΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ"

Όπως γράφει ο άδελφός μας Τίμος Βρατσάνος στήν είσαγωγή του: "Τό "Φῶς τῆς Ἀσίας" εἶναι ἕνα ὑπέροχο ποίημα πού μᾶς λέγει τή ζωή καί τή διδασκαλία τοῦ Σιντάρτα Γκαουτάμα Βούδδα μέ τρόπο ἄφθαστο σ ὀμορφιά, τέχνη καί πληρότητα. Οἱ εἰκόνες καί οἱ παρομοιώσεις του σοῦ θυμίζουν Ὅμηρο καί οἱ ἰδέες του εἶν ἔτσι διατυπωμένες πού μπαίνουν στήν ψυχή πρίν προφτάσουν νά περάσουν ἀπ' τό κόσκινο τοῦ νοῦ.

Ὁ ποιητής του, ὁ Edwin Arnold , εἶν ἕνας ἀπ' τούς μεγαλύτερους νεώτερους Ἄγγλους ποιητές. Γεννήθηκε τό 1882 κ' ἔζησε ὡς τό 1904. Εἶχε διοριστεῖ διευθυντής τοῦ κυβερνητικοῦ Σανσκριτικοῦ Κολλέγιου στήν Πόβνα τῶν Ἰνδιῶν. Ἔζησε ἀρκετά χρόνια στίς Ἰνδίες κ' ἐκεῖ ἀφοσιώθηκε στή σπουδή τῆς φιλολογίας, τῆς φιλοσοφίας καί τῶν θρησκειῶν τους κ' ἔτσι μπόρεσε νά ζωντανέψει τόν ἥρωά του μέ τρόπο τόσο χτυπητά Ἰνδικό καί τόσο ἀληθινό.

..."Ο πόνος κι ο αγώνας όλων τῶν ζωντανῶν συγκίνησε βαθειά τήν καρδιά τοῦ πρίγκηπα Σιντάρτα καί τόν παρακινήσανε στήν ἀπόφαση νά βρεῖ τήν αἰτία τοῦ κακοῦ καί τή γιατρειά του. Γι αὐτό γυιός αὐτός βασιλιᾶ, πρίγκηπας τρισευτυχισμένος, παράτησε τή μεγάλη του εὐτυχία κι ὅλες τίς ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς κι ἀποτραβήχτηκε στή μοναξιά μακριά ἀπό κάθε εὐχαρίστηση κι ἀπό κάθε πάθος πού θά μποροῦσε νά τοῦ ταράξει τή σκέψη, ἀπάλλαξε τό πνεῦμα του ἀπό κάθε πρόληψη καί βυθίστηκε στό διαλογισμό".

Λυπᾶμαι πού ὁ χρόνος δέν μᾶς φτάνει γιά νά διαβάσω ὅλη τήν τόσο ὡραία εἰσαγωγή τοῦ ἀδελφοῦ μας Τίμου. Πιστεύω πώς πολλοί ἀπό σᾶς θά τήν ἔχουν διαβάσει. Θά προσθέσω μόνο λίγα λόγια. Τό μεγάλο αὐτό ποίημα διηγεῖται πῶς πέρασε ο πρίγκηπας Σιντάρτα τά πρῶτα τρισευτυχισμένα νεανικά του χρόνια, πῶς γιά νά βρεῖ τή φώτιση καί νά σώσει τόν κόσμο πῆρε τή μεγάλη ἀπόφαση, καί μέ σπαραγμό παράτησε τή γυναίκα του καί τ ἀγέννητο παιδί του, πῶς τραβήχτηκε μές στήν καρδιά τοῦ δάσους, πῶς πάλαιψε μέ τόν πειρασμό, τον Μάρα, πού ἦρθε μαζί μ ὅλους τούς δαίμονες τοῦ κακοῦ γιά νά τόν ἀποτρέψει ἀπ τό σκοπό του καί πῶς ἔπειτα κατέβηκε στόν κόσμο νά διδάξει.

Ο Ἄρνολντ ὅλη αὐτή τήν ἱστορία τήν ἔβαλε στό στόμα κάποιου φανταστικοῦ ἰνδοῦ ἀφηγητῆ, πού ἦτανε εὐλαβικός βουδδιστής.

Στό ἀπόσπασμα πού θά διαβάσει ὁ ἀδ. Νίκος Παναγόπουλος θά δοῦμε ἕνα τσοπανόπουλο νά βρίσκει τόν Σιντάρτα μισοπεθαμένο ἀπ τήν ἐξαντλητική νηστεία, νά τοῦ δίνει νά πιεῖ λίγο γάλα καί νά προσέχει μήν τόν ἀγγίξει ἐπειδή ἀπαγορευόταν στούς ἀνθρώπους τῆς κάστας του, τῆς τέταρτης καί κατώτερης τάξης τῆς βραχμανικης κοινωνίας, ν ἀγγίξουνε τούς ἀνθρώπους πού ἀνῆκανε στίς ἀνώτερες τά-

ξεις. Καί θ'ἀκούσουμε τό μεγάλο μύστη νά διαλαλεῖ τήν ἰσότητα τῶν ἀνθρώπων καί τήν κοινή τους μοίρα.

Αγλ. Ζάννου

δ΄ ΟΜΟΙΟ ΑΙΜΑ, ΟΜΟΙΑ ΔΑΚΡΥΑ

Λοιπόν μιά μέρα κεῖνον τόν καιρό
ο Κύριος ημῶν αποσκελετωμένος,
τοῦ θανατᾶ, ἔπεσε κάτω λιποθυμισμένος,
τέλεια εξαντλημένος κι απαράλλαχτος
μέ σκοτωμένο ἄνθρωπο πού πιά δέν ανασαίνει,
κ'ἔπαψε καί τό αίμα του στίς φλέβες νά κυλᾶ.
Τόσο χλωμός ἤτανε κι ακίνητος. Μά ένας
νεαρός τσοπάνος, πού περνοῦσεν από κεῖ,
εἶδε τό Σιντάρτα χάμω ξαπλωμένον
μέ κλειστά τά βλέφαρα καί σφιχτά τά χείλια
από τόν ανείπωτο τόν πόνο. κ'εἶδε τόν καυτό
ἥλιο τοῦ μεσημεριοῦ νά τοῦ χτυπάει
μέ τίς φλογερές του αχτίδες τό κεφάλι.
Τότε ἔκοψε κλαδιά από ρόζ μηλιές
κ'ενωμένα μάτσο τάχωσε στή γῆ
τό σεβάσμιο τό πρόσωπο γιά νά ισκιώσει.
Γάλα ζεστό, λίγες σταγόνες, ἔσταξ'ἔπειτα
στοῦ "Διδάσκαλου" τά χείλια από τ'ασκί του
γιατί ὄντας από τάξη χαμηλή φοβόταν
νά μολέψει αγγίζοντας κεῖνον τόν ἄνθρωπο,
πού φαινότανε πώς ἦταν ἅγιος κ'ευγενικός.
Τά βιβλία ὅμως λέν πώς τά κλαδιά
τῆς μηλιᾶς, πού ο τσοπάνος φύτεψε στή γῆ,
ζωηρέψανε ακόμα καί γεμίσανε
φύλλα ἄφθονα καί λούλουδα καί φροῦτα
λαμπερά, πλεγμένα ἔτσι καί σφιγμένα
πού η σκιάδα ἔμοιαζε σκηνή μεταξωτή,
οπού στήθηκε γιά κάποιο βασιλιά τοῦ κυνηγιοῦ,
κ'ἦταν σκεπασμένη μ'αργυρά καρφιά
καί μέ χρυσοκόκκινες μπάλες πλουμισμένη.
Κι ο νεαρός τόν λάτρεψε νομίζοντας
πώς ἤτανε Θεός· αλλά ο Κύριος ημῶν,
πού στά συγκαλά του ἦρθε, εσηκώθη
καί γάλα ζήτησε νά πιεῖ στήν τσέστα τοῦ τσοπάνου,
""Α, Κύριέ μου νά σοῦ δώσω πῶς μπορῶ;"
εἶπεν αυτός· "τό βλέπεις, εἶμαι σούντρας
καί θά σέ μολέψει τ'ἄγγιγμά μου."
Τότ'εκεῖνος πού ο κόσμος τόν τιμᾶ
λέει: " Η συμπάθεια κ'η ανάγκη
μέ συγγένεια ενώνουν ὅλα τά ὄντα;
Δέν υπάρχουν τάξεις μέσ στό αιμα[1]

(1) Σημ.μεταφρ. Παράβαλε Παύλου Πρός Γαλ.γ΄28

πού γιά όλους έχει ίδιο χρώμα
καί μέσα στίς φλέβες τρέχει όλων τών ανθρώπων
κι ούτε τάξη υπάρχει μέσ' στά δάκρυα,
πού γιά όλους είν' τό ίδιο αρμυρά.

"Εντουϊν"Αρνολντ Από τό "Φώς της Ασίας" (από τό τραγούδι ς'
Μετάφρ. Τίμου Βρατσάνου σελ. 114 (Θεοσοφικές εκδόσεις, Αθήναι)

Ε' ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ "ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΣΙΓΗΣ"

Η "Φωνή τής Σιγής", πού όπως είπαμε μεταφράστηκε άπ' τή Μπλαβάτσκυ, είναι παρμένη από τό "Βιβλίο τών Χρυσών Κανόνων", πού γράφτηκε στίς Ινδίες σέ πολύ παλιά χρόνια γιά τούς σπουδαστές τής Μυστικιστικής Σχολής. Μερικοί απ τούς Χρυσούς Κανόνες γράφτηκαν προτήτερα άπ τόν Βούδδα κι άλλοι μετά. Ξέρομε πώς ο Βούδδας έζησε πεντακόσια απάνω κάτω χρόνια πρίν άπ τόν Χριστό.

Τό "Βιβλίο τών Χρυσών Κανόνων" έχει τήν ίδια πηγή μέ τήν Παραμάρθα, πού σύμφωνα μέ τό θρύλο τού Ναγκαρζούνα δόθηκε στόν μεγάλο Αρχάτ άπ τούς αρχαίους μυημένους πού λέγονταν Νάγκα ή "Οφεις". Τίς ίδιες ηθικές διδασκαλίες βλέπομε σέ όλα αυτά τά αρχαία ινδικά κείμενα: "Σκότωσε τήν αίσθηση", "σκότωσε τήν επιθυμία", "σκότωσε τό αίσθημα τής χωριστικότητας", μή ζητάς καταφύγιο πάρα μόνο στό αιώνιο".

Η "Φωνή τής Σιγής", όπως καί τό "Φώς στήν Ατραπό", είναι γεμάτη από σύμβολα κι απόκρυφες έννοιες.

Η άδ. Τερέζα Σειραδάκη θά μάς διαβάσει ένα μικρό απόσπασμα πού λέγει πώς ο άνθρωπος δέν είναι ανάγκη νά ζήσει τήν ασκητική ζωή γιά νά βρεί τή λύτρωση, πώς τή λύτρωση θά τή βρεί μές στή ζωή, στήν πράξη.

Αγλ. Ζάννου

ς' ΣΠΕΙΡΕ ΣΠΟΡΟΥΣ ΕΚΛΕΧΤΟΥΣ

Μή θαρρείς πώς τό νά κάθεσαι μέσ' στά σκοτεινά τά δάση σέ περήφανη απομόνωση καί μακριά άπ τούς ανθρώπους, μή θαρρείς πώς τό νά ζείς μέ ρίζες καί φυτά καί τή δίψα σου νά σβύνεις μέ τό χιόνι τής μεγάλης τής βουνοκορφοσειράς, μή θαρρείς, ώ καθιερωμένε, πώς αυτό θενα σέ πάει στό σκοπό τής λύτρωσης τής τελικής.

Μή σκέφτεσαι πώς τό νά σπάς τά κόκκαλά σου, νά κατατυραννείς τή σάρκα καί τά μούσκουλά σου θά μπορέσει νά σ' ενώσει μέ τό "σιωπηλό εαυτό σου". Μή σκέφτεσαι, ώ θύμα εσύ τών "Ισκιων, πώς ξεπλήρωσες τό χρέος σου στή φύση καί στόν άνθρωπο, σάν νικήσεις τής θνητής μορφής σου τ' αμαρτήματα.

...

Θά σταθής μακριά άπ' τήν πράξη; "Ετσι η ψυχή σου δέ μπορεί νά βρεί τή λύτρωσή της. Γιά νά φτάσεις στή Νιρβάνα πρέπει νά φτά-

γεις στήν αύτογνωσία κ'είναι η αύτογνωσία τό παιδί έργων άγάπης.

Νάσαι ύπομονετικός, Υποψήφιε, σάν αύτόν πού δέ φοβάται τήν άποτυχία. Μή χαϊδολογᾶς τήν επιτυχία. Στήριξε τό βλέμμα τῆς ψυχῆς σου στ'άστρο πού τοῦ είσαι μιάν άχτίνα, τό φλογερό τ'άστέρι όπου λάμπει μέσα στ' άφωτα τά βάθη τοῦ "αίώνιου είναι", στούς άπεριόριστους τ' άγνωστου τούς κάμπους.

Νάσαι καρτερικός σάν αύτόνε πού γιά πάντα διαρκεῖ. Ζοῦνε καί σκορπίζουνται οί ϊσκιοι σου, κεῖνο πού μέσα σου γνωρίζει, γιατί είν η γνώση, δέν άνήκει στή ζωή τή φευγαλέα, είν ο άνθρωπος πού ήταν καί θά είναι, πού γι αύτόν ποτέ δέ θά σημάν η ώρα.

"Αν θές νά θερίσεις τή γλυκειάν ειρήνη καί άνάπαψη, σπεῖρε σπόρους έκλεχτούς, ώ Μαθητή, στούς κάμπους πού μελλοντικά θά τούς θερίσεις. Δέξου τῆς γέννησης τά βάσανα.

Από τή "Φωνή τῆς σιγῆς" (περικοπή ΙΙ: Τά δύο τά μονοπάτια)
Μετάφραση Τίμου Βρατσάνου (σελ. 34-35)

Σ Ι Γ Η

Α΄ ΣΤΑΘΜΟΣ[1]

Κι άξαφνα νέα πάλι κι ώραία στάθηκες όρθια Εσύ.
Σάν τό άρχαῖο, τό μυθικό πουλί τῶν Αίγυπτίων, τό Φοίνικα,
άπό τή στάχτη σου καί πάλι άναγεννήθηκες.

"Αφθαρτη παρουσία μυστική, φῶς άπό φλόγα άόρατη,
πού μ' οδηγεῖς πιά δέ ρωτῶ, πού πᾶμε.
Αστέρι αθάνατο κι ορμᾶς μέσα απ τά βάθη τοῦ μεγάλου σκότους.
Φωνή χωρίς ήχο, άσίγαστη, άπό σιωπή υφασμένη,
π' άγρυπνη έντός μου μάχεσαι καί προσδοκᾶς κι ορίζεις,
ξεύρω τώρα ποῦθ' έρχεσαι, ποιά είσαι, τί προσμένεις.

Γύρισε, δές πίσω στό βάθος τοῦ μεγάλου δρόμου μας,
όπου η άντάρα, οι φλόγες κι ο καπνός άκόμα δέν καταλαγιάσαν.
Όλες τίς μάχες σου σκληρά τίς έχεις κερδισμένες,
μέσα στό αίμα άπό τίς ϊδιες τίς πληγές σου επλύθηκες
κι άστραφες πάλι άνέγγιχτη μέ τά φτερά τά πρῶτα.

Τάχα ποιές νάναι οί άλλες μάχες πού δέν έχουν δοθῆ άκόμη;
Ποιά όπλα άγνωστα θανατερά έχουν στηθῆ γιά Σέ πιό πέρα;
Μοίρα. Τό σιδερένιο χέρι σου γιά λίγο κράτησε.
Κι εδῶ πού φτάσαμε, στήν κορυφή αύτή άς σταθοῦμε.
Τήν πρωτόγνωρη θέα, τ' ωραῖο τοπεῖο νά θαυμάσουμε.
Γιά τόν άνδρεῖο πολεμιστή μήν άρνηθῆς πρίν προχωρήσουμε
μικρή άνάπαυση, σταθμό εδῶ νά κάνουμε.

Α. "Ιβου

---

1. Πρόκειται γιά τήν ψυχή, γιά ψυχικό σταθμό.

Β΄ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

Τί 'ναι η συνείδηση;
Λόγος μά καί Σιωπή,
Θάνατος μά καί Ζωή.
Ναί, Νοήματα παράλληλα
κι αντίθετα καί σύνθετα,
τρανά σημάδια ακρότατα
στά ουρανοθέμελα τοῦ τώρα,
κίνηση παλμική... Κεινοῦ.

Δημήτρης Θεοδωρίδης
'Από τίς "Πνοές" (αρ. 202)

Γ΄ ΡΩΤΟΥΝ Τ΄ ΑΣΤΕΡΙΑ

Νά κουβεντιάζουν ξέρουνε τ'άστέρια
στή γλώσσα τήν παγκόσμια τῆς σιγῆς.
Κι ό,τι κι άν ποῦν,
κι όταν ρωτοῦν
μοιάζει νά λέν χρησμό
σιβυλλικό.

Εἶν' τό τραγούδι ὠδή
κι έκδήλωση ψυχῆς άγνῆς;
Ή προσευχή ή άπαντοχή;
Ξέσπασμα καί ξεχείλισμα καρδιᾶς
πλέριας μ' άγάπη;
Ή πεφταστέρι ανθρώπινης χαρᾶς;
Βόγγος μελωδικός,
στερνός,
κάποιας μορφῆς
λίγο πρίν σβήσει καί χαθεῖ
μέσα στό χάος;

Εἶναι τό κλάμα μουσική;
Ή μήπως κάλεσμα τρανό,
γιομάτο απόγνωση,
γιά τό καθολικό
συνταίριασμα ψυχῶν
μοναχικῶν;

Κι όταν ρωτοῦν
μοιάζει νά λέν χρησμό
σιβυλλικό.

Δημήτρης Θεοδωρίδης
'Από τούς "Νοσταλγικούς" τῆς συλλογῆς "'Αντίλαλοι"

Δ΄ Η ΣΙΓΗ, ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ Η ΡΙΖΑ

Δυό άνθρωποι κουβεντιάζουνε. Καταλαβαίνουν ο ένας τόν άλλονε καί πέφτουνε σέ σιωπή, σέ μακριά σιωπή. Αυτή η σιωπή είναι γλώσσα. Μπορεί καί μιλάει, πιό εύγλωτα απ' όποια λόγια καί νάναι. Οι διαθέσεις τους είναι συντονισμένες. Ίσως νά φτάνουνε αυτοί οι δυό άνθρωποι καί σέ κείνη τήν κατανόηση πού είναι κάτω από τό επίπεδο τού έναρθρου λόγου. Αυτά τά τρία - η διάθεση, η κατανόηση καί η μιλιά (η μιλιά εδώ είν' η σιγή) - συνυφαίνονται καί είναι ένα. Τούτη η σιγή η σημαντική, τούτη η σιγή πού μιλάει, μάς δείχνει πώς τήν ουσία τής γλώσσας δέν τήν αποτελούνε φθόγγοι ή σημάδια γραφής. Καί δέν είναι τούτη η σιγή χάσμα στή φλυαρία μας. Είναι ίσα ίσα ο συντονισμός ανάμεσα στή μιά ύπαρξη καί στήν άλλη ο πρωταρχικός, πού απ' αυτόνε γεννιέται η γλώσσα - φθόγγοι, σημάδια φθόγγων, σημάδια αριθμών. Μονάχα επειδή είν' ο άνθρωπος άξιος γιά τέτοια σιγή, είν' άξιος γιά λόγο γνήσιο, αληθινό. Άμα πάψει σ' αυτή τή σιγή νάναι ριζωμένος, όλα του τά λόγια γίνονται φλυαρία.

Ουίλλιαμ Μπάρρετ (William Barrett), σύγχρονός μας αμερικανός συγγραφέας, καθηγητής τής φιλοσοφίας στό Πανεπιστήμιο τής Νέας Υόρκης. Από τό " Ο άλογος άνθρωπος", Μετάφρ. Μαρ. Οικονόμου.

ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ

Α΄ ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΙΣΤΙΚΟ ΒΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΟΥΦΙ

Καί στόν Μωαμεθανισμό υπάρχει πολύς μυστικισμός. Η πιό χαρακτηριστική έκφραση τού μουσουλμανικού μυστικισμού είναι ο περσικός Σουφισμός. Είναι μαζί μιά θρησκευτική αίρεση καί μιά φιλοσοφική σχολή μέ υψηλό ιδεαλισμό πού αγωνίζεται ενάντια στόν στενό φανατισμό καί στήν κατά γράμμα ερμηνεία τού Κοράνιου. Οι Σουφιστές εξηγούν τό Κοράνι μυστικιστικά. Ο Σουφισμός - πού είναι η φιλοσοφική ελεύθερη σκέψη τού Μωαμεθανισμού, ενωμένη μέ μιά πρωτότυπη συμβολική, αισθησιακή ποίηση - πάντα έχει έναν κρυμμένο χαρακτήρα. Η άνθιση τού Σουφισμού έγινε στούς πρώτους αιώνες τής δεύτερης χιλιετηρίδας του Χριστιανισμού.

Ο Σουφισμός έμεινε γιά πολύν καιρό ακατανόητος στήν ευρωπαϊκή σκέψη. Απ' τήν άποψη τής χριστιανικής θεολογίας καί ηθικής η ανάμιξη τού αισθησιασμού μέ τή θρησκευτική έκσταση είναι ακατανόητη, αλλά στήν Ανατολή τά δυό συνυπάρχουνε μέ τέλεια αρμονία. Στόν χριστιανικό κόσμο τή "σάρκα" τή βλέπανε πάντα σάν εχθρική απέναντι στό "πνεύμα". Στόν μουσουλμανικό κόσμο τό σαρκικό καί τό αισθησιακό τά δέχθηκαν σάν ένα σύμβολο γιά πνευματικά πράγματα. Η έκφραση τής φιλοσοφικής καί τής θρησκευτικής αλήθειας "στή γλώσσα τού έρωτα" ήταν συνήθεια πλατειά διαδομένη σ' όλη τήν Ανατολή. Αυτά είναι τά "ανατολίτικα λουλούδια τού λόγου". Όλες

οἱ ἀλληγορίες, ὅλες οἱ μεταφορικές ἔννοιες εἶχαν παρθεῖ ἀπ'τόν "ἔρωτα". Ο Μωάμεθ ἐρωτεύτηκε τόν Θεό, λένε οἱ Ἄραβες ἐπιθυμώντας νά παραστήσουν τή θρησκευτική ζέση τοῦ Μωάμεθ. "Διάλεξε γιά τόν εαυτό σου μιά καινούργια γυναίκα κάθε ἄνοιξη τοῦ καινούργιου χρόνου, γιατί τό ημερολόγιο τοῦ περασμένου χρόνου δέν εἶναι καλό",λέγει ο πέρσης ποιητής καί φιλόσοφος Σά'ντί. Καί μ'αυτόν τόν παράδοξο τρόπο ο Σά'ντί εκφράζει τή σκέψη πού ο Ἴψεν βάζει στό στόμα τοῦ Δρας Στόκμαν: "Οι αλήθειες δέν εἶναι, οπως πολλοί πιστεύουν, μακρόζωοι Μαθουσάλες. Κάτω από φυσιολογικές καταστάσεις μιά ἀλήθεια μπορεῖ νά ζήσει δεκαεπτά μέ δεκαοκτώ χρόνια, σπάνια πιό πολύ".

Η ποίηση τῶν Σουφί θά μᾶς γίνει πιό ξεκάθαρη ἄν κρατοῦμε πάντα στό μυαλό αυτόν τόν γενικό αισθησιακό χαρακτῆρα τῆς λογοτεχνικῆς γλώσσας τῆς Ανατολῆς, κληρονομιά μακρινῆς αρχαιότητας. Κλασικό παράδειγμα αὐτῆς τῆς παληᾶς λογοτεχνίας εἶναι τό "Ἆσμα ασμάτων".

Πολλά μέρη τῆς Βίβλου κι ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι μύθοι κ'οἱ ἀρχαῖες ἱστορίες χαρακτηρίζονται ἀπό μιά αισθησιακή ἔκφραση πού μᾶς εἶναι παράδοξη.

"Οἱ πέρσες μυστικοί ποιητές Σουφί γράφανε γιά τόν ἔρωτα μέ τόν Θεό μέ τίς ἴδιες ἐκφράσεις πού γράφανε γιά τίς ὡραῖες γυναῖκες τους", λέγει ο μεταφραστής τοῦ Τζαμί κι ἄλλων ποιητῶν, ο Ντέϊβις, "γιατί, οπως εξηγήσανε, κανένας δέ μπορεῖ νά γράφει μέ ουράνια γλώσσα καί νά γίνει κατανοητός (Πέρσες μυστικοί).

" Η ἰδέα τοῦ Σουφισμοῦ, λέγει ο Μάξ Μύλλερ, εἶναι η ερωτική ἕνωση τῆς ψυχῆς μέ τόν Θεό". Ο Σουφί λέγει πώς δέν υπάρχει τίποτα στήν ανθρώπινη γλώσσα πού νά μπορεῖ τόσο καλά νά εκφράσει τήν ἀγάπη ανάμεσα στήν ψυχή καί στόν Θεό ὅσο η ἀγάπη ανάμεσα στόν ἄντρα καί στή γυναίκα καί πώς ἄν μιλήσει γιά τήν ἕνωση μέ τό Θεό, θά μπορέσει μονάχα νά τό κάνει μέ τή συμβολική γλώσσα τῆς γήινης ἀγάπης, τοῦ γήινου ἔρωτα. Οταν διαβάζομε μερικά ἀπ τά μαγευτικά ποιήματα τῶν Σουφί πρέπει νά θυμόμαστε πώς οι Σουφί ποιητές μεταχειρίζονται πολλές ἐκφράσεις πού εἶχαν μιά παραδεγμένη ἔννοια στή γλώσσα τους. Ο "ὕπνος" σημαίνει διαλογισμός, τό ἄρωμα ελπίδα τῆς θεικιᾶς εὔνοιας, τό φιλί καί τό αγκάλιασμα τό ἔλεος στήν ἔξαρσή του. Τό κρασί σημαίνει πνευματική γνώση κ.τ.λ.

"Τά λουλούδια πού ἕνας ερωτευμένος μέ τόν Θεό μάζεψε μές στό ροδόκηπό του καί πού θέλει νά τά δώσει στούς φίλους του τόσο τόν πλημμυρίζουν μέ τό μοσχοβόλημά τους πού πέσαν ἔξω απ τήν αγκαλιά του καί μαραθήκανε" λέγει ο Σα'ντί. Ο ποιητής θέλει μ'αὐτό νά εκφράσει πώς η δόξα τοῦ εκστατικοῦ οραματισμοῦ χλωμιάζει καί μαραίνεται οταν πάει νά μπεῖ μές στήν ανθρώπινη γλώσσα(Μάξ Μύλλερ "Θεοσοφία").

Ἄς ποῦμε γενικά πώς ποτέ καί πουθενά ἡ ποίηση δέν συγχωνεύ-

νεύτηκε τόσο μέ τόν μυστικισμό όσο στόν Σουφισμό. Οί Σουφί ποιητές συχνά έζησαν τήν παράδοξη ζωή τοῦ ερημίτη, τοῦ άναχωρητῆ καί τοῦ περιπλανώμενου καί τραγουδοῦνε την αγάπη, τήν ομορφιά τῆς γυναίκας, τό άρωμα τῶν λουλουδιῶν καί τοῦ κρασιοῦ.

Ο Τζελαλεντίν περιγράφει τήν επικοινωνία τῆς ψυχῆς μέ τόν Θεό. "Κάποια πού αγαπήθηκε εἶπε νωρίς στόν άγαπημένο της γιά νά τόν δοκιμάσει: " Ὤ εσύ τάδε, γιέ τοῦ τάδε, αναρωτιέμαι άν μ' αγαπᾶς πιό πολύ άπ' τόν εαυτό σου. Πές μου στ' άλήθεια ὤ πολυαγαπημένε μου". Κι αυτός άπάντησε: "Εἶμαι τόσο ολότελα άπορροφημένος μέσα σέ σένα, πού άπ' τό κεφάλι ώς τά πόδια εἶμαι γεμάτος άπό σένα. Άπ' τή δικιά μου τήν ύπαρξη μονάχα ο άνθρωπος υπάρχει καί μέσα στό εἶναι μου τίποτα άλλο έξω άπό σένα δέν εἶναι, ὤ πλάσμα τοῦ πόθου μου. Έτσι εἶμαι χαμένος μέσα σέ σένα ωσάν τήν πέτρα πού άλλαξε κ' έγινε καθαρό ρουμπίνι κ' εἶναι γεμάτη άπ' τοῦ ήλιου τό λαμπερό τό φῶς" (Μάξ Μύλλερ).

Σέ δυό γνωστά ποιήματα τοῦ Τζαμί (ΙΕ΄ αἰώνας), στό "Σουλαμάν καί Αμπάλ" καί στό "Γιουσούφ καί Ζουλέϊκα", τό "ανέβασμα τῆς ψυχῆς", η εξάγνισή της καί η ένωσή της μέ τόν Θεό εκφράζονται μέ τήν πιό μεγάλη περιπάθεια.

Ντ. Π. Ουσπένσκυ. Άπό τό "Tertium Organum" Μετάφρ. Άγλ. Ζάννου.

Β΄ ΛΟΓΙΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΜΥΣΤΙΚΩΝ

α΄ Ο άνθρωπος έχει μέσα του πολλά πετσιά πού σκεπάζουν τό βάθος τῆς καρδιᾶς του. Ο άνθρωπος ξέρει πολλά πράγματα, άλλά δέν ξέρει τόν ίδιο τόν εαυτό του. Τριάντα ή σαράντα πετσιά τόσο σκληρά σάν τοῦ βοδιοῦ ή τῆς αρκούδας σκεπάζουν τήν ψυχή του. Βυθίσου μές στόν εαυτό σου καί μάθε πῶς νά τόν γνωρίσεις.

Γιοχάννες Έκχαρτ (Johannes Eckhart.1260-1327).
γερμανός μυστικός. Μετάφραση Άγλ. Ζάννου

β΄ Πότε ο άνθρωπος έχει μονάχα νόηση; Απαντάω: όταν ο άνθρωπος βλέπει τό ένα πράμα χωρισμένο άπό τ' άλλο. Καί πότε ο άνθρωπος ξεπερνάει τή νόηση; Ετοῦτο μόνο μπορῶ νά σᾶς πῶ: Όταν ο άνθρωπος βλέπει τό Όλο μέσα σέ όλα, τότες ο άνθρωπος ξεπερνάει τή νόηση.

Γιοχάννες Έκχαρτ. Μετάφραση Μαρίας Οίκονόμου

γ΄ Πιό κοντά εἶναι ο Θεός σέ μένανε παρά εγώ στόν εαυτό μου. Καί ίδιο κοντά εἶναι καί στήν πέτρα καί στό ξύλο, μά αυτά δέν τό ξέρουν.

Γιοχάννες Έκχαρτ. Μετάφραση Δημήτρη Θεοδωρίδη

δ΄ Μέ τό μάτι πού βλέπω τό Θεό μέ βλέπει κι ο Θεός. Τοῦ Θεοῦ καί τό δικό μου μάτι εἶναι ένα. Κι είμαστε ένα πρόσωπο, μιά γνώση καί μιά αγάπη.

Γιοχάννες Έκχαρτ. Μετάφραση Δημήτρη Θεοδωρίδη

ε΄ ῏Ω Κύριε, τό πνεῦμα μου στά ἐσώτερα τά μέρη του ποθεῖς, γιά νά μπορέσω νά Σέ ἰδῶ ὅπως Ἐσύ μέ βλέπεις κι ὅπως Ἐσύ μ᾿ ἀγαπᾶς νά σ᾿ ἀγαπήσω.

Γιάν Ρόϋσμπρουκ (Jan Roysbrock, 1293-1381).
φλαμανδός μυστικός. Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

ς΄ Ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ βρίσκεται οὐσιαστικά καί προσωπικά σ᾿ὅλο τ᾿ἀνθρώπινο γένος. Ὁ καθένας τήν ἔχει, ἀκέρια, ἀτόφια, ἀδιαίρετη. Κι ὅλοι μαζί δέν τήν ἔχουμε πιότερο ἀπ᾿ ὅσο τήν ἔχει μονάχος του ἕνας. Ἔτσι εἴμαστε ὅλοι μας ἕνα, πλέρια ἑνωμένοι στήν εἰκόνα μας τήν αἰώνια, πού εἶν᾿ ἡ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ κι ὅλης μας τῆς ζωῆς ἡ πηγή μέσα μας. Ἡ δημιουργημένη οὐσία μας κ᾿ ἡ ζωή μας εἶναι δίχως ἐνδιάμεσο δεμένες μ᾿ αὐτή, πού εἶν᾿ ἡ αἰώνια τους αἰτία.

Γιάν Ρόϋσμπρουκ. Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

Γ΄ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ

Πόσα χρωστῶ σέ σᾶς μυστικιστές,
πνεύματα φωτεινά κι ἀθάνατα,
πού ὁ ἀχός τῆς λύρας σας τῆς ἀπολλώνιας
στιγμή δέν ἔπαψε νά μελωδεῖ
μέσα στά μύρια σύμπαντα
καί μέσα στῆς καρδιᾶς μου τόν παράδεισο;
Γιατί πιό γλήγορα νά μήν ἀφουγκραστῶ;
Γιατί πιό γλήγορα νά μή σᾶς ἀγκαλιάσω;

Μέσα στή σκοτεινιά τῆς θάλασσας τοῦ κόσμου μας,
μές στήν ἀντάρα τοῦ τυφώνα τῆς ἀποθυμιᾶς,
πόσες φορές τό Φῶς τοῦ Φάρου σας
παρήγορο δέν ἔφτασε ὡς τά μάτια μου,
τό δρόμο νά μοῦ δείξει τό σωστό
κι ἀπό τό δίλημμα, τό δισταγμό,
νά λευτερώσει τό τιμόνι τοῦ μυαλοῦ μου;
Γιατί νά μήν τό δῶ πιό γλήγορα
κι ἄδικα παραστράτησα
τόσο μακριά;

Πολλά, πάρα πολλά
χρωστῶ σέ σᾶς μυστικιστές τοῦ κόσμου μας.
Εὐχαριστῶ.

Δημήτρης Θεοδωρίδης
Ἀπό τό "Ἐκ βαθέων" τῆς συλλογῆς "Ἀντίλαλοι"

Γ Ι Ο Γ Κ Α

Α΄ ΓΙΟΓΚΑ ΚΑΙ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ

Πολύ πρίν ἀπ' τήν ψυχανάλυση ἡ γιόγκα ἔδειξε τί σπουδαῖο ρόλο παίζει τό ὑποσυνείδητο. Στοῦ υποσυνείδητου ἴσα ἴσα τά δυναμισμό βλέπει τό πιό σοβαρό εμπόδιο πούχει νά ξεπεράσει ὁ γιόγκι. Γιατί οἱ κρυμμένες οἱ δυνατότητες θέλουνε νά β γ ο ῦ ν ε στό φῶς. Νά πραγματοποιηθοῦνε κ' ἔτσι νά γίνουνε συνειδησιακές καταστάσεις. Η ἀντίσταση πού φέρνει τό ὑποσυνείδητο σέ κάθε πράξη ἀπάρνησης, σέ κάθε πράξη ἀσκητική πού ἀποτέλεσμα της μπορεῖ νά εἶναι νά λεφτερωθεῖ τό Εαυτό, μοιάζει σημάδι τοῦ φόβου πού αἰσθάνεται τό ὑποσυνείδητο μέ τήν ἰδέα καί μόνο πώς ὅλες αὐτές οἱ δυνατότητες οἱ κρυφές, οἱ ἀνεκδήλωτες, ἴσως νά μήν ἐκπληρώσουνε τόν προορισμό τους, ἴσως νά εκμηδενιστοῦνε πρίν νά προφτάσουνε νά ἐκδηλωθοῦνε καί νά πραγματοποιηθοῦνε.

Εἴπαμε γιά ὁμοιότητα ἀνάμεσα στή γιόγκα καί στήν ψυχανάλυση. Ἡ σύγκριση πραγματικά μπορεῖ νά γίνει μέ μερικές επιφυλάξεις, πού ἄλλωστε εἶναι ὅλες ευνοϊκές γιά τή γιόγκα. Σέ ἀντιδιαστολή μέ τή φροϋδική ψυχανάλυση η γιόγκα δέ βλέπει μόνο τή λ ί μ π ι - ν τ ο στό ὑποσυνείδητο. Αληθινά βγάνει στό φῶς τό κύκλωμα πού ἑνώνει τή συνείδηση μέ τό ὑποσυνείδητο κι αὐτό τήν κάνει νά δεῖ τό ὑποσυνείδητο καί σά μήτρα καί σά δεξαμενή τῆς κάθε πράξης ἤ κίνησης ἤ πρόθεσης πού εἶναι ἐγωιστική, πού τήν ἐξουσιάζει δηλαδή η "δίψα γιά τόν καρπό", ὁ πόθος γιά αυτοϊκανοποίηση γιά χορτασμό, γιά πλήθεμα. Απ' τό ὑποσυνείδητο ἔρχεται, στό ὑποσυνείδητο ξαναγυρνάει (χάρη στίς καρμικές "σπορές") τό καθετί πού θέλει νά ε κ δ η λ ω θ ε ῖ, δηλαδή νά ἔχει "μορφή", νά δείξει τή δύναμή του, νά κάνει ξεκάθαρη τήν ἀτομικότητά του.

Σέ ἀντιδιαστολή καί πάλι πρός τήν ψυχανάλυση η γιόγκα πιστεύει πώς τό ὑποσυνείδητο μπορεῖ νά τό ἐξουσιάσει ἡ ἄσκηση, ἀκόμα καί νά τό καταχτήσει, φτάνει νά χρησιμοποιήσει τήν τεχνική πού ενοποιεῖ τίς συνειδησιακές καταστάσεις. Η ψυχολογική καί η παραψυχολογική πείρα τῆς Ανατολῆς γενικά καί τῆς γιόγκα ειδικά εἶναι δίχως ἄλλο μεγαλύτερη καί πιό ὀργανωμένη ἀπό τήν πείρα ὅπου θεμελιώνονται οἱ θεωρίες οἱ δυτικές γιά τή συγκρότηση τῆς ψυχῆς. Γι' αὐτό εἶναι πιθανό πώς καί σ' αὐτό τό σημεῖο ἔχει δίκιο η γιόγκα καί πώς τό ὑποσυνείδητο- ὅσο κι ἄν αὐτό φαίνεται παραδοξολογία- μπορεῖ νά γίνει γνωστό, νά κυριαρχηθεῖ καί νά καταχτηθεῖ.

Μίρτσεα Ἐλιάντ (Mircea Eliade), σύγχρονός μας ρουμάνος συγγραφέας, καθηγητής στό Πανεπιστήμιο τοῦ Σικάγου
Ἀπό τό " Ὁ Πατάντζαλι καί η γιόγκα"
Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

Β΄ ΤΟ ΙΔΑΝΙΚΟ ΜΙΑΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

συνέχεια ἀπό τό προηγούμενο Δελτίο

Τέλος ἐρχόμαστε στόν Νιάνα-Γιογκίν, τόν φιλόσοφο, τόν διανοούμενο, ἐκεῖνον πού θέλει νά προχωρήσει πέρα ἀπό τόν ὁρατό κόσμο. Εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού δέν εἶναι εὐχαριστημένος μέ τά μικρά πράματα τοῦ κόσμου τούτου. Θέλει νά ξεπεράσει τήν καθημερινή ρουτίνα τοῦ φαγιοῦ, τοῦ πιοτοῦ κλπ. Μήτε κἄν τόν ἱκανοποιοῦν οἱ διδασκαλίες χιλιάδων βιβλίων. Μήτε ὅλες οἱ ἐπιστῆμες. Τό πολύ πολύ τοῦ ἐξηγοῦν τοῦτον τόν μικρό ὁρατό κόσμο. Τί ἄλλο μπορεῖ νά τόν ἱκανοποιήσει; Οὔτε μυριάδες πλανητικά συστήματα. Δέν εἶναι παρά μιά σταγόνα στόν ὠκεανό τῆς ὕπαρξης. Πῶς; Βλέποντας τήν πραγματικότητα ὅπως εἶναι, πραγματοποιώντας τη, ζώντας τη, γινόμενος ἕνα μαζύ μ᾽ αὐτή τήν παγκόσμια ζωή.

Νά ὁ φιλόσοφος. Δέν τοῦ ἀρκεῖ διόλου νά λέει: Ο Θεός εἶναι ὁ Πατέρας ἤ ἡ Μητέρα, ὁ Δημιουργός αὐτοῦ τοῦ σύμπαντος, ὁ Προστάτης κι Ὁδηγός του, γιά νά εκφράσει τί εἶναι Θεός. Γιά κεῖνον ο Θεός εἶναι η Ζωή τῆς ζωῆς του, ἡ Ψυχή του. Ὁ Θεός εἶναι τό ἴδιο τό ἐγώ του. Τίποτ᾽ ἄλλο δέν απομένει πού νά μήν εἶναι Θεός. Ὅλα τά θνητά του στοιχεῖα καταστρέφονται καί σαρώνονται μέ τά δυνατά χτυπήματα τῆς φιλοσοφίας. Ὅ,τι ἀπομένει ἀληθινά εἶναι ὁ ἴδιος ο Θεός.

Πάνω στό ἴδιο δέντρο ὑπάρχουν δυό πουλιά, τό ἕνα στήν κορφή, τό ἄλλο κάτω. Ἐκεῖνο πού κάθεται στήν κορφή εἶναι ἥσυχο, σιωπηλό καί ὅλο μεγαλεῖο, βυθισμένο στή δόξα του. Τό ἄλλο, τό κάτω, τρώει πότε πικρούς καί πότε γλυκούς καρπούς, πηδώντας ἀπό κλαδί σέ κλαδί, ἄλλοτε εὐτυχισμένο κι ἄλλοτε δυστυχισμένο. Ὕστερα ἀπό ὁρισμένο χρονικό διάστημα τό κάτω πουλί τρώει ἕνα ἐξαιρετικά πικρό καρπό κι ἀηδιάζει. Κοιτάζει ψηλά, βλέπει τό αλλο πουλί, τό θαυμαστό αὐτό πουλί μέ τά χρυσά φτερά, πού δέν τρώει μήτε γλυκούς μήτε πικρούς καρπούς, πού δέν εἶναι μήτε εὐτυχισμένο μήτε δυστυχισμένο, μά ἤρεμο, συγκεντρωμένο στόν ἑαυτό του καί δέ βλέπει τίποτα παρά τόν ἴδιον τόν Ἑαυτό του. Τό κάτω πουλί λαχταρίζει αὐτή τή μακαριότητα, γρήγορα ὅμως ξεχνᾶ καί ξαναρχίζει νά τρώει τούς καρπούς. Σέ λίγο τρώει πάλι ἕναν ἐξαιρετικά πικρό καρπό, πού τό κάνει δυστυχισμένο. Στρέφει πάλι τό κεφάλι του ψηλά καί προσπαθεῖ νά πλησιάσει τό ἀπάνω πουλί. Πάλι ξεχνάει κ᾽ ὕστερα ἀπό λίγο κοιτάζει πάλι πάνω κ᾽ ἔτσι σιγά σιγά φτάνει πολύ κοντά στό ὡραῖο πουλί καί βλέπει τίς ἀντιλαμπές ἀπό τό φτέρωμά του νά παίζουν γύρα στό δικό του σῶμα καί νιώθει πώς αλλάζει καί λυώνει. Πλησιάζει περισσότερο κι ὅλα τριγύρα του σβύνουν καί τέλος καταλαβαίνει τη μαγικη μεταμόρφωση. Τό κάτω πουλί δέν εἴταν, λές, παρά ὁ ἥσκιος καί τό ἀντιφέγγισμά του ἀπάνω. Στήν πραγματικότητα αὐτό τό ἴδιο εἴταν κι ὄχι ἄλλο τό ἀπάνω πουλί ὅλον τόν καιρό, οἱ γλυκοί κ᾽ οἱ πι-

κροί καρποί τό κάτω πουλί πού πότε έκλαιγε καί πότε χαιρόταν, είταν μιά μάταιη χίμαιρα, ένα όνειρο. Τό αληθινό πουλί είταν διαρκώς εκεί ψηλά, ήρεμο, σιωπηλό, δοξασμένο καί μεγαλόπρεπο, πέρα από θλίψεις, πέρα από πικρίες. Τό απάνω πουλί είναι ο Θεός, ο Κύριος τοῦ Σύμπαντος, καί τό κάτω πουλί είναι η ανθρώπινη ψυχή, πού τρώει τούς γλυκούς καί τούς πικρούς καρπούς τοῦ κόσμου τούτου.

Ποῦ καί ποῦ έρχεται ένα βαρύ φύσημα πάνω στήν ψυχή. Γιά μιά στιγμή παύει νά τρώει καί τρέχει κατά τόν άγνωστο Θεό κ'ένα κύμα φῶς κατεβαίνει. Στοχάζεται πώς ο κόσμος τοῦτος είναι μιά μάταιη φαντασμαγορία. Όμως πάλι οι αισθήσεις τό τραβοῦν πρός τά κάτω κι αρχίζει όπως καί πρίν νά τρώει τούς γλυκούς καί τούς πικρούς καρπούς τοῦ κόσμου. Πάλι ένα εξαιρετικά βαρύ φύσημα κατεβαίνει. Η καρδιά του ανοίγει πάλι στό θεῖο φῶς. Έτσι σιγά σιγά πλησιάζει τόν Θεό κι όσο πιό κοντά έρχεται τόσο βλέπει πώς τό παλιό του εγώ λυώνει. Όταν πλησιάσει αρκετά βλέπει πώς δέν είν' άλλος παρά ο Θεός καί φωνάζει: " Αυτός πού σᾶς περιέγραψα πώς είναι η ζωή τοῦ Σύμπαντος, πώς είναι παρών σέ κάθε άτομο , στούς ήλιους καί στά φεγγάρια, Αυτός είναι η Βάση τῆς ζωῆς μας, η Ψυχή τῆς ψυχῆς μας. Ακόμα καλύτερα: Εσύ είσαι Αυτό".

Νά τί μᾶς διδάσκει η Νιάνα-Γιόγκα. Διδάσκει τόν άνθρωπο πώς ο άνθρωπος είναι από θεία ουσία. Δείχνει στήν ανθρωπότητα τήν πραγματικήν ενότητα τῆς ύπαρξης καί πώς καθένας μας είναι αυτός ο ίδιος ο Κύριος ο Θεός μας, πού φανερώνεται επί τῆς γῆς. Όλοι μας, από τό πιό τιποτένιο σκουληκάκι, πού σέρνεται κάτω από τά πόδια μας, ως τά υψηλότερα όντα, πού τά κοιτάζομε μέ θαυμασμό καί δέος, όλα είναι φανερώματα τοῦ Θεοῦ.

Τέλος είναι απαραίτητο όλες αυτές οι διάφορες Γιόγκα νά γίνουν πράξη. Απλές θεωρίες δέν ωφελοῦν σέ τίποτα. Πρῶτα πρέπει νά τίς ακούσομε κ'έπειτα νά τίς σκεφθοῦμε. Νά τίς αντιληφθοῦμε βαθιά, νά τίς εντυπώσομε στό νοῦ μας κ'έπειτα νά τίς στοχαστοῦμε, νά τίς πραγματοποιήσομε, έως ότου νά γίνουν τέλος ολόκληρη η ζωή μας. Τότες μονάχα η θρησκεία δέ θά είναι πιά ένας ορμαθός θεωρίες κ' ιδέες, μήτε απλή παραδοχή τοῦ νοῦ μας, αλλά θά διαπεράσει τά τρίσβαθά μας. Ο νοῦς μας μπορεῖ νά παραδεχτεῖ σήμερα ενα σωρό ανοησίες. Η αληθινή όμως θρησκεία ποτέ δέν αλλάζει.

Η θρησκεία είναι πραγματοποίηση. Δέν είναι λόγια, μήτε διδασκαλία, μήτε θεωρία, όσο ωραία κι άν είναι. Η θρησκεία είναι κάτι πού υπάρχει καί γ ί γ ν ε τ α ι, δέν είναι κάτι πού τό ακοῦς απλῶς καί τό παραδέχεσαι. Αφομοιώνει ολόκληρη τήν ψυχή μέ ό,τι πιστεύει. Αυτό θά πεῖ θρησκεία.

(Τέλος)

Σβάμι Βιβεκανάντα. Μετάφραση Ελένης Σαμίου

(Η ομιλία αυτή άρχισε νά δημοσιεύεται στό Δελτίο 21 (Χειμώνας 1963-64)

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ
Ι: ΠΟΙΗΣΗ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ ΝΤΑΝΤΕ

συνέχεια ἀπό τό προηγούμενο Δελτίο

Α΄ Ο ΝΤΑΝΤΕ, ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

Σέ ὅλους τούς καιρούς Προφήτης καί Ποιητής, ἅμα τούς καταλάβεις καλά, εἶναι ἔννοιες πολύ συγγενικές. Γιατί πραγματικά ο Προφήτης καί ο Ποιητής εἶναι βασικά ὅμοιοι σέ τούτη ἀκριβῶς τήν πολύ σημαντική πλευρά: στό ὅτι δηλαδή ἔχουν καί οι δυό εἰσχωρήσει στό ἱερό μυστήριο τοῦ Σύμπαντος, σ αὐτό πού ο Γκαῖτε ὀνομάζει "τό ἀνοικτό μυστικό". "Ποιό εἶναι τό μεγάλο μυστικό;" ρωτάει κάποιος. "Τό ἀνοικτό μυστικό" - ἀνοικτό σέ ὅλους, ἀλλά πού δέν τό βλέπει σχεδόν κανένας." Αὐτό τό θεῖο μυστήριο πού βρίσκεται παντοῦ, σέ ὅλα τά πλάσματα, "η Θεία Ἰδέα τοῦ Κόσμου, αὐτό πού ὑπάρχει στή ρίζα τῆς Φαινομενικότητας", οπως τό χαρακτηρίζει ο Φίχτε. Πού η κάθε ἐκδήλωσή του, ἀπό τόν ἔναστρο οὐρανό ὡς τό γρασίδι τοῦ ἀγροῦ ἀλλά πρό πάντων η ἐκδήλωση Ἄνθρωπος καί ἀνθρώπινα ἔργα, δέν εἶναι παρά η φορεσιά, η μορφοποίηση πού τό κάνει ὁρατό. Τοῦτο τό θεῖο μυστήριο υπάρχει σέ ολους τούς τόπους. Ἀληθινά ὑπάρχει. Ομως στίς περισσότερες ἐποχές καί στούς περισσότερους τόπους παραβλέπεται. Καί τό Σύμπαν, πού ερμηνεύεται πάντοτε στή μιά ἤστήν ἄλλη διάλεκτο σάν πραγματοποιημένη Σκέψη τοῦ Θεοῦ, θεωρεῖται σάν κάτι τό ἀσήμαντο, σάν κάτι τό ἄψυχο, τό συνηθισμένο.

Κι ἄς ξεχνιέται ἀπό ὅλους τοῦτο τό θεῖο μυστήριο, ὁ Ἱεροφάντης, Προφήτης ἤ Ποιητής, ἔχει φθάσει στά βάθη του. Εἶναι ο ἄνθρωπος ο σταλμένος εδῶ γιά νά μᾶς τό κάνει πιό εντυπωσιακά γνωστό. Αὐτή εἶναι η ἀποστολή του, νά μᾶς ἀποκαλύψει τό ἱερό μυστήριο,πού αυτός, περισσότερο ἀπό ἄλλους, ζεῖ καί κινεῖται μέσα στήν αδιάκοπη παρουσία του. Ἐνῶ ἄλλοι τό ξεχνοῦν, αυτός τό γνωρίζει. Μοῦ φαίνεται σάν νά υποχρεώθηκε νά τό γνωρίσει. Χωρίς νά τοῦ πάρουν τήν ἄδεια, βρίσκεται νά ζεῖ μέσα σ αυτό. Τό ξαναλέγω, εδῶ δέν πρόκειται γιά κουβεντολόγημα, πρόκειται γιά ἄμεση ἐνόραση καί πίστη.

Ποιητής καί Προφήτης, μπασμένοι στό "ἀνοικτό μυστικό" εἶναι ἕνα. Ο Ἱεροφάντης Προφήτης μποροῦμε νά ποῦμε πώς ἔχει συλλάβει τό ἱερό μυστήριο περισσότερο στήν ἠθική πλευρά του, σάν καλό καί κακό,καθῆκον καί ἀπαγόρευση. Ο Ἱεροφάντης Ποιητής σ αὐτό πού οι Γερμανοί ὀνομάζουν αἰσθητική πλευρά του, ὅπως τό ὡραῖοκαί

τά παρόμοια. Ὁ ἕνας μᾶς ἀποκαλύπτει αὐτό πού πρέπει νά κάνουμε, ο ἄλλος αὐτό πού πρέπει ν ἀγαποῦμε. Ὅμως τοῦτοι οἱ δυό κύκλοι μπαίνουν ο ἕνας μέσα στόν ἄλλο καί δέν εἶναι δυνατό νά τούς χωρίσουμε. Καί ο Προφήτης ἔχει τό νοῦ του σ αὐτό πού πρέπει ν ἀγαποῦμε. Γιατί πῶς αλλοιῶς θά ξέραμε τί εἶναι αὐτό πού πρέπει νά κάνουμε; Η υψηλότερη φωνή πού ἀκούσαμε σ αὐτή τή γῆ εἶπε ωστόσο: "Καταμάθετε τά κρῖνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει οὐ κοπιᾷ οὐδέ νήθει· λέγω δέ υμῖν οτι ουδέ Σολομών εν πάσῃ τῇ δόξῃ αυτοῦ περιεβάλετο ως ἕν τούτων". Μιά ματιά αὐτή στά ἐσώτατα βάθη τῆς Ὀμορφιᾶς. Τά "κρίνα τοῦ ἀγροῦ"- ντυμένα λαμπρότερα ἀπό , τούς βασιλιάδες τῆς γῆς - πού ξεπετιοῦνται ἐκεῖ, στό ταπεινό οργωμένο χωράφι. Ἕνα βλέμμα Ὀμορφιᾶς πού ἔρχεται μέσα ἀπό τή μεγάλη ἐσωτερική θάλασσα τῆς Ὀμορφιᾶς καί πού οι εκφράσεις του εἶναι τέλεια μουσική. Τήν ποίηση λοιπόν θά τήν καλοῦμε μουσική σκέψη. Ὁ ποιητής εἶναι ο ἄνθρωπος πού σκέπτεται μ αὐτό τόν τρόπο. Στό βάθος γυρίζομε πάλι στή δύναμη τοῦ νοῦ. Η ειλικρίνεια τοῦ ἀνθρώπου καί τό βάθος τῆς ἐνόρασής του τόν κάνουν ποιητή. Κύτταξε βαθειά καί θά δεῖς μουσικά. Η Καρδιά τοῦ Κόσμου εἶναι μουσική παντοῦ. Μονάχα πού πρέπει νά σοῦ εἶναι μπορετό νά φτάσεις ως ἐκεῖ.

...Πιστεύω πώς δίνω στό Ντάντε τό μεγαλύτερό μου ἔπαινο ὅταν λέγω οτι η "Θεία Κωμωδία" του εἶναι, οπως κι ἄν τήν πάρεις, ἕνα γνήσιο τραγούδι... Προσθέτω ὅτι δέ θά μποροῦσε νά εἶναι ἀλλοιῶς. Γιατί η ουσία καί τό υλικό τοῦ ἔργου εἶναι ἀπό μόνα τους ρυθμικά. Τό βάθος τοῦ ἔργου καί τό ἐκστατικό πάθος του καί η ειλικρίνειά του τό κάνουν μουσικό. Πήγαινε ἀρκετά βαθειά καί θά βρεῖς μουσική παντοῦ. Μιά πραγματική ἐσωτερική συμμετρία, αὐτό πού ὀνομάζομε ἀρχιτεκτονική αρμονία, βασιλεύει σέ τοῦτο τό ἔργο παντοῦ, τοῦ δίνει τίς αναλογίες του. Ἀρχιτεκτονικά. Καί η ἀρχιτεκτονική συγγενεύει μέ τό χαρακτήρα τῆς μουσικῆς.

Τά τρία βασίλεια, η Κόλαση, τό Καθαρτήριο, ο Παράδεισος, ἀντικρύζουν τό ἕνα τό ἄλλο σάν μέρη κάποιου μεγάλου κτίριου μιᾶς μεγάλης, υπερφυσικῆς, παγκόσμιας εκκλησίας, πού υψώνεται ἐκεῖ αὐστηρή, ἐπιβλητική, φοβερή. Τοῦ Ντάντε ο Κόσμος τῶν Ψυχῶν. Εἶναι στήν πραγματικότητα το ειλικρινέστερο ἀπό ὅλα τά ποιήματα. Τήν ειλικρίνεια καί εδῶ τή βρίσκομε νά εἶναι τό μέτρο τῆς ἀξίας. Βγαίνει βαθειά μέσα ἀπό τοῦ συγγραφέα τήν καρδιά. Καί φθάνει βαθειά, περνώντας ἀπό ἀμέτρητες γενεές, μέσα στή δική μας καρδιά... Εἶναι σάν νά επυρακτώθηκαν ὅλα καί νά ἔλυωσαν μέσα στό φλογερό καμίνι τῆς ψυχῆς του... Εἶναι η ψυχή τοῦ Ντάντε καί μαζύ η ψυχή τοῦ Μεσαίωνα δοσμένη γιά πάντα ἐκεῖ, ρυθμικά ορατή.

...Η "Θεία Κωμωδία" εἶναι γραμμένη ἀπό τόν Ντάντε. Ὅμως ἀνήκει σέ δέκα αἰῶνες χριστιανοσύνης.

Ὅπως υπολογίζω, μπορεῖ ν ἀνθέξει χιλιάδες χρόνια ἀκόμα. Γιατί κάτι πού πηγάζει ἀπό τά ἐσώτατα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς διαφέ-

ρει ἀπόλυτα ἀπό ἐκεῖνο πού ἐκφράζει τό ἐξωτερικό της μέρος. Τό ἐξωτερικό εἶναι τῆς ημέρας, επηρεάζεται ἀπό τή μόδα. Τό ἐξωτερικό περνᾶ ἀπό γοργές αναρίθμητες εναλλαγές. Τό εσώτατο εἶναι τό ἴδιο χθές, σήμερα καί γιά πάντα. Πιστές ψυχές, σέ ὅλες τίς γενεές τοῦ κόσμου, πού στρέφονται σ αὐτόν τόν Ντάντε, θά αι- σθανθοῦν ἀδελφοσύνη κοντά του. Η βαθειά είλικρίνεια τῆς σκέψης του, τῶν καημῶν καί τῶν ἐλπίδων του θά μιλήσει τό ἴδιο στή δική τους ειλικρίνεια, θά νοιώσουν πώς καί αὐτός ο Ντάντε εἶναι ενας ἀδελφός...

Ο Ντάντε μιλεῖ στούς εὐγενικούς, στούς καθαρούς, στούς μεγάλους ολων τῶν ἐποχῶν καί ολων τῶν τόπων... Ο Ντάντε φλέγεται σάν ενα καθάριο ἀστέρι, ἀκίνητα ἐκεῖ στό στερέωμα, καί ἀπό αὐτό τό ἀστέρι παίρνουν φωτιά οι μεγάλοι, οι ανώτεροι, σέ ὅλους τούς καιρούς.

Τόμας Καρλάϋλ Thomas Carlyle 1795-1881)

Ἀπό τό "Ἥρωες καί λατρεία ἡρώων"

Μετάφραση Σοφίας Ἀθ. Σουλιώτη

Β΄ Ο ΝΤΑΝΤΕ ΨΥΧΟΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΦΗΤΗΣ

συνέχεια ἀπό τό προηγούμενο Δελτίο

Εἶναι δύσκολο ν᾽ ἀσχοληθεῖ κανένας μέ τήν ἀνθρώπινη ψυχή καί νά μελετήσει τό δυναμισμό της χωρίς νά προσπαθήσει τουλάχιστο νά ορίσει τήν ἔννοια τοῦ υποσυνειδήτου καί τοῦ υπερσυνειδήτου.

Πραγματικά, ὅταν ἀσχολούμαστε μέ τήν ἐνέργεια τῆς ψυχῆς, πού είναι ενα ἀσταμάτητο "γίγνεσθαι", οι ορισμοί μας μποροῦν νά ἔχουν κάποια ἀξία, ἄν τούς δώσουμε μόνο ἀξία δυναμική καί σχετική, γιατί οὔτε γιά μιά στιγμή δέ μποροῦμε νά σταματήσουμε ἐκεῖνο πού τό λόγο τῆς ὕπαρξής του τόν βρίσκει στήν κίνηση κ᾽ ἔτσι στήν ἀδιάκοπη ἀλλαγή.

Στήν ψυχολογία σχήματα καί σύμβολα πολλές φορές μᾶς βοηθᾶνε ὄχι τόσο νά καθορίσομε δυναμικές ἀρχές οσο νά τίς καταλάβομε παίρνοντας γιά βάση πρότυπα στατικά.

Τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς τήν ἐνέργεια, πού ξεφυτρώνει ἀπό τό ἀ σ υ ν ε ί δ η τ ο[1] υπάρχει η συνήθεια νά τή χωρίζουν σέ τρεῖς περιόδους, πού τίς ἀποτελοῦν τό υποσυνείδητο, τό συνειδητό

---

1. Σ᾽αὐτό τόν ὅρο πού χρησιμοποιοῦμε δίνουμε τήν ἔννοια ἐκείνου πού δέ μπορεῖ νά γίνει γνωστό, μά πού μερικές του ὄψεις μπορεῖ νά τίς γνωρίσει ὁ ἄνθρωπος.

καί τό υπερσυνείδητο. Η πρώτη περιέχει όλες τού περασμένου καιρού τίς εμπειρίες πού έχει είτε τό άτομο είτε τό είδος όπου ανήκει τό άτομο, η δεύτερη τό κάθε τί πού τό συνειδητό εγώ είναι σέ θέση νά ελέγχει, η τρίτη όλα όσα αποτελούνε τίς ανώτερες επιδιώξεις καί τούς σκοπούς πού γυρεύει νά πετύχει είτε τό άτομο είτε τό σύνολο όπου τό άτομο ανήκει. Μά είναι ανάγκη νά ξεκαθαρίσομε ότι αυτές οι τρεΐς ψυχικές όψεις αλλάζουν από άνθρωπο σέ άνθρωπο καί πότε υπερέχει η μιά καί πότε ή άλλη. Καί ότι δ'ενεΐναι μπορετό νά είναι ίδιες στά διάφορα άτομα. Γιατί μ' όλο πού οι ιδιότητες τής ψυχής είναι οι ίδιες γιά όλους, ο βαθμός τής ψυχικής εξέλιξης είναι άλλος στό ένα άτομο κι άλλος στά άλλο.

Αυτές οι τρεΐς συνειδησιακές καταστάσεις τής ανθρώπινης ψυχής, όταν προβληθούν στό χρόνο, φτιάχνουν τό παρελθόν, τό παρόν καί τό μέλλον, πού εκπορεύονται από τό αιώνιο.

Μ' αυτή τήν προυπόθεση, άς κοιτάξουμε τώρα νά δούμε ποιές είναι οι δυνάμεις πού καθορίζουν τή διαγωγή τού ανθρώπου.

Τό εγώ τό συνειδητό, τό προσωπικό, βρίσκεται σέ αδιάκοπη κίνηση καί έχει τήν αυταπάτη πώς τήν κάθε του ενέργεια τήν καθορίζει η θέλησή του σά νά ήτανε τό εγώ τό υποκείμενο τής δικιάς του τής ζωής. Η πηγή αυτής τής πλάνης είναι τό ότι εκείνο πού σπρώχνει τό εγώ νά ενεργήσει δέν είναι αυτό πού τό εγώ νομίζει θέλησή του, είναι εκείνες οι σκοτεινές δυνάμεις πού ενεργούν έξω από τόν έλεγχο τής συνείδησής του καί πού αποτελούν τό υποσυνείδητό του. Μέ άλλα λόγια τό εγώ θέλει αυτό πού τό υποσυνείδητό του θέλει. Μά επειδή τό υποσυνείδητο τό αποτελούν δυνάμεις πού βρίσκονται σέ αντίθεση, η θέλησή του αλλάζει από στιγμή σέ στιγμή. Καί έτσι τό εγώ δέν ξέρει ποτέ τί πραγματικά θέλει. Τόσο μεγαλύτερη γίνεται η υποταγή τού εγώ στό υποσυνείδητο όσο μικρότερη είναι η δύναμη τής συνειδητής του ενέργειας. Καί επειδή τό υποσυνείδητο αποτελεΐ τό "χάος" τού ατόμου, ενώ η συνείδηση αποτελεΐ τόν "κόσμο", δηλαδή τήν τάξη, είναι λογικό νά σκεφθούμε ότι ή ενέργεια τών δυνάμεων τού υποσυνείδητου, πού είναι τεράστιες, θά νικήσει τήν ενέργεια τών δυνάμεων τού συνειδητού εγώ, πού είναι πολύ περιορισμένες στόν άνθρωπο τό σύγχρονο.

Αφού έτσι είναι τά πράγματα, σκέπτεται κανένας ότι πολύ λίγοι άνθρωποι από τότε πού υπάρχει ο κόσμος κατόρθωσαν ν'απαλλαγούν από τή σκλαβιά τού υποσυνείδητου, δηλαδή νά πραγματοποιήσουν εκείνη τήν απελευθέρωση τήν ολική πού θά τούς έδινε τή δυνατότητα νά βεβαιώσουν στ'αλήθεια: " Εγώ είμαι"," εγώ θέλω".

Μά άν ακολουθούμε τίς διδασκαλίες αυτών τών μεγάλων Διδασκάλων βλέπομε πώς όλη τους η προσοχή συνέχεια στρέφεται σ'ένα σταθερό αυτοέλεγχο καί γιά τήν παραμικρή ψυχική κίνηση τής υπόστασής τους, γιά νά μπορούν αμέσως νά βρίσκουνε σίγουρα τήν

προέλευση καί τό κίνητρο, έτσι πού καμιά σκέψη, καμιά λέξη καί καμιά πράξη νά μήν ξεφεύγει από τόν έλεγχο τοῦ συνειδητοῦ τους εγώ.

Ἂν τή γλώσσα τῆς σύγχρονης ψυχολογίας τήν αντικαταστήσουμε μέ τή γλώσσα πού μεταχειρίζονται οι θρησκεῖες,θά δοῦμε οτι στό υποσυνείδητο αντιστοιχεῖ η κόλαση,στή συνείδηση τό καθαρτήριο,στό υπερσυνείδητο ο παράδεισος καί στό ασυνείδητο εκεῖνο πού καμιά μορφή ανθρώπινης συνείδησης δέ μπορεῖ νά τό νιώσει,ο Θεός,δηλαδή ό,τι εἶναι αγνώριστο,απρόφερτο ανεκδήλωτο κλπ.

Ο Ντάντε, πού δέν ἤτανε μόνο τρανός ποιητής, πού ἦταν ἴσως κι ο πιό μεγάλος ψυχολόγος πού θυμᾶται η ανθρωπότητα,μεταχειρίστηκε τή συμβολική γλώσσα τή θρησκευτική τῆς εποχῆς του καί έγραψε τήν πιό μεγάλη καί τήν πιό ολοκληρωμένη ψυχολογική πραγματεία. Γιατί στή "Θεία Κωμωδία" βρίσκομε όλα τά διδάγματα πού περιέχονται στά διάφορα ρεύματα τῆς σύγχρονης ψυχολογίας, τήν ψυχανάλυση, τήν ψυχοσύνθεση, τή λογοθεραπεία κλπ. Καί σά μεγάλος καλλιτέχνης καί μεγάλος μύστης πού ἤτανε, στάθηκε ἄξιος νά δημιουργήσει καταστάσεις καί πρόσωπα πού μπόρεσαν νά ενσαρκώσουν όχι μόνο τήν κάθε συνειδησιακή κατάσταση, αλλά καί τήν κάθε ιδιαίτερη στάση πού μπορεῖ νά πάρει η ανθρώπινη ψυχή.

Η κόλαση αντιπροσωπεύει τό υποσυνείδητο καί οι κύκλοι πού τήν αποτελοῦν παρασταίνουν αποκρυσταλλωμένες συνειδησιακές καταστάσεις τοῦ εγώ, ασυμβίβαστες πιά μέ τήν εξελικτική του βαθμίδα. Στήν κόλαση βρίσκονται κεῖνες οι ειδικές κατηγορίες ατόμων πού τά εξουσιάζουν καθορισμένα επίπεδα τοῦ υποσυνείδητου, τόσο πού ν αντιδροῦν σέ κάθε ἄλλο κάλεσμα. Τό μόνο πού υπάρχει γι αυτά τά ἄτομα εἶναι οι αξίες οι εγωιστικές καί ζωικές.

Οι κύκλοι πού αποτελοῦν τό χωνί τῆς κόλασης εἶναι τά όρια πού μέσα τους βρίσκονται καί μποροῦν νά κινοῦνται αυτά τά ἄτομα. Κ έτσι απ όλες τους τίς ταραγμένες κινήσεις τό μόνο πού βγαίνει εἶναι νά τούς αναγκάζουν ν αποτυπώνουν τ αχνάρια τους ξανά συνέχεια γιά όλη τήν αιωνιότητα, χωρίς ποτέ νά μπορέσουν οὔτε νά κατεβοῦν οὔτε ν ανεβοῦν ένα σκαλί. Εἶναι κλεισμένοι στόν εαυτό τους, κουφοί στά καλέσματα πού τούς έρχονται από συνειδησιακές καταστάσεις ανώτερες. Κι ἄν παραδέχονται τήν ύπαρξη τοῦ Θεοῦ, τήν παραδέχονται μόνο γιά νά τόν βλαστημᾶνε καί γιά νά τοῦ ρίχνουν τήν ευθύνη γιά τ αποτελέσματα πού τά σφάλματά τους φέρανε, γιά τήν κατάντια τους. Εἶναι κολασμένοι γιατί θέλουνε νά εἶναι κολασμένοι. Καί θά εἶναι κολασμένοι όλο τόν καιρό πού θά επιμένουνε νά βρίσκονται σ αυτή τήν κατάσταση τῆς πνευματικῆς αποκρυστάλλωσης.

Δέν πρέπει όμως νά μπερδεύουμε τήν κατάσταση τῆς κόλασης μέ τήν κατάσταση τῆς υποεξέλιξης. Ο ἄγριος ζεῖ σάν ἄγριος καί βρίσκεται σέ αρμονία μέ τή στάθμη τῆς συνείδησής του, ενῶ ο

άρειος πού ζεί σάν άγριος ζεί σέ επίπεδο συνείδησης κατώτερο από κείνο πού αντιστοιχεί μέ τόν εξελικτικό του πλαίσιο. Γι' αυτό ο πρώτος βρίσκεται σέ άνοδο, τείνει πρός τά πάνω, ενώ ο δεύτερος βρίσκεται σέ κάθοδο, σέ ξεπεσμό, τείνει πρός τά κάτω.

Τό καθαρτήριο παρασταίνει τή συνειδησιακή κατάσταση τοῦ συνειδητοῦ εγώ. Εκεῖ τό άτομο ξέρει ότι τό αποτέλεσμα πού φέραν οι πράξεις του έχει πάντα αντίχτυπο πάνω του. Καί μέ υπομονή δέχεται τίς δυστυχίες του σά συνέπεια πού φέρανε τά περασμένα του αμαρτήματα. Γι' αυτό προσανατολίζει τή ζωή του έτσι πού νά μήν αμαρτήσει πιά, έτσι πού νά λευτερωθεῖ από τίς θλιβερές συνέπειες κάθε λαθεμένης πράξης.

Εἶναι πραγματικά προσωρινή η παραμονή στό καθαρτήριο. Γιατί τό συνειδητό εγώ από ωρίμανση σέ ωρίμανση, δηλαδή από κύκλο σέ κύκλο, θά ανεβαίνει, ώσπου λευτερωμένο από κάθε σκουριά θά εἶναι σέ θέση νά μάθει πλέρια τίς αξίες τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Νά μή ζεῖ πιά στήν υπηρεσία τοῦ εαυτοῦ του, νά ζεῖ στήν υπηρεσία όλης τῆς ζωῆς, πού αισθάνεται πώς εἶναι κι αυτό έκφρασή της ενεργητική καί συνειδητή.

Ο παράδεισος αντιπροσωπεύει τό υπερσυνείδητο, δηλαδή εκείνη τή συνειδησιακή κατάσταση όπου φανερώνεται στό εγώ πώς οι αληθινές αξίες τῆς ζωῆς εἶναι οι αξίες οι παγκόσμιες καί πώς γι' αυτό πρέπει νά ζοῦμε στήν υπηρεσία τους γιά νά δημιουργήσομε μιά καινούργια τάξη πού μόνο σ' αυτές τίς αξίες θά θεμελιωθεῖ.

Μά εκτός από τόν παράδεισο υπάρχει καί ο έμπυρος ουρανός, όπου η ψυχή χαίρεται τή θέα τοῦ Θεοῦ. Όπου κάθε ευγενική επιδίωξη βρίσκει ικανοποίηση. Όπου η ψυχή γαληνεύει γιατί έχει φτάσει στήν πληρότητά της. Αναπαύεται στήν αγκαλιά τοῦ Αιώνιου. Εδῶ η ψυχή αποκτᾶ ένα νέο ρυθμό, μιά νέα διάσταση. Καί έτσι τῆς γίνεται τέλεια φανερό κεῖνο πού γιά τή συνείδησή μέ τό ρυθμό τόν ανθρώπινο αποτελεῖ τό ασυνείδητο. Μά αυτή η νέα εμπειρία εἶναι ανέκφραστη μέ γήινα λόγια καί γι' αυτό ακατάληπτη γιά τήν ψυχή πού δέν έχει κατορθώσει ν' αποκτήσει αυτή τή νέα διάσταση, πού θά τήν ονομάσομε θεϊκή.

(Συνεχίζεται)

Φιλιμπέρτο Τσαραττίνι (**Filiberto Zarattini**)
Από τό ιταλικό θεοσοφικό περιοδικό "Πνευματική αυγή" "**Alba Spirituale**".
Μετάφραση Χρυσῆς Ι. Καψαλοπούλου

Γ΄ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ "ΘΕΙΑ ΚΩΜΩΔΙΑ"

α΄ Η ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΥΛΗΣ ΤΗΣ ΚΟΛΑΣΗΣ

"Ἐγώ [1] ὁδηγῶ πρός τή θλιμμένη χώρα,
ἐγώ πρός τόν ἀπέραντο τόν πόνο,
ἐγώ πρός τίς ψυχές τίς κολασμένες.
Δικαιοσύνη τόν Πλάστη μου ἔχει σπρώξει
κ' ἡ Δύναμη μαστόρεψέ με ἡ θεία,
ἡ υπέρτατη Σοφία κι ἡ πρώτη Ἀγάπη[2].
Πρίν ἀπό μέ[3] δέν ἦταν πλάσματα ἄλλα
παρά αἰώνια μοναχά, κι ἐγώ μαι αἰώνια.
Τήν πᾶσα ἐλπίδα ἀφῆστε ὅσοι περνᾶτε".

Κόλαση Γ΄ 1-9 Μετάφραση Ν. Καζαντζάκη

β΄ ΑΠ' ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΤΑ ΧΕΡΙΑ

Σπρώχνει ὁ οὐρανός τίς πρῶτες ψυχορμές σας
ὄχι ὅλες σας· μά κι ὅλες νά ταν πάλι,
σᾶς δόθη φῶς, καλό κακό νά δεῖτε,
καί λεύτερη βουλή, πού κόπο ἄν νιώθει
στίς πρῶτες μάχες πού ὁ οὐρανός τῆς δίνει
ὅλα, ἄν θραφεῖ καλά, νικάει στό τέλος.
Δύναμη πιό τρανή, πιό πλέρια φύση,
ἐλεύτερους σᾶς κυβερνάει καί πλάθει
τό νοῦ σας πού τ' ἀστέρια δέν ορίζουν.
Κι ἄν τώρα παραστράτισεν ὁ κόσμος,
σεῖς ἀφορμή, ζητᾶτε τήν εντός σας,
φῶς φανερό θά σᾶς τό δείξω τώρα.
Βγαίνει ἀπ' τά χέρια τοῦ Θεοῦ ἡ ψυχή σας
πού ἀγάπα τη πρί γεννηθεῖ ὡς κορούλα
πού κλαίγοντας γελώντας παιχνιδίζει,
απλή, ἀγαθούλα, κι ἕνα ξέρει μόνο,
νά πεθυμάει τό πού χαρά τῆς δίνει.

Καθαρτήριο Ι 73-90. Μετάφραση Ν. Καζαντζάκη

---

1. Σημ. μετ. Μιλάει ἡ πόρτα τοῦ Ἄδη.
2. Σημ. μετ. Δύναμη, Σοφία, Ἀγάπη - τά τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδας.
3. Σημ. σύντ. Τό Εὐαγγέλιο (Ματθ. ΚΕ΄ 41) λέει πώς ἡ Κόλαση πλάστηκε γιά τόν Ἑωσφόρο καί τούς ἀγγέλους του πρίν νά πλαστεῖ ὁ ἄνθρωπος. Ἦτανε τότε μόνο τά αἰώνια πλάσματα, οἱ ἄγγελοι, οἱ οὐρανοί καί ἡ πρώτη ὕλη.

Γ΄ ΣΒΗΝΕΙ Η ΘΥΜΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ

Η δόξα Εκείνου πού κινάει τά πάντα
τό σύμπαντο όλο διαπερνάει, καί λάμπει
άλλού καί πιό πολύ κι αλλού πιό λίγο.
Στόν ουρανό πού παίρνει πιό απ τό φώς του
πήγα· καί τά 'δα δέν μπορεί, δέν ξέρει
νά ξαναπεί όπού εκείθε κατεβαίνει·
τί φτάνοντας κοντά στήν πεθυμιά του,
σέ τόσο ο νούς μας μέγα βύθος πέφτει,
πού δέν μπορεί νά γύρει πίσω η μνήμη.

Παράδεισος Α΄ 1-9
Μετάφραση Ν. Καζαντζάκη

Δ΄ ΥΠΕΡΓΗΙΝΑ ΤΑΞΙΔΙΑ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Ένα πρόβλημα πού μοιάζει πολύ ν' απασχόλησε τούς περσότερους σχολιαστές τού Ντάντε είναι ποιές πηγές έχει η σύλληψή του γιά τό κατέβασμα στήν Κόλαση. Είναι κ' ένα από τά θέματα πού πιό ξε - κάθαρα δείχνουνε τήν αναρμοδιότητα αυτονών πού μόνο μέ τόν τρόπο τού ολότελα "αμύητου" τά μελετήσανε τούτα τά ζητήματα. Πραγματι- κά υπάρχει εδώ κάτι πού κανένας δέ μπορεί νά τό καταλάβει άν δέν τού είναι κάπως γνωστές οι φάσεις τής αληθινής μύησης. Κι αυτό θά δοκιμάσουμε νά εξηγήσουμε.

Ο Ντάντε παίρνει τό Βιργίλιο οδηγό γιά τά δυό πρώτα μέρη τού ταξιδιού του. Κι ο λόγος είναι, όπως όλος ο κόσμος ομόφωνα παρα- δέχεται, η θύμηση τής ΣΤ΄ ραψωδίας τής Αινειάδας. Μά πρέπει νά προσθέσουμε πώς αυτός είναι ο λόγος επειδή τό περιεχόμενο τούτης τής ραψωδίας δέν είναι απλή ποιητική φαντασία, είναι μυητική γνώ- ση αναμφισβήτητη. Οι sortes vergilianae[1], πού τόσο πλατιά δια - δόθηκανε τό μεσαίωνα, δέν είναι τίποτα άλλο παρά λαϊκή κ' εξωτε - ρική παραμόρφωση βαθιάς αλήθειας. Αυτή τήν αλήθεια είναι πιθανό πώς τή νιώθανε καλύτερα απ ό,τι ξέρανε νά τήν εκφράσουνε κείνοι πού τό έργο του τό βάνανε κοντά στά Ιερά βιβλία, άς ήτανε καί μονάχα γιά νά τό μεταχειρίζονται γιά μαντείες πού δέν παρουσιά - ζανε καί μεγάλο ενδιαφέρον.

Απ τήν άλλη τή μεριά δύσκολο δέν είναι νά διαπιστώσουμε πώς γιά τό θέμα πού μάς απασχολεί είχε κι ο Βιργίλιος προκατόχους Έλ- ληνες. Καί νά θυμίσουμε τό ταξίδι τού Οδυσσέα, καθώς καί τό κα- τέβασμα τού Ορφέα στόν Άδη. Μά η συμφωνία πού παρατηρούμε σ' ό- λα τούτα δέ δείχνει τάχα τίποτα παραπάνω από μιά σειρά δανεισμούς

---

1. Σημ. μετ. Οι μαντείες πού κάνανε ανοίγοντας τήν Αινειάδα στήν τύχη.

ή διαδοχικές μιμήσεις; Η αλήθεια είναι πώς αυτό τό θέμα έχει πάρα πολύ στενή σχέση μέ τά μυστήρια τῆς αρχαιότητας. Καί πώς αυτές οι πολλές καί διάφορες ποιητικές ή θρυλικές ιστορίες εκφράζουνε τήν ίδια πραγματικότητα. Τό χρυσό κλαρί πού ο Αινείας οδηγημένος από τή Σίβυλλα πάει πρῶτα πρῶτα νά κόψει στό λόγγο (σέ κείνη τήν ίδια τή selva selvaggia, όπου τοποθετεῖ ο Ντάντε τήν αρχή τοῦ ποιητικοῦ του έργου) είναι τό κλαρί πού κρατούσανε οι μυημένοι τῆς Ελευσίνας καί πού τό θυμίζει η ακακία τοῦ νεώτερου τεκτονισμοῦ, εγγύηση ανάστασης καί αθανασίας. Μά υπάρχει καί κάτι παραπάνω. Ακόμα κι ο χριστιανισμός μᾶς δείχνει όμοιο συμβολισμό. Στίς ιεροτελεστίες τῆς Καθολικῆς Εκκλησίας η Κυριακή τῶν Βαΐων[2] ανοίγει τή Μεγάλη Βδομάδα, πού θά δεῖ τό θάνατο τοῦ Χριστοῦ καί τήν Κάθοδό του στόν Άδη κ' έπειτα τήν Ανάστασή του, πού δέ θ' αργήσει νά τήν ακολουθήσει η δοξασμένη τοῦ Ανάληψη. Καί ίσα ίσα τή Μεγάλη Δευτέρα αρχίζει η διήγηση τοῦ Ντάντε σά νά θέλει νά δείξει πώς ψάχνοντας νά βρεῖ τό κλαρί τό μυστηριακό χάθηκε μές στό σκοτεινό τό λόγγο, όπου θά συναντήσει τό Βιργίλιο. Καί τό ταξίδι του στούς κόσμους θά βαστάξει ως τήν Κυριακή τοῦ Πάσχα, δηλαδή ως τήν ημέρα τῆς Ανάστασης.

Θάνατος καί κάθοδος στόν Άδη από τή μιά μεριά, ανάσταση καί ανάληψη στόν ουρανό από τήν άλλη είναι σά δυό φάσεις αντίστροφες καί συμπληρωματικές. Η πρώτη είναι η προετοιμασία πού χρειάζεται γιά τή δεύτερη. Καί πού εύκολα τή βρίσκουμε καί στήν περιγραφή τοῦ ερμητικοῦ "Μεγάλου Έργου". Τό ίδιο πράμα βεβαιώνουν όλες οι παραδοσιακές διδασκαλίες. Έτσι συναντᾶμε στό Ισλάμ τό επεισόδιο τοῦ "νυχτερινοῦ ταξιδιοῦ" τοῦ Μωάμεθ. Υπάρχει κ' εκεῖ τό κατέβασμα στίς "υποχθόνιες χῶρες" (ί ζ ρ ά) κ' ύστερα τ' ανέβασμα στούς διάφορους παράδεισους, στίς ουράνιες σφαῖρες (μ ι ρ ά ϊ). Καί μερικά αφηγήματα πού υπάρχουνε μέσα σ' αυτό τό "νυχτερινό ταξίδι" έχουν ομοιότητες μέ τό ποίημα τοῦ Ντάντε, ιδιαίτερα χτυπητες, τόσο πού μερικοί θελήσανε νά βροῦνε σ' αυτές τίς ιστορίες μιά απ' τίς κύριες πηγές τῆς έμπνευσής του. Ο Ντόν Μιγκέλ Παλάθιος έδειξε τίς πολλαπλές σχέσεις πού καί στό περιεχόμενο καί στή μορφή υπάρχουν ανάμεσα στή Θεία Κωμωδία (άς αφήσουμε ορισμένες περικοπές τῆς Νέας

---

1. Σημ. μετ. Τόν άγριο τό λόγγο
2. Τό λατινικό όνομα τούτης τῆς γιορτῆς είναι Dominica in Palmis. Είναι φανερό πώς τά βάγια, η δαφνη, και τό κλαρί είναι τό ίδιο πράμα. Η δάφνη, έμβλημα τῶν μαρτύρων, τήν έννοια πού λέμε εδῶ έχει κι αυτή. Θυμίζουμε καί τή λαϊκή ονομασία "Ανθισμένο Πάσχα", πού πολύ ξεκάθαρα εκφράζει τή σχέση τοῦ συμβολισμοῦ τουτης τῆς γιορτῆς μέ τήν Ανάσταση.
Σημ. μετ. Χαρακτηριστική είναι καί η συνηθισμένη η γαλλική ονομασία τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων Dimanche des Rameaux (Κυριακή των κλαριων).

Ζωῆς) ἀπό τή μιά μεριά καί στό Κιτάμπελ-ίζρά (τό βιβλίο τοῦ νυχτερινοῦ ταξιδιοῦ) καί στίς Φουτουχάτ-ελ-Μεκιγιά (τίς Ἀποκαλύψεις τῆς Μέκκας) τοῦ Μοχιντίν Ἴμπν Ἄραμπι ἀπό τήν ἄλλη, ἔργα κάπου ὀγδόντα χρόνια παλιότερα. Καί βγάνει τό συμπέρασμα πώς καί μόνες τους αὐτές οἱ ἀναλογίες εἶναι πιό πολλές ἀπ ὅλες ὅσες μπορέσανε οἱ σχολιαστές νά βροῦν ἀνάμεσα στό ἔργο τοῦ Ντάντε καί σέ κάθε λογῆς καί κάθε τόπου λογοτεχνήματα. Νά μερικά παραδείγματα. Σέ μιά διασκευή τοῦ μουσουλμανικοῦ θρύλου ἕνας λύκος κ ἕνα λιοντάρι φράζουνε τό δρόμο τοῦ προσκυνητῆ, ὅπως ὁ πάνθηρας, τό λιοντάρι καί ἡ λύκαινα κάνουνε τό Ντάντε νά πισωδρομήσει. Ὁ Οὐρανός στέλνει στό Ντάντε τό Βιργίλιο καί στό Μωάμεθ τό Γαβριήλ. Καί οἱ δυό τους στό διάστημα τοῦ ταξιδιοῦ ἱκανοποιοῦνε τοῦ προσκυνητῆ τήν περιέργεια. Τήν Κόλαση καί στούς δυό θρύλους ἴδια σημάδια τήν προμηνᾶνε: ἀντάρα δυνατή κι ἀξεκαθάριστη, μπουρίνι φωτιᾶς. Η νταντική ἀρχιτεκτονική τῆς Κόλασης ξεσηκώνει τήν περιγραφή τῆς μουσουλμανικῆς Κόλασης. Καί στίς δυό ὑπάρχει ἕνα γιγάντιο χωνί. Τό ἀποτελοῦνε διαδοχικά πατώματα, κυκλικά σκαλιά, πού ὅσο πᾶνε καί κατεβαίνουνε ὡς τό βάθος τῆς Γῆς. Τό καθένα τους κρύβει κι ἀπό μιά κατηγορία ἁμαρτωλῶν, πού ἡ ἐνοχή τους καί ἡ τιμωρία τους γίνονται ὅλο καί βαρύτερες, ὅσο πιό βαθιά βρίσκεται ὁ κύκλος ὅπου κατοικοῦνε. Κάθε πάτωμα ὑποδιαιρεῖται σέ ἄλλα προορισμένα γιά διάφορες κατηγορίες ἁμαρτωλῶν. Τέλος καί οἱ δυό Κολάσεις εἶναι τοποθετημένες ἀποκάτω ἀπ τήν Ἱερουσαλήμ... Γιά νά ἐξαγνιστεῖ βγαίνοντας ἀπ τήν Κόλαση καί νά μπορέσει νά ὑψωθεῖ πρός τόν Παράδεισο ὁ Ντάντε κάνει τριπλό λουτρό καθαρμοῦ. Ἴδιο τριπλό λουτρό καθαρμοῦ ἐξαγνίζει τίς ψυχές στό μουσουλμανικό θρύλο. Πρίν νά μποῦνε στόν Οὐρανό βυθίζονται στά νερά τριῶν ποταμιῶν πού γονιμοποιοῦνε τόν κῆπο τοῦ Ἀβραάμ. Η ἀρχιτεκτονική τῶν οὐράνιων σφαιρῶν πού ἀνάμεσα ἀπ αὐτές γίνεται τ ἀνέβασμα εἶναι ἀπαράλλαχτη καί στούς δυό τούς θρύλους. Στούς ἐννιά οὐρανούς εἶναι μοιρασμένες ἀνάλογα μέ τήν ἀξία τους οἱ μακαρισμένες οἱ ψυχές καί στό τέλος συγκεντρώνονται ὅλες στόν ἔμπυρο οὐρανό, στήν τελευταία σφαίρα. Ὅπως η Βεατρίκη παραμερίζει μπροστά στόν Ἅγιο Βερνάρδο γιά νά οδηγήσει αὐτός τό Ντάντε στούς τελικούς σταθμούς, ἔτσι κι ο Γαβριήλ παρατάει τό Μωάμεθ μπροστά στό θρόνο τοῦ Θεοῦ, ὅπου τόν τραβάει τό Μωάμεθ μιά φωτεινή γιρλάντα... Η ἀποθέωση, οπου καταλήγει καί τό ἕνα τ ἀνέβασμα καί τ ἄλλο, εἶναι ἴδια. Οἱ δυό ταξιδιῶτες, ἀφοῦ ὑψωθήκανε ως τήν παρουσία τοῦ Θεοῦ, μᾶς πε-

1. Μιγκέλ Ἀσίν Παλάθιος" Η μουσουλμανική ἐσχατολογία στή Θεία Κωμωδία", Μαδρίτη 1919. Πρβλ. Μπλοσέ (Blochet) Οἱ ἀνατολίτικες πηγές τῆς Θείας Κωμωδίας", Παρίσι 1901.

ριγράφουνε τό Θεό σάν εστία εντόνου φωτός περιτριγυρισμένη από αμέτρητα αγγελικά πνεύματα πού βγάνουν αχτίδες λαμπερές. Μιά απ τίς κυκλικές σειρές τίς πιό κοντινές στήν εστία είναι η σειρά τών Χερουβείμ. Ο κάθε κύκλος περιζώνει τόν άμεσο κατώτερο κύκλο. Κ οί εννιά κύκλοι γυρνάνε αδιάκοπα γύρω απ τό θεικό κέντρο. Τά πατώματα τῆς Κόλασης, τούς αστρονομικούς ουρανούς, τούς κύκλους τοῦ μυστικοῦ ρόδου, τούς αγγελικούς χορούς, πού βρίσκονται ολόγυρα στήν εστία τοῦ θεϊκοῦ φωτός, τούς τρεῖς κύκλους πού συμβολίζουνε τήν τριάδα τῶν προσώπων, όλα αυτά τά πῆρε λέξη, πρός λέξη ο φλωρεντινός ποιητής από τό Μοχιντίν "Ιμπν "Αραμπι"[1].

Τέτοιες συμπτώσεις, πού φτάνουν ίσαμε λεπτομέρειες έξαιρετικά ξεκάθαρες, δέ μπορεῖ νά εἶναι τυχαῖες. Κ'έχουμε πολλούς λόγους νά παραδεχόμαστε πώς πραγματικά ο Ντάντε εἶναι έμπνευσμένος σέ βαθμό αρκετά σημαντικό από τά έργα πού έγραφέ ο Μοχιντίν. Μά πῶς τοῦ γίνανε γνωστά; Πιθανό ενδιάμεσο θεωροῦνε τό Μπρουνέττο Λατίνι, πού εἶχε μείνει στήν Ισπανία. Όμως τούτη ή υπόθεση δέ μᾶς φαίνεται πολύ ικανοποιητική. Ο Μοχιντίν γεννήθηκε στή Μουρκία, από κεῖ καί τό παρατσούκλι του Έλ Ανταλούθι. Μά δέν πέρασε στήν Ισπανία όλη του τή ζωή καί πέθανε στή Δαμασκό. Απ τήν άλλη τή μεριά οι οπαδοί του ήτανε σκορπισμένοι σ όλο τό μουσουλμανικό κόσμο, μά πιό πολύ στή Συρία καί στήν Αίγυπτο. Καί τέλος δέν εἶναι καί πολύ πιθανό νάχανε φτάσει απότοτες τά έργα του στή δημοσιότητα. Μερικά μάλιστα δέ φτάσανε ποτέ. Πραγματικά ο Μοχιντίν στάθηκε ολότελα άλλο πράμα από τό "μυστικό ποιητή" πού φαντάζεται ο Μιγκέλ Ασίν Παλάθιος. Κεῖνο πού πρέπει νά ποῦμε δῶ εἶναι πώς στόν εσωτερισμό τόν ισλαμικό ονομάζεται "Ες Σέϊχ ελ-ακμπάρ, πάει νά πεῖ ο μεγαλύτερος πνευματικός δάσκαλος, "ο κορυφαίος Δάσκαλος". Πώς η ουσία τῆς διδασκαλίας του εἶναι καθαρά μεταφυσική καί, πώς πολλά από τά κυριότερα μυητικά τάγματα τοῦ Ισλάμ, από τ ανώτερα καί συνάμα τά πιό κλειστά, προέρχονται άμεσα απ αυτόν. "Εχουμε πεῖ πώς τέτοιες οργανώσεις το ΙΓ΄ αιώνα, δηλαδή τήν εποχή τοῦ Μοχιντίν, εἶχανε σχέσεις μέ τά ιπποτικά τάγματα. Καί η γνώμη μας εἶναι πώς τή μεταβίβαση πού διαπιστώσαμε αυτό τήν εξηγεῖ. Αν δέν ήτανέτσι κι άν ο Ντάντε εἶχε γνωρίσει τό Μοχιντίν ακολουθώντας τούς "βέβηλους" δρόμους, γιατί δέν τόν αναφέρει ποτέ, όπως αναφέρει τούς εξωτερικούς φιλοσόφους τοῦ Ισλάμ, τόν Αβικέννα καί τόν Αβερρόη;[2] Χώρια απ αυτό εἶναι αναγνωρισμένο πώς υπήρχανε τέτοιες επιρροές καί στήν αρχή τοῦ ροδοσταυρισμοῦ. Κι αυτοῦ αναφέρονται οι υπαινιγμοί πού κάνουνε τά υποθετικά ταξίδια τοῦ Κρίστιαν Ρόζενκρό'ϊτς στήν Ανατολή. Μά η αληθινή προέλευση τοῦ ροδοσταυρισμοῦ εἶναι, όπως έχουμε πεῖ, τά ιπποτικά τάγματα. Καί

---

1. Α. Καμποτόν (A. Caboton) " Η Θεία Κωμωδία καί τό Ισλάμ" στήν Επιθεώρηση Ιστορίας τῶν θρησκευμάτων. Αυτό τό άρθρο περιέχει περίληψη τῆς εργασίας τοῦ Μιγκέλ Ασίν Παλάθιος.
2. Κόλαση Δ 143-144.

τόν ἀληθινό τό σύνδεσμο ἀνάμεσα στήν Ἀνατολή καί στή Δύση αὐτά τά τάγματα τόν ἀποτελέσανε. Οἱ νεώτεροι κριτικοί τῆς Δύσης, πού τό νυχτερινό ταξίδι τοῦ Μωάμεθ τό παίρνουνε γιά θρύλο λίγο ἤ πολύ ποιητικό καί γιά τίποτα ἄλλο, ἰσχυρίζονται πώς ο θρύλος αὐτός δέν εἶναι εἰδικά ἰσλαμικός καί ἀραβικός, πώς ἀπ τήν Περσία κατάγεται, ἐπειδή η διήγηση ὅμοιου ταξιδιοῦ βρίσκεται σ ἕνα μασδαϊκό βιβλίο, στό "Ἄρντα Βιράφ Ναμέ" [1]. Μερικοί νομίζουνε πώς πρέπει νά πᾶνε ἀκόμα πιό μακριά, ἴσαμε τήν Ἰνδία. Εἶν ἀλήθεια πώς καί στό βραχμανισμό καί στό βουδδισμό ἕνα σωρό συμβολικές περιγραφές δείχνουνε τίς διάφορες υπαρξιακές καταστάσεις σάν ἕνα σύνολο ἀπό Παράδεισους καί Κόλασες ιεραρχικά οργανωμένο. Μερικοί μάλιστα φτάνουνε στό σημεῖο νά υποθέσουνε πώς ο Ντάντε ἄμεσα δέχτηκε τήν ἐπίδραση τήν ἰνδική [2]. Τούτη τήν ἀντίληψη εὔκολα καταλαβαίνει κανένας πώς μπορεῖ νά τήν ἔχουν ὅσοι ὅλα αὐτά τά θεωροῦνε μόνο λογοτεχνία, μ ὅλο πού εἶναι αρκετά δύσκολο, ἀκόμα καί ἀπό ιστορική πλευρά, νά παραδεχτοῦμε πώς ο Ντάντε μπόρεσε κάτι νά γνωρίσει ἀπ τήν Ἰνδία χωρίς νά μεσολαβήσουν οι Ἄραβες. Μά σύμφωνα μέ τή δική μας τή γνώμη ἄλλο δέ δείχνουνε τοῦτες αἱ ομοιότητες παρά πώς μιά καί μόνο μιά διδασκαλία υπάρχει μέσα σέ ὅλες τίς παραδόσεις. Δέν πρέπει ν ἀποροῦμε βλέποντας παντοῦ νά ἐκφράζονται οἱ ἴδιες ἀλήθειες. Μά ἴσα ἴσα γιά νά μήν ἀποροῦμε πρέπει νά ξέρουμε πώς εἶναι ἀλήθειες κι ὄχι πλάσματα τῆς φαντασίας λίγο ἤ πολύ αὐθαίρετα. Ὅπου υπάρχουν ομοιότητες μονάχα στίς γενικές γραμμές, δέν ἔχουμε λόγο νά βγάλουμε τό συμπέρασμα πώς ἔγινε ἄμεση ανακοίνωση. Αὐτό τό συμπέρασμα δικαιώνεται μονάχα ὅταν οι ἴδιες ιδέες ἐκφράζονται μέ τήν ἴδια μορφή, ὅπως γίνεται στό Μοχιντίν καί στό Ντάντε. Εἶναι βέβαιο πώς αὐτό πού βρίσκουμε στό Ντάντε συνταιριάζεται τέλεια μέ τίς ινδουϊκές θεωρίες γιά τούς κόσμους καί γιά τίς κοσμικές τίς κυκλικές περιόδους. Μά δέν παίρνει κείνη τή μορφή πού εἶναι η μόνη καθεαυτό ἰνδουική. Καί τούτη ἡ συμφωνία υπάρχει ἀναγκαστικά σέ ὅλους ὅσοι ἔχουνε συνειδητοποιήσει τίς ἴδιες ἀλήθειες μ ὁποιο τρόπο κι ἄν τίς γνωρίσανε.

Ρενέ Γκενόν (René Guénon). Ἀπό τόν "Ἐσωτερισμό τοῦ Ντάντε".
Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

---

1. Blochet. "Μελέτες γιά τή θρησκευτική ἱστορία τοῦ Ἰσλάμ" στήν ἐπιθεώρηση Ἱστορίας τῶν θρησκευμάτων 1899 - Υπάρχει γαλλική μετάφραση τοῦ βιβλίου τοῦ "Ἄρντα Βιράφ γραμμένη ἀπό τον Μ.Α. Μπαρτελεμύ (M.A. Barthelemy) καί δημοσιευμένη τό 1881.
2. Ἄντζελο ντέ Γκουμπερνάτις, (Angelo de Gubernatis. Ο Ντάντε καί η Ἰνδία" στό Περιοδικό Ἰταλικῆς ἀσιατικῆς εταιρίας (τόμ. Γ' 1899 σελ. 3", "Ο ἰνδικός τύπος τοῦ Ἑωσφόρου στό Ντάντε" στά Πρακτικά τοῦ 10ου Συνέδριου τῶν ἀνατολιστῶν.
Ο Μ. Καμποτόν στό ἄρθρο πού ἀναφέραμε πρωτύτερα παρατηρεῖ ὅτι ο Ὀζανάμ εἶχε καταλάβει κιόλας πώς ο Ντάντε δέχτηκε δυό ἐπιδράσεις, τήν ἰσλαμική καί τήν ἰνδική ("Δοκίμιο γιά τή φιλοσοφία τοῦ Ντάντε" σελ. 198 καί πέρα). Μά πρέπει νά ποῦμε πώς μ ὅλη τήν τή φήμη τό ἔργο τοῦ Ὀζανάμ μας φαίνεται κάπως ξώπετσο.

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ
ΙΙ: ΜΥΘΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Α΄ ΚΡΙΣΝΑ

(συνέχεια από τό προηγούμενο Δελτίο)

Κάτω άπ' τά κέδρα τοῦ Μερού
ο Κρίσνα μόνος του διαβαίνει.
-Ποῦ πᾷς;
Ένας ολόασπρος γέροντας μπροστά του τόν κοιτάζει.
- Τη μάνα μου τήν έχασα,
τή μάνα μου τή Ντεβακή μές στά βουνά τήν φάχνω.
- Δέν εἶναι εδῶ.
- Τήν εἶδες; Πές μου ποῦ εἶναι;
- Σ' Εκεῖνον πού ποτέ του δέν αλλάζει.
- Κι Αυτόν ποῦ θά τόν βρῶ;
- Ψάξε.
- Καί σένα θά σέ ξαναϊδῶ;
- Όταν η κόρη τοῦ Φιδιοῦ
τό γιό τοῦ Ταύρου στό έγκλημα θά στείλει
τότε μονάχα θά με ξαναϊδεῖς
μές στήν Αυγή πού γύρω σου θά λάμψει.
Μά ψάχνε, ψάχνε πάντα.
Κι ο ολόασπρος γέροντας έσβυσε αγάλια
σά διάφανη σκιά.

Ορθός ο μαῦρος Καλαγένης μπρός του.
- Αλοίμονο σέ σένα παλληκάρι.
Τό χάρο μές στά μάτια σου τόν βλέπω.
Κ' εσύ σ' αυτά τά μαρμαρένια σκαλοπάτια
σάν τόσους άλλους
πνιγμένος θά κυλήσεις.
Σκύψε μπρός στή σπηλιά τοῦ ξακουστοῦ φιδιοῦ μου.
Ιερός βωμός τῆς παντοδύναμης Καλί,
τοῦ Πόθου καί τοῦ Θάνατου θεᾶς.
- Ποτέ. Κ' εγώ εἶμαι ο ήρωας τοῦ Μερού,
πού μπρός μου τίγρεις καί λιοντάρια γονατίσαν.
Τό ανίκητο τό φίδι σου
νεκρό στά πόδια μου θά σωριαστεῖ.
Μέσ άπ τή μαύρη τή σπηλιά,
μακρύ, γαλαζοπράσινο τό φίδι βγῆκε
- Ώ Κρίσνα, Κρίσνα, λάτρεψέ το.
Τά νειάτα σου λυπᾶμαι.
- Ποτέ.
Τό φίδι μέ τόν άνθρωπο κυλίστηκαν μαζί.
στά μαρμαρένια σκαλοπάτια.

Μά νά πού ο άνθρωπος σηκώνεται
κρατώντας μές στά χέρια του τό αστραφτερό μαχαίρι.
'Ακόμα ζωντανά τά μάτια τόν κοιτάν.
"Ω Κρίσνα εσύ τού Μαχαντέβαγιέ,
γιατί νά μέ σκοτώσεις;
Βουτώντας στό αίμα τό μαχαίρι σου
νομίζεις τήν 'Αλήθεια πώς θά βρεΐς;
Μές στή δικιά σου μοναχά τήν αγωνία
σάν η καρδιά σου σπάσει από τόν πόνο,
μονάχα τότε θά τή βρεΐς.
Μές στή ζωή θά δεΐς τό θάνατο
κ'είναι η ζωή στό θάνατο.
Μόνο τήν κόρη τού Φιδιού νά φοβηθεΐς
καί τό χυμένο τό αίμα.

(Συνεχίζεται)

'Αγλ. Ζάννου. 'Από τή συλλογή " Ποιήματα"

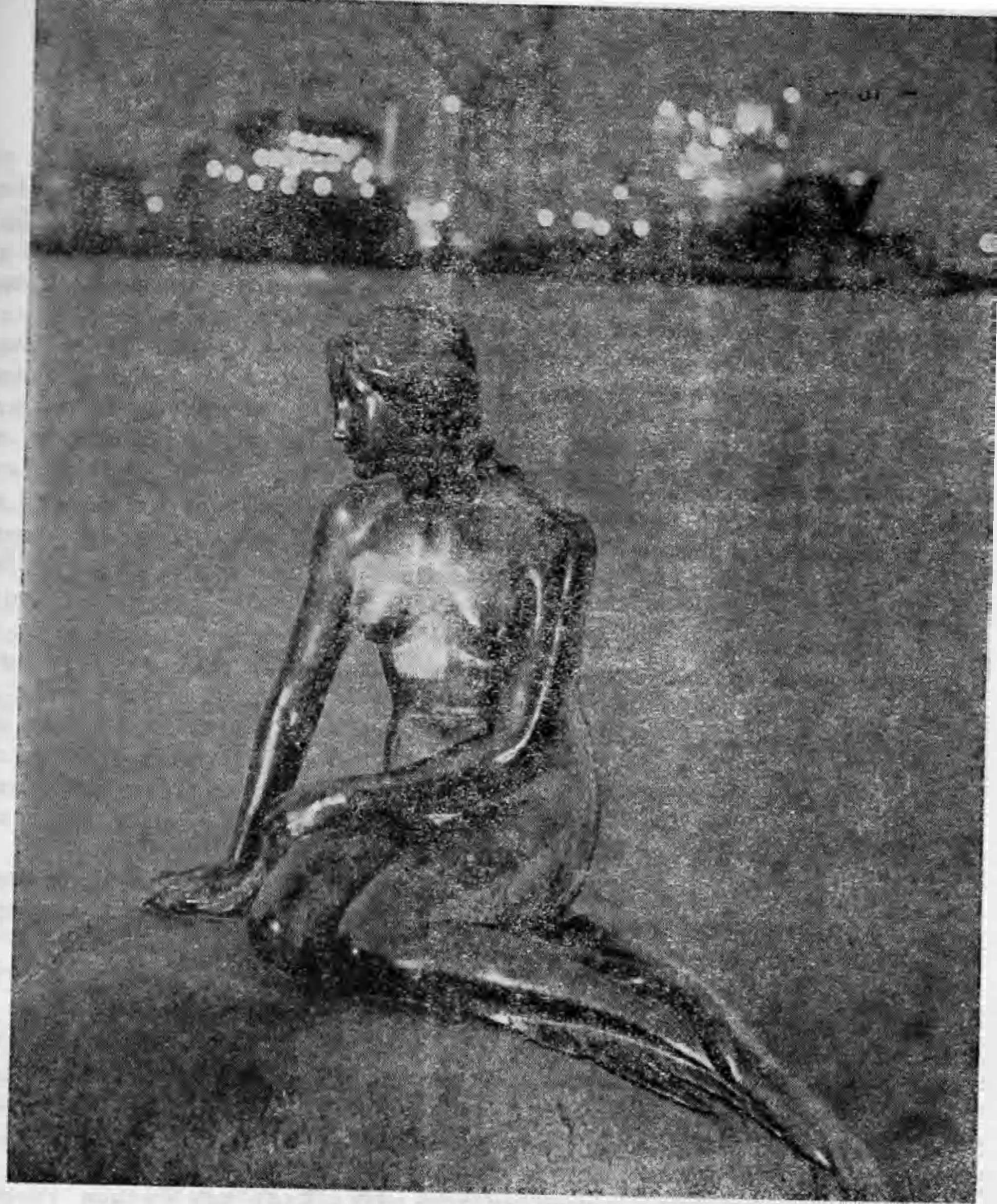
Β΄ Η ΜΙΚΡΗ ΣΕΙΡΗΝΑ

παραμύθι

(συνέχεια από τό προηγούμενο Δελτίο)

Τήν ώρα πούβγανε τό κεφάλι της στήν επιφάνεια τής θάλασσας, ο ήλιος μόλις είχε βασιλέψει. 'Ακόμα όμως λάμπανε τά σύγνεφα σάν τά τριαντάφυλλα καί σάν τό μάλαμα. Κι ο αποσπερίτης σπιθοβολού-σε μές στή μέση τ'ουρανού. Ο αέρας ήτανε γλυκός καί δροσερός, η θάλασσα γυαλί. Κοντά στή μικρή σειρήνα ήταν ένα καράβι μέ τρία κατάρτια. Ένα καί μόνο πανί ήταν απλωμένο, γιατί ήτανε μπουνά-τσα. Κ'οι ναύτες είχανε καθίσει πάνου στίς αντένες καί στά πα-λαμάρια. Τά βιολιά καί τά τραγούδια αντιλαλούσανε δίχως σταμα-τημό. Κι άμα ζύγωσε η νύχτα, ανάψαν εκατό πολύχρωμα φανάρια κρε-μασμένα απ τά σκοινιά τού καραβιού. Θαρρούσες πως έβλεπες παν-τιέρες απ όλα τά έθνη. Η σειρηνούλα κολύμπησε ίσαμε τό φινιστρί-νι τής σάλας τής μεγάλης. Και κάθε πού τήν ανασήκωνε τό κύμα, έβλεπε μέσ απ τό διάφανο τό τζάμι ένα σωρό ανθρώπους πλουσιο-ντυμένους. Ο πιό όμορφος απ όλους ήταν ένας πρίγκηπας μέ μακριά μαύρα μαλλιά. Θάτανε κάπου δεκάξη χρονώ. Όλες κείνες οι ετοιμα-σίες ήτανε γιά τή γιορτή του.

Οι ναύτες χορεύανε στήν κουβέρτα τού καραβιού. Άμα παρου-σιάστηκε τό βασιλόπουλο, ξεπηδήσανε στόν αέρα εκατό ρουκέτες καί σκορπίσαν ένα φώς λαμπερό σάν τής μέρας. Φοβήθηκε η σειρήνα καί βούτηξε στό νερό. Μά σέ λίγο ξαναβγήκε. Καί τότες τής φανηκεπώς όλα τ'αστέρια πέφτανε πάνου της σά βροχή. Ποτέ της δέν είχε δεί πυροτεχνήματα. Μεγάλοι ήλιοι στριφογυρίζανε, ψάρια καμωμένα από

"Εντβαρντ "Ερικσεν

Η ΜΙΚΡΗ ΣΕΙΡΗΝΑ ΤΟΥ ΑΝΤΕΡΣΕΝ

μπρούντζινο ἄγαλμα
στημένο στό λιμάνι τῆς Κοπεγχάγης

ἐμπνευσμένο ἀπό ἕνα μπαλλέτο πού παίχτηκε στά 1909 μέ θέμα τό ἀθάνατο παραμύθι τοῦ "Αντερσεν

Μοντέλο τοῦ δανοῦ γλύπτη Edward Ericksen κ'ἔπειτα γυναίκα του ἔγινε ἡ Elina Price de Planes ἡ ὄμορφη μπαλλαρίνα πού παράστησε τήν ἡρωίδα τοῦ παραμυθιοῦ.

φωτιά σκίζανε τόν αγέρα κι όλη ή θάλασσα, καθαρή καί ήσυχη, λαμποκοπούσε. Πάνου στό καράβι έβλεπες τούς ανθρώπους. Άχ, τί όμορφο πού ήτανε τό πριγκηπόπουλο. Έσφιγγε ολονών τά χέρια καί χαμογελούσε στόν καθένα. Κ' η μουσική σκορπούσε μές στή νύχτα τούς ήχους της τούς αρμονικούς.

Ήταν αργά μά η σειρηνούλα δέ χόρταινε νά καμαρώνει τό καράβι καί τ' όμορφο ρηγόπουλο. Τά φανάρια δέ φέγγανε πιά, οι κανονιές είχανε πάψει. Ένα ένα απλωθήκανε όλα τά πανιά καί τό καράβι πραχώρησε πάνου στό νερό. Η ρηγοπούλα τῆς θάλασσας τό πῆρε από κοντά δίχως νά ξεκολλᾶνε τά μάτια της απ τό φινιστρίνι. Μά σέ λίγο άρχισ' η θάλασσα ν' αγριεύει. Φουσκώνανε τά κύματα καί μεγάλα σύγνεφα μαῦρα σκεπάσανε τόν ουρανό. Πέρα μακριά λάμπαν οι αστραπές. Φουρτούνα ερχότανε τρομερή. Τό καράβι σκαμπανέβαζε πάνου στή θάλασσα τήν ανταριασμένη προχωρώντας γοργά. Τά κύματα, ορθωμένα σάν ψηλά βουνά, πότε τό κυλούσανε ανάμεσά τους σάν κύκνο, πότε τό σηκώνανε στήν κορφή τους. Η μικρή σειρήνα στήν αρχή τό γουστάριζε αυτό τό ταξίδι τό πολυτάραχο. Όταν ομως τό καράβι ύστερ' από πολλά τινάγματα αρχίνησε νά τρίζει, όταν άξαφνα τό κατάρτι έσπασε σάν καλάμι καί τό καράβι έγειρε μονόπαντα, ενῶ απ τήν άλλη τή μεριά τό νερό έμπαινε στ' αμπάρι, κατάλαβε τόν κίντυνο καί χρειάστηκε κι αυτή νά φυλαχτεῖ απ τά πάτερα καί τά συντρίμια πού ξεκολλούσανε απ τό κατάρτι.

Μερικές στιγμές γινότανε τό σκοτάδι τόσο βαθύ πού τίποτα πιά δέν ξεχώριζε η μικρή σειρήνα. Άλλες στιγμές οι αστραφιές φωτίζανε καί τήν παραμικρή λεπτομέρεια τούτης τῆς σκηνῆς. Μές στό καράβι η ταραχή είχε φτάσει στό απροχώρητο. Άλλο ένα τίναγμα κι άνοιξε τό καράβι πέρα γιά πέρα. Η σειρηνούλα είδε τό βασιλόπουλο νά βουλιάζει μές στή θάλασσα τή βαθιά. Συνεπαρμένη απ τή χαρά της φαντάστηκε πώς ο νιός θά κατέβαινε σπίτι της. Μά θυμήθηκε πώς οι άνθρωποι μές στό νερό δέ ζοῦνε καί πώς πεθαμένος θάφτανε στοῦ πατέρα της τό παλάτι. Τότες γιά νά τόνε γλιτώσει τόν πρίγκηπα κολύμπησε ανάμεσα απ τά σκόρπια τά πάτερα καί τά μαδέρια μέ τόν κίντυνο νά τσακιστεῖ. Έτσι τόν έφτασε τή στιγμή π' άρχιζε νά χάνει τή δύναμή του κ' έκλεινε τά μάτια του καί κόντευε νά ξεψυχήσει. Τόν άρπαξ' η μικρή σειρήνα, τοῦ κράτησε τό κεφάλι όξω απ τό νερό κι άφησε τά κύματα νά τούς παρασέρνουνε καί τούς δυό μαζί.

Τήν άλλη μέρα τό πρωί είχε καλοσυνέψει πάλι ο καιρός, μά τίποτα πιά δέν απόμενε απ τό καράβι. Κόκκινος ήταν ο ήλιος κ' οι αχτίδες του όλα τά διαπερνούσανε. Θαρρεῖς καί ξαναζωντανεύανε τά μάγουλα τοῦ βασιλόπουλου. Μά τά μάτια του μένανε σφαλιστά. Η σειρήνα τούδωσε ένα φιλί στό μέτωπο καί τοῦ ανασήκωσε τά μαλλιά τά βρεμένα. Βρῆκε πώς έμοιαζε λιγάκι μέ τό μαρμαρένιο τ' άγαλμα τό στημένο στό περιβολάκι της. Καί μέσα της τοῦ ευχήθηκε νά σωθεῖ. Πέρασε μπρός απ τή στεριά τή γεμάτη ψηλά βουνά μαβιά, πού στήν κορφή τους έλαμπε τό κάτασπρο τό χιόνι. Στό ριζοβούνι,

μέσα σ'ένα μεγαλόπρεπο πράσινο δάσος απλωνόταν ένα χωριό, πούχε εκκλησιά ή μοναστήρι. Όξω απ' τίς πόρτες ορθώνανε τούς κορμούς τους ψηλές χουρμάδιές καί μές στά περιβόλια φυτρώνανε πορτοκαλιές καί λεμονιές. Εκεί κοντά σχημάτιζε η θάλασσα έναν κόρφο μικρό, πού έφτανε ώσαμε ένα βράχο σκεπασμένο μέ άμμο ψιλό κι άσπρο. Αυτού τ' απίθωσε τό ρηγόπουλο η σειρήνα. Γνοιάστηκε νά τού βάλει τό κεφάλι του ψηλά καί νά πέφτουν απάνου του οι ηλιαχτίδες.

Σέ λίγο άρχισαν οι καμπάνες τής εκκλησιάς νά σημαίνουνε καί κάμποσες κοπέλες φανήκανε σ'ένα από τά περβόλια. Η σειρηνούλα αποτραβήχτηκε από κεί κολυμπώντας καί κρύφτηκε πίσω από κοτρόνια γιά νά δεί τί θ' απογινότανε τό πριγκηπόπουλο.

Ύστερα από λίγο μιά απ τίς κοπελιές πέρασε από μπροστά του. Στήν αρχή τήν έπιασε τρομάρα. Μά σέ λίγο τής πέρασε. Έτρεξε καί φώναξε ανθρώπους. Τόν περιποιηθήκανε τόν πρίγκηπα. Η σειρήνα τόν είδε γά συνέρχεται καί νά χαμογελάει σ'όλους τούς γύρω του. Μόνο σ αυτή δέ χαμογέλασε. Πού νάξερε ποιός τόν είχε γλιτώσει. Κι άμα είδ' η μικρή σειρήνα νά τόν πηγαίνουνε σ' ένα μεγάλο σπίτι, βούτηξε στό νερό λυπημένη καί ξαναγύρισε στό παλάτι τού πατέρα της.

Πάντα της ήτανε λιγομίλητη καί συλλογισμένη. Από κείνη τή μέρα έγινε ακόμα πιό πολύ. Οι αδερφάδες της τή ρωτήσανε τί είδε κεί πάνου, μά τίποτα δέν τούς είπε γιά όλα αυτά.

Πολλές φορές καί βράδυ καί πρωί ξαναπήγε κεί π άφησε τό βασιλόπουλο. Είδε τού περβολιού τά ρρούτα νά ωριμάζουνε, είδε τό χιόνι νά λιώνει πάνου στα ψηλά βουνά, μά τόν πρίγκηπα δέν τόν είδε. Όλο καί πιό θλιμμένη ξαναγυρνούσε στό παλάτι τού πατέρα της. Εκεί η μόνη τής παρηγοριά ήτανε νά κάθεται στό κηπάκι της καί ν αγκαλιάζει τ όμορφο τ αγαλματάκι τό μαρμαρένιο, πούμοιαζε τού πριγκηπόπουλου. Καί τά λουλούδια της παρατημένα μένανε στίς βραγιές, απολησμονημένα, λές καί βρισκόντανε σ ερημότοπο. Μπλέκανε τά μακριά τους τά κοτσάνια μές στών δέντρων τά κλαριά καί σχημάτιζανε θόλους πυκνούς, πού δέν αφήνανε τόν ήλιο νά περάσει.

Τελικά τής έγιν' αβάσταχτη η ζωή. Τά ξεμυστηρεύτηκε όλα σέ μιά απ τίς αδερφάδες της καί κείνη χωρίς νά χάσει καιρό πήγε καί τάπε στίς άλλες, μά μόνο σ αυτές καί σέ μερικές άλλες σειρήνες. Κείνες πάλι τάπανε μονάχα στίς στενές τους τίς φιλενάδες. Μιά από τούτες τίς φιλενάδες έτυχε νάχει δεί τή γιορτή πούγινε στό καράβι. Κ έτσι τόξερε τό βασιλόπουλο. Κ ήξερε καί πού βρισκότανε τό βασίλειό του.

" Έλα αδερφούλα" είπαν οι άλλες ρηγοπούλες. Πιαστήκαν απ' τά μπράτσα κι από τούς ώμους κι αραδιαστές ανεβήκανε στήν επιφάνεια τής θάλασσας καί φτάσανε κεί πού ήτανε τού πριγκηπόπουλου τό παλάτι.

Αυτό τό παλάτι ήτανε χτισμένο μέ πέτρες κίτρινες καί γυαλιστερές. Μεγάλες μαρμαρένιες σκάλες οδηγούσανε στό σπίτι καί στό περβόλι. Πολλοί θόλοι γυαλοκοπούσανε πάνου στή σκεπή. Καί μές στίς στοές ανάμεσα απ τίς κολόνες ήτανε στημένα αγάλματα

μαρμαρένια πού θαρροῦσες πώς ἦτανε ζωντανά. Τίς σάλες τίς μεγα-λόπρεπες τίς στολίζανε διαλεχτοί μπερντέδες κι ἀσύγκριτα χαλιά. Τούς τοίχους τούς σκεπάζανε μεγάλες ζωγραφιές. Μές στή μεγάλη σάλα ο ἥλιος περνοῦσε ἀπ τό ταβάνι τό κρουσταλλένιο καί ζέσταινε κάτι φυτά πολύ σπάνια, φυτεμένα μέσα σέ μιά μεγάλη δεξαμενή κάτω ἀπό συντριβάνια πολλά.

Από τότες πολλές φορές ξαναγύρισε κεῖ ή μικρή σειρήνα καί νύχτα καί μέρα. Ζύγωνε στήν ἀκροθαλασσιά, μά δέν ξεθαρρεύοτανε μήτε καί νά κάτσει κάτω ἀπ τό μεγάλο τό μπαλκόνι πού η σκιά του ἔφτανε μακριά πάνου στά νερά. Από κεῖ στό φεγγαρόφωτο τόν ἔβλεπε τόν πρίγκηπα, ενῶ αυτός θαρροῦσε πώς ἦτανε μονάχος του. Πολλές φορές, τήν ὥρα πούπαιζε η μουσική, πέρασε ἀπό μπροστά της μέσα σέ καράβι σημαιοστόλιστο. Κι ὅσοι ξεχωρίζανε τ ἄσπρο της τό πέπλο πάνω στίς πράσινες τίς καλαμιές τήν παίρνανε γιά κύκνο π' ἄνοιγε τίς φτερούγες του.

Ακουγε καί τούς ψαράδες νά λένε γιά τό βασιλόπουλο πολλά καλά. Καί τότες χαιρότανε πού τοῦ γλίτωσε τή ζωή, κι ἄς μήν εἶχε ἰδέα γι αυτό ο πρίγκηπας. Μέρα μέ τήνμέρα μεγάλων η αγάπη της γιά τούς ανθρώπους. Καί μέρα μέ τή μέρα φούντων η λαχτάρα νά γίνει σάν κι αυτούς. Ο κόσμος τους της φαινότανε πολύ πλατύτερος απ τόν κόσμο τό δικό της. Κεῖνοι ξέρουνε νά περνᾶνε τή θάλασσα μέ καράβια, νά σκαρφαλώνουνε τά ψηλά βουνά, νά φτάνουνε κι ἀπ τά σύγνεφα πιό ψηλά. Τά χαίρονται τά πράσινα τά δάση. Χαίρονται καί τούς πράσινους τούς κάμπους. Επειδή δέ μπορουσανε οι αδερφάδες της νά ἱκανοποιήσουνε τήν περιέργειά της, ρώτησε τή γριά τή γιαγιά της, πού τόν ἤξερε καλά τόν κόσμο τον απάνω, αυτόν πού σωστά τόν ἔλεγε κόσμο πάνου ἀπ τή θάλασσα.

-Αν δέν πνιγοῦν οἱ ἄνθρωποι, ρώτησε ή βασιλοπούλα, ζοῦνε παντοτινά; Δέν πεθαίνουνε κι αυτοί, οπως κ εμεις;

-Καί βέβαια πεθαίνουνε, αποκρίθηκε ή γριά. Εἶναι μάλιστα πιό λιγόζωοι από μᾶς. Εμεῖς εδῶ μπορεῖ καί νά ζήσουμε τριακόσια χρόνια. Υστερα, ἅμα πάψουμε νά ζοῦμε, μεταμορφωνόμαστε σέ αφρο, γιατί στό βυθό τῆς θάλασσας τάφοι δέν υπάρχουνε γιά νά δεχτοῦνε τ ἄψυχα τά κορμιά. Η ψυχή μας δέν εἶν αθάνατη. Μέ τό θάνατο τελειώνουν ὅλα. Εἴμαστε σάν τίς πράσινες τίς καλαμιές. Αμα τίς κόψεις, δέν πρασινίζουνε ποτέ πιά. Αντίθετα οἱ ἄνθρωποι ἔχουνε ψυχή πού ζεῖ παντοτινά, ψυχή πού ζεῖ κι ἀφοῦ γίνει σκόνη τό κορμί. Αυτή η ψυχή περνάει μέσ ἀπό τόν αέρα τό λεπτό, κι ανεβαίνει ἴσαμε τ ἄστρα τά λαμπερά. Οπως εμεῖς ἀπ τά βάθη τοῦ νεροῦ ανεβαίνουμε νά δοῦμε τή χώρα τῶν ἀνθρώπων, ἔτσι κι αυτοί ανεβαίνουνε σέ τόπους ωριόκαλους, ἀπέραντους, πού δέν εἶναι μπορετό νά τούς φτάσουν οἱ λαοί τῆς θάλασσας.

-Μά γιατί νά μήν ἔχουμε κ' ἐμεῖς ἀθάνατη ψυχή; εἶπ' ή μικρή σειρήνα λυπημένη. Μ ὅλη μου τήν καρδιά θάδινα τίς εκατοντάδες τά χρόνια πού μοῦ μένουνε νά ζήσω, φτάνει νά γίνω ἄνθρωπος, ἄς εἶναι καί μιά μέρα, φτάνει νά πάω κ εγώ στόν κόσμο τόν ουράνιο.

-Μή βάνεις στό μυαλό σου τέτοιες κουταμάρες, τήν ἀντίσκοψε ή γριά. Εἴμαστε πολύ πιό ευτυχισμένοι εμεῖς εδῶ κάτου παρά οἱ ἄνθρωποι εκεῖ πάνου.

– Όμως μιά μέρα πρέπει νά πεθάνω. Δέ θάμαι πιά παρά λίγος αφρός. Δέ θά υπάρχει πιά γιά μένα τό μουρμουρισμα πού κάνουνε τίς θάλασσας τά κύματα. Ούτε λουλούδια ούτε ήλιος. Δέ μπορεῖ νά βρεθεῖ κανένας τρόπος ν' αποχτήσω ψυχή αθάνατη;

– Ένας τρόπος μονάχα. Μά πές πώς είν' αδύνατο νά γίνει αυτό. Πρέπει νά βρεθεῖ άνθρωπος νά σ' αγαπήσει αμέτρητα, νά τοῦ γίνεις πιό αγαπημένη απ' τόν πατέρα του κι απ' τή μάνα του. Ανίσως κι αφοσιωθεῖ σ' εσένανε μ' όλη του τήν ψυχή καί μ' όλη του τήν καρδιά, ανίσως καί θελήσει νά πᾶτε στόν παπά νά βλογήσει τό γάμο σας, ανίσως καί σοῦ τάξει αγάπη παντοτινή, η ψυχή του θά μεταδοθεῖ στό σῶμα σου καί θά γίνεις δεχτή στήν ευτυχία τῶν ανθρώπων. Μά τέτοιο πράμα δέ μπορεῖ νά γίνει. Κεῖνο πούχουμε εμεῖς εδῶ γιά τή μεγαλύτερη ομορφιά, τήν ψαροουρά σου, αυτονῶνε τούς φαίνεται φριχτό. Κακομοιριασμένοι άνθρωποι. Φαντάζονται πώς γιά νάν' ωραῖοι, τούς χρειάζονται δυό σκουμπιστήρια μπατάλικα, πού τά λένε ποδάρια.

Μέ λύπη μεγάλη αναστέναξε ή σειρηνούλα κοιτώντας τήν ψαροουρά της.

–Χαρούμενοι καί καλόκαρδοι νάμαστε, εἶπ' η γριά. Άς χοροπηδᾶμε κι άς ξεφαντώνουμε όσο μποροῦμε στά τριακόσα χρόνια τῆς ζωῆς μας. Μά τήν πίστη μου μπόλικα εἶναι. Κ' ύστερις θά ξεκουραστοῦμε γιά καλά. Έχουμε χορό απόψε στό παλάτι.

(Συνεχίζεται)

Χάνς Κρίστιαν Άντερσεν. Από τά "Παραμύθια"
Μετάφραση Μαρίας Οικονόμου

ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΑΡΞΗ

Α΄ Ο ΞΕΝΟΣ

Ξένε,
τί κι άν σέ νιό σκαρί
φωλιά η ψυχή σου βρῆκε τώρα;
Βηματιστά τ' αχνάρι πῆρα το παλιό
τῆς φλόγας τῆς μυριόχρονης,
κάθε φορά στην καθεμιά της θέση
κείνης τῆς Ύπαρξης τῆς πολυπλανεμένης.
Μοιάζει μέ δρόμου αγώνισμα,
τῆς δάδας τῆς ολόφλογης κι αστραφτερῆς
πού χέρι χέρι τήν περνοῦνε τρέχοντας
τά νιά τά παλληκάρια.
Γοργοδιαβαίνει η άσβηστη ψυχή
απ' το ένα στ' άλλο τό σκαρί
ώσπου στό τέρμα της νά φτάσει.

Τόμας Μούρ (Thomas Moore, 1779-1852), ιρλανδός ποιητής
Από τό "Λάλλα Ρούκ" ("Lalla Rook"), ποίημα
μέ ανατολίτικη έμπνευση
Λεύτερη απόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδη

Β΄ Η ΑΘΑΝΑΣΙΑ

Σ'αυτή τήν καινούργια εποχή πού τώρα μπαίνομε καί πού οἱ θρησκείες δέν απαντοῦνε πιά στά μεγάλα ερωτήματα τῆς ανθρωπότητας, ενα απ τά προβλήματα πού μέ πιό πολλή αγωνία τό ρωτοῦνε εἶναι τό πρόβλημα τῆς αθανασίας. Όλα μέ τό θάνατο τελειώνουνε; Υπάρχει μιά ζωή πού μποροῦμε νά τή φανταστοῦμε; Ποῦ πηγαίνομε; Τί γινόμαστε; Τί μᾶς περιμένει στήν άλλη μεριά αυτῆς τῆς αυταπάτης πού τόσο εὔκολα σπάζει, αυτῆς τῆς αυταπάτης πού τή λέμε ύπαρξη; Τή στιγμή πού η καρδιά μας σταματᾶ, η ύλη ή τό πνεῦμα θριαμβεύει, τό αιώνιο φῶς ή τά σκοτάδια πού ποτέ δέν τελειώνουνε;

Όπως τό κάθε τι πού υπάρχει, έτσι καί μεῖς δέν μποροῦμε νά χαθοῦμε. Δέν μποροῦμε νά διανοηθοῦμε πώς κάτι τι μέσα στό σύμπαν μπορεῖ νά χαθεῖ. Δίπλα στό άπειρο εἶναι αδύνατο νά φανταστοῦμε ένα κενό πού μέσα του ένα άτομο ύλης μπορεῖ νά πέσει καί νά εξαφανιστεῖ. Ό,τι υπάρχει, γιά πάντα θά υπάρχει. Όλα εἶναι καί τίποτα δέν υπάρχει πού νά μήν εἶναι. Αλλιώτικα θάπρεπε νά πιστέψουμε πώς τό μυαλό μας δέν εἶναι όμοιο μέ τό σύμπαν πού προσπαθεῖ νά τό καταλάβει. Καί θάπρεπε νά ποῦμε πώς λειτουργεῖ ανάποδα απ' εκεῖνο, κι αυτό βέβαια δέν εἶναι δυνατό, αφοῦ ίσως τό μυαλό μας νά μήν εἶναι τίποτα άλλο παρά σάν μιά αντανάκλασή του.

Εκεῖνα πού φαίνονται πώς χάνονται ή τουλάχιστο πώς εξαφανίζονται εἶναι οἱ μορφές κ'οἱ διάφοροι τρόποι πού μᾶς κάνουν ν'αντιλαμβανόμαστε άφθαρτη τήν ύλη, αλλά δέν ξέρομε ποιές αλήθειες κρύβονται πίσω απ αυτά τά φαινόμενα.

Κι αυτά τά φαινόμενα εἶναι τό πανί πού δένομε στά μάτια μας, καί πού άμα τά σφίξει δυνατά, τά μάτια μας θολώνουνε καί τότε βλέπουν τίς εικόνες τῆς ζωῆς μας. Κι όταν βγάλεις τό πανί, τότε τί μένει; Μπαίνουμε μές στήν πραγματικότητα πού βέβαια πιό πέρα υπάρχει ή τά ίδια τά φαινόμενα παύουνε νά υπάρχουνε γιά μᾶς;....

Αυτό πού δέν μᾶς αφήνει καί δέν θά μᾶς αφήσει γιά πολύ καιρό ακόμα νάχομε τούς θησαυρούς τοῦ σύμπαντος εἶναι η κληρονομική μας εγκαρτέρηση πού μᾶς σκλαβώνει μές στῶν αισθήσεών μας τή μαύρη φυλακή. Η φαντασία μας, έτσι όπως εἶναι σήμερα, βολεύεται πιό εὔκολα μέσα σ'αυτή τή φυλακή. Στ'αλήθεια, εἶναι η σκλαβωμένη κόρη αυτῶν τῶν αισθήσεων, πού μόνο αυτές τῆς δίνουνε τροφή. Καί δέν καλλιεργεῖ αρκετά μέσα της τίς διαισθήσεις καί τά προαισθήματα πού τῆς λένε πώς εἶναι παράλογα φυλακισμένη καί πώς πρέπει νά φάξει νά βρεῖ τά μονοπάτια πού θά τή βγάλουν έξω κι απ τούς πιό θαυμάσιους κι απέραντους ορίζοντες πού θαρρεῖ πώς βλέπει. Φτάνει πού λέγει, όλο καί πιό στά σοβαρά, πώς ο αληθινός κόσμος αρχίζει εκατομμύρια χιλιόμετρα πιό μακριά απ εκεῖ πού καί τά πιό τρελλά της όνειρα μποροῦν νά φτάσουν. Δέν εἶχε ποτέ τό δικαίωμα νά εἶναι ακόμα πιό παράτολμη. Κι αυτό πού μπόρεσε νά χτίσει όλο καί συνέχεια μέσα στό χῶρο καί στό χρόνο, τό πιό θαυμαστό πού μπόρε-

σε νά συλλάβει, δέν εἶναι τίποτα μπροστά σ'ἐκεῖνο πού ὑπάρχει. Οἱ πιό μικρές ἀποκαλύψεις τῆς ἐπιστήμης, μέσα στήν ταπεινή καθημερινή ζωή, τῆς μαθαίνουν πώς μέσα σ αὐτή τήν ταπεινή ζωή δέν μπορεῖ ν'ἀντιμετωπίσει τήν πραγματικότητα πού συνέχεια ξεχειλάει, φουσκώνει, λάμπει ἀπό τό κάθε τί τό ἀναπάντεχο πού κρύβεται μέσα σέ μιά πέτρα, σ' ἕνα μόριο ἀλατιοῦ, σ ἕνα ποτήρι νερό, σ ἕνα φυτό, σ ἕνα ἔντομο. Εἶναι κιόλας κάτι τό νά πειστεῖ κανείς, ἀφοῦ αὐτό μᾶς βάζει σέ μιά κατάσταση πού προσμένει ολες τίς ευκαιρίες γιά νά σπάσει τόν κύκλο τῆς τυφλότητάς μας, ἀφοῦ αὐτό μᾶς κάνει νά διαπιστώσουμε πώς μέσα σ αὐτό τόν κύκλο δέν μποροῦμε νάχομε τήν ελπίδα πώς θά βροῦμε καμμιά πραγματικιά ἀλήθεια καί πώς ὅλες οἱ ἀλήθειες βρίσκονται πιό πέρα. 'Ο ἄνθρωπος, γιά νά βρεῖ τήν αἴσθηση τῆς ἀναλογίας, ἔχει ἀνάγκη κάθε στιγμή νά λέγει πώς ἄν βρεθεῖ ξαφνικά μές στίς ἀλήθειες τοῦ σύμπαντος, θά μοιάζει σάν τό μυρμήγκι πού γνωρίζοντας μονάχα τά στενά μονοπατάκια, τίς μικροσκοπικές τρύπες, τά ορια καί τούς ορίζοντες τῆς μυρμηγκοφωλιᾶς του θά βρεθεῖ ξαφνικά πάνω σ ἕνα ἄχυρο πού πλέει μές στόν Ατλαντικό. Περιμένοντας νά βγοῦμε ἀπό τή φυλακή πού μᾶς εμποδίζει νά αἰσθανθοῦμε τίς πραγματικότητες πού ξεπερνοῦν τή φαντασία μας εἶναι πολύ πιθανό νά φτάσουμε τυχαῖα σ ἕνα κομματάκι ἀλήθειας μέ τό νά φανταζόμαστε τά πιό ἀπίθανα πράγματα παρά νά προσπαθοῦμε νά οδηγοῦμε τά ὄνειρα τῆς φαντασιας μές στην αιωνιότητα ἀνάμεσα ἀπ τά φράγματα τῆς λογικῆς καί τίς σημερινές δυνατότητες. Ἄς προσπαθοῦμε λοιπόν, κάθε φορά πού ἕνα καινούργιο ὄνειρο ἔρχεται, νά βγάζομε μπρός ἀπ τά μάτια μας τῆς γήινης ζωῆς μας τό τυφλοπάνι πού τά σκεπάζει. Ἄς ποῦμε πώς ἀνάμεσα ἀπ ὅλες τίς πιθανότητες πού τό σύμπαν μᾶς τίς κρύβει ἀκόμα, μιά ἀπ' τίς πιό εὔκολες, τίς πιό πιθανές νά πραγματοποιηθοῦν, τίς λιγότερο φιλόδοξες καί λιγότερο ἀπογοητευτικές εἶναι βέβαια η πιθανότητα πώς υπάρχει κάποιος τρόπος πού δίνει στόν ἄνθρωπο τή χαρά τῆς ζωῆς καί πού εἶναι ανώτερος, πιό πλατύς, πιά τέλειος, πιό διαρκής καί πιό σίγουρος ἀπ αὐτόν πού μᾶς δίνει η σημερινή μας συνείδηση. Ἄν παραδεχτοῦμε αὐτή τήν πιθανότητα - καί λίγες εἶναι τόσο ἀληθινές - τό πρόβλημα τῆς ἀθανασίας μας εἶναι βασικά λυμένο. Πρόκειται τώρα νά πιάσουμε καί νά πιστέψουμε στούς τρόπους κι ἀνάμεσα στά γεγονότα πού μᾶς ἐνδιαφέρουν περισσότερο εἶναι νά γνωρίσουμε τί κατακτήσαμε διανοητικά καί ἠθικά πού θά περάσει μέσα στήν αἰώνια καί παγκόσμια ζωή. Δέν εἶναι σημερινό ἤ αὐριανό τό ἔργο αὐτό, εἶναι κάποιας ἄλλης μέρας...

Μωρίς Μαίτερλινκ. 'Αποσπάσματα ἀπό τό δοκίμιο " Ἡ ἀθανασία" τῆς συλλογῆς " Ο θησαυρός τῶν ταπεινῶν" Μετάφρ. 'Αγλ. Ζάννου

Γ΄ ΔΥΟ ΦΩΝΕΣ

Περπατῶ στ'ἀφρόχειλα τῆς ἄβυσσος καί τρέμω. Δυό φωνές μέσα μου παλεύουν.

Ὁ νοῦς: "-Γιατί νά χανόμαστε κυνηγώντας τ'ἀδύνατο; Μέσα στόν ἱερό περίβολο τῶν πέντε αἰσθήσεων χρέος μας ν'ἀναγνωρίσουμε τά σύνορα τοῦ ἀνθρώπου".

Μά μιά ἄλλη μέσα μου φωνή, ἄς τήν ποῦμε ἕχτη Δύναμη, ἄς τήν ποῦμε καρδιά, ἀντιστέκεται καί φωνάζει: "- Ὄχι. Ὄχι. Ποτέ μήν ἀναγνωρίσεις τά σύνορα τοῦ ἀνθρώπου. Νά σπᾶς τά σύνορα. Ν'ἀρνιέσαι ὅ,τι θωροῦν τά μάτια σου. Νά πεθαίνεις καί νά λές: "Θάνατος δέν ὑπάρχει."

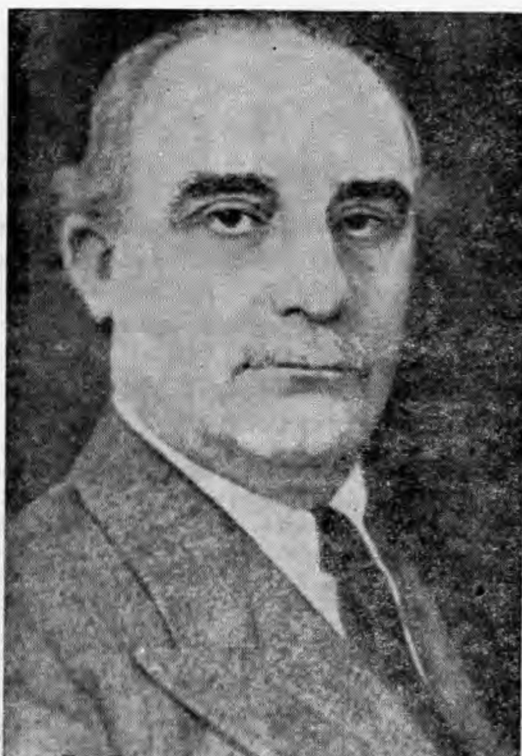
Ν. Καζαντζάκης. Ἀπό τήν "Ἀσκητική"

Δ΄ ΑΘΑΝΑΣΙΑ

Τίποτε ἄλλο δέν εἶναι ἡ δική μας ἡ γέννηση,
ἕνας ὕπνος μονάχα καί μιά λησμονιά.
Τῆς ζωῆς μας τ'ἀστέρι - ἡ ψυχή -
πού μαζί μας χαράζει
κάπου ἀλλοῦ βασιλεύει
κι ἀπό ἀλάργα ξεκίνησε.
Κι ἀπ τή μνήμη τά πάντα δέ φύγαν
καί δέν ἤρθαμε ολόγυμνοι,
ταξιδιάρικα σύγνεφα δόξας διαβαίνουμε, ναί,
καί τό σπίτι μας εἶναι ὁ Θεός.
Στά δυό πρῶτα τά χρόνια τῆς ζωῆς-στά μωρά-
ὁ παράδεισος γύρω τους βρίσκεται.
Ἅμα γίνουν παιδιά, πιό κοντά
τά ζυγώνουν οἱ σκιές φυλακῆς σκοτεινῆς.
Μά τό φῶς πούθε τρέχει τό βλέπουν,
τό θωροῦν στή χαρά τους.
Νά κι οἱ νιοί πού ἀλαργεύουν ἀπό τήν πηγή,
στρατοκόποι κι αὐτοί τῆς ἀνάγκης,
-ἱερεῖς εἶναι ἀκόμα στή φύση καί στ'ὅραμα-
βλέπουν κάπως τό φῶς τό λαμπρό.
Ὅταν ἄντρες γενοῦν, τό θωροῦν τελικά
νά πεθαίνει, νά σβυέται
μές στό φῶς κάποιας μέρας κοινῆς.

Οὐίλλιαμ Οὐόρντσουορθ (William Wordsworth 1770 -1850)
Ἀπό τήν ὠδή "Προμηνύματα ἀθανασίας"
(Ode : Intimations of immortality) παράγραφος Ε΄

Λεύτερη ἀπόδοση Δημ. Θεοδωρίδη

Τζώρτζ Σίντνυ Άραντεηλ (1874-1945)

ΕΙΚΟΣΙ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΑΡΑΝΤΕΗΛ
ΤΖΩΡΤΖ ΣΙΝΤΝΥ ΑΡΑΝΤΕΗΛ

Στίς 12 Αὐγούστου κλείνουνε εἴκοσι χρόνια ἀπ'τόν καιρό πού χάθηκε ἀπ τόν ορατό κόσμο η φωτεινή φυσιογνωμία τοῦ ἄγγλου θεόσοφου Τζώρτζ Σίντνυ Άραντεηλ. Εἶναι μιά εὐκαιρία νά συλλογιστοῦμε ξανά πόση ἀξία ἔχει γιά τούς μελετητές τῆς ἐσωτερικῆς φιλοσοφίας η γνωριμιά τους μέ τή σκέψη του. Νά θυμηθοῦμε καί, νά θυμίσουμε τό μήνυμά του, πού εἶναι κήρυγμα ἀποδέσμευσης ἀπ τό δογματισμό κι ἀπ τήν προσωπολατρεία, ὕμνος στό μεγαλεῖο τῆς ζωῆς, στίς θαυμαστές της δυνατότητες.

Στά βιβλία του βλέπουμε τόν ἐμπνευσμένο του στοχασμό νά συνδέει τόν οὐρανό μέ τή γῆ. Στή "Νιρβάνα"[1] ὁ συγγραφέας γυρεύει νά ἐκφράσει μέ γήινη γλῶσσα ἀντιλαμπίσματα ἀπ τήν ἀσύλληπτη ἐμπειρία του, ἀπ τήν ἀνύψωση τῆς συνείδησής του σέ ἀνώτερη υπεργήινη σφαίρα. Τό θέμα τοῦ "Ἐσύ"[2] εἶναι ἡ σχέση τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν κάθε του περίγυρο ἡ ἐναρμονισμένη μέ τό ζωντανό σύνδεσμο πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στόν αἰσθητό καί στόν υπεραισθητό κόσμο. Η "Ἀγωγή γιά τήν εὐτυχία", πού ἀπόσπασμά της δημοσιεύεται παρακάτω, μᾶς μιλάει γιά τά πρῶτα βήματα πού κάνει ἡ ἔνσαρκη ἀνθρώπινη ψυχή "στή γῆς τόν οὐρανό ζωσμένη".

---

1. Βλ.ἀπόσπασμ.στό τεῦχ. 7 σελ.16,στό 8 σελ.17,στό 9 σελ.2.
2. Βλ.ἀπόσπ. στό τεῦχ. 18 σελ.15.

ΟΥΡΑΝΙΕΣ ΘΥΜΗΣΕΣ

Πιάνω τόν εαυτό μου νά ξαναγυρίζει ολοένα στή μεγάλη τή σκέψη τήν κεντρική πούχει εκφράσει γιά τά παιδιάτικα τά χρόνια ο Ουόρ-ντσουορθ στά "Προμηνύματα αθανασίας".

Ταξιδιάρικα σύγνεφα δόξας διαβαίνουμε, ναί,
καί τό σπίτι μας εἶναι ο Θεός.
Στά δυό πρῶτα τά χρόνια τῆς ζωῆς-στά μωρά-
ο παράδεισος γύρω τους βρίσκεται[1].

Όπως εἶπε σωστά ὁ Χ. Τζ. Ουελς, ο Μεγάλος πόλεμος[2] πραγματικά μᾶς έφερε πιό κοντά παρά ποτέ καί στόν παράδεισο καί στήν κόλαση "τά πράματα είναι πιό προσωπικά καί πιό προσωποποιημένα "[3]. Καί η Μπέζαντ έδῶ καί πολλά χρόνια παρατήρησε πώς ο πόλεμος πρόσφερε μεγάλες ευκαιρίες γιά θυσία- τό πνευμα τῆς θυσίας κάτω απ τίς φτερούγες του κλωσσοῦσε τόν κόσμο συνέχεια όσο βρισκόταν ο κόσμος σέ αγωνία. Καί γεννήθηκε, μπορῶ νά πῶ δημιουργήθηκε, ένας κόσμος ουράνιος πού τόν χαίρονται μονάχα όσοι θυσιάζονται. Ο παράδεισος ήτανε πολύ κοντά μας κεινες τις μέρες, όπως ήτανε στ αλήθεια πολύ κοντά μας κ' η κόλαση. Μά γιά τίς νέες γενιές τῶν παιδιῶν ο κόσμος πού αρχίζει πρέπει νάναι ο κόσμος ο παραδεισένιος κι όχι ο κολασμένος όπου τόσοι καί τόσοι γεννήθηκαν από τότες πού πρωταρχίσανε οι φάμπρικες κι όπου αλίμονο τόσοι καί τόσοι γεννιοῦνται καί τώρα.

Γιά νά μιλήσουμε θεοσοφικά, ο παράδεισος γύρω μας βρίσκεται πάντα. Μά τά παιδάκια, άν βγάλουμε μερικές σπάνιες περιπτώσεις, εἶναι νιοφερμένα απ τόν ουρανό. Καί στά πρῶτα τά χρόνια

απ τή μνήμη τά πάντα δέ φύγαν[1]

όλες οι δόξες κ οι δυνάμεις τοῦ ουράνιου κόσμου. Ας παρακολουθήσουμε τή σκέψη τοῦ Ουόρντσουορθ:

Ιερεῖς είναι ακόμα στή φύση καί στ όραμα,
βλέπουν κάπως τό φῶς τό λαμπρό.
Όταν άντρες γενοῦν, τό θωροῦν τελικά
νά πεθαίνει, νά σβυέται
μές στό φῶς κάποιας μέρας κοινῆς[1].

Μοῦ φαίνεται λοιπόν πώς "τό φῶς τό λαμπρό", εἶναι η θύμηση πού ασύνειδα κυβερνάει τήν ψυχή στό καινούργιο της τό κατοικητήριο, η θύμηση τῆς θαυμαστῆς εμπειρίας πού περιγράφει άς ποῦμε η Μπέζαντ στην "Αρχαία σοφία"[4]. Ο Φράνσις Τόμψον πολύ ωραῖα έχει διατυπώσει τήν ιδέα πού γυρεύω τώρα νά εκφράσω.

," Ξέρεις τί εἶναι νάσαι παιδί; Εἶναι νάσαι κάτι πολύ αλλιώτικο απ τόν άνθρωπο τόν τωρινό. Εἶναι νάχεις τό πνεῦμα λουσμένο απ τά νερά τῆς Βάφτισης. Εἶναι νά πιστεύεις στήν αγάπη, νά πιστεύεις

---

1. Σημ. μετ. Βλ. πιό πάνω σελ. 44.
2. Σημ. μετ. Εννοεῖ τόν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο.
3. Βλ. "Τά πρῶτα πράματα καί τά στερνά (αναθεωρημένη έκδοση σελ.6).
4. Σημ. μετ. Βλ. κεφ. Ε΄ σελ. 117 κ.π. Μετ. Τίμου Βρατσάνου, έκδ. Θυρσος.

στήν ομορφιά, νά πιστεύεις στήν πίστη. Είναι νάσαι τόσο μικρός πού νά μπορούνε τά μικρούλικα τά ξωτικά νά σέ φτάνουνε καί νά σού κρυφομιλάνε στ' αφτί. Είναι νά μεταμορφώνεις τά φλασκιά σ' αμάξια καί τά ποντίκια σ' άλογα. Τό ταπεινό νά γίνεται γιά σένα μεγαλόπρεπο καί τό τίποτα νά γίνεται όλα. Γιατί τό κάθε παιδί είναι καί μιά νεραϊδονονά γιά τή δικιά του τήν ψυχή. Είναι νά ζεις μές στό καρυδότσουφλο καί νά λογιάζεις πώς είσαι βασιλιάς τού απέραντου χώρου. Είναι

έναν κόσμο νά βλέπεις ολόκληρο
μές στό κάθε τής άμμου σπειρί
κι έναν κάποια παράδεισο
πάνω στ' άγριο λουλούδι,
νά κρατάς μές στή φούχτα σου τ' άπειρο
καί τό αιώνιο μές στή στιγμή[1].

... Ο ουρανός είναι στ' αλήθεια Βάφτισμα. Κι από κεί βγαίνει η ψυχή -θάπρεπε νά πώ κατεβαίνει- μέ κουράγιο καί μέ σι - γουριά γιά νά μπεί καί πάλι στό εξώτερο σκοτάδι καί ν' αγωνι - στεί νά κάνει αιώνιο αυτό πού γιά τό χρόνο είναι μονάχα ένα περαστικό βίωμα απ' τού δρόμου τήν άκρη πού βρίσκεται μπροστά μας. Ο ουρανός είναι μήνυμα καί γιά τήν αθανασία μας καί γιά τό βέβαιο τό θρίαμβό μας. Γιατί στόν ουρανό είναι γύρω μας τά μελλούμενα όσο βρισκόμαστε ακόμα στήν παιδική φάση τής ανάπτυξής μας. Είναι τά δικά μας τά μελλούμενα ολόγυρά μας. Γιατί ο καθένας μας έχει τό δικό του τόν παράδεισο. Καί στόν καθένα μας έρχεται η θέα η μαγευτική πού θάτόν έφερνε σέ έκσταση, θά τόν βεβαίωνε γιά τή θεικότητά του καί κουράγιο θά τούδινε σ' όλες τού δρόμου τίς κακοτοπιές, ακόμα κι άν η άκρη τού δρόμου ήτανε μονάχα τέτοιος παράδεισος ωσάν κι αυτόνε πούνιωσε τώρα δά. Πώς θάναι κάτι πολύ παραπάνω, κάτι αμέτρητα παραπάνω, τό ξέρουμε πολύ καλά. Γιατί αφού μεγαλώνει η γνώση ολοένα κ' η ευλάβεια πού μέσα μας ζεί, γίνονται οι παράδεισοί μας όλο καί μεγαλύτεροι, ώσπου η Σπίθα νά γίνει η Φλόγα, η Φωτιά, ώσπου νά φτάσει στήν επίγνωση τής θεϊκότητάς της. Καί τό παιδάκι εδώ κάτω - άς πώ καλύτερα εδώ έξω - στό σώμα του, τό καμωμένο από πυκνή ύλη έχει τό πνεύμα του ακόμα λουσμένο απ' τά νερά τής Βάφτισης μέσα σ' έναν παράδεισο πού μόνο του τόν έχει σχηματίσει απ' τόν πηλό τής θεϊκής δυνητικότητας.

Καί πάλι η φράση "πιστεύει στήν πίστη" εκφράζει μιά βαθιά αλήθεια γιά τόν ουράνιο τόν κόσμο. Η πίστη - άν είναι αγνή - βλέπουμε πώς είναι στόν κόσμο τόν ουράνιο παντοδύναμη (μέσα στά πλαίσια τής αρχικής ρώμης της). Όσο πιστέψαμε στή γή τόσο θά δημιουργήσουμε στόν ουρανό. Αυτό πάει νά πεί πώς ο βαθμός τής πεποίθησής μας, τής εμπιστοσύνης μας, τής πίστης μας, τής λαχτά-

---

1. Πρβλ. τ' όμορφο ποίημα τού Α.Ε. "Παιδιάτικα χρόνια" στή "Συλλογή ποιημάτων".
Σημ. μετ. Απόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδη Α.Ε. είναι τό ψευδώνυμο τού ιρλανδού ποιητή καί ζωγράφου Τζώρτζ Ράσελ (George Russel, 1867-19..)

ρας μας γι'ανύψωση, τῆς σταθερῆς μας αναζήτησης γιά τήν αλήθεια, τῆς επίμονης προσκόλλησής μας σέ μιάν αόρατη ελπίδα θά φέρει τά όνειρά μας καί τούς αγῶνες μας στήν ουράνια τήν αποθέωση. Όπως σκεφτήκαμε, έτσι γιά ένα σύντομο διάστημα γινόμαστε στόν ουρανό γιά μιάν ώρα πού μᾶς φαίνεται αιωνιότητα. "Βλέπω θά πεῖ πιστεύω", λέει η γῆ. "Πιστεύω θά πεῖ βλέπω", λέει ο ουρανός. Καί τά δυό εἶν αλήθεια. Τό ένα εἶναι η Προβάττι Μάργκα καί τ'άλλο η Νιβρίττι Μάργκα. Μᾶς χρειάζονται καί τά δυό γιά νά νικήσουμε τήν αυταπάτη τή γεννημένη από τήν άγνοια. Σωστά εἶπε η Μοντεσόρι [1]: "Η πίστη οδηγεῖ στήν όραση κι όχι η όραση στήν πίστη. Όταν ο τυφλός τοῦ Ευαγγέλιου έβγαλε τήν εναγώνια κραυγή: "Κάνε με νά δῶ" πίστη ζήτησε. Γιατί ήξερε πώς μπορεῖ νάχεις μάτια καί νά μή βλέπεις".

Παραβάλετε τούς στίχους τοῦ "Κοιμισμένου παιδιοῦ" τῆς Μπράουνινγκ.

Μάτια πούχουν τά ματόφυλλα κλειστά
βλέπουν πολύ πιό καθαρά, πιό φωτεινά
απ'τ'ανοιχτά [2].

Όλο τό ποίημα εἶναι μιά ζωντανή εικόνα τῆς αληθινῆς συγγένειας τ'ουρανοῦ καί τῆς γῆς.

"Είμαστε πολίτες τ'ουρανοῦ", λέει ο Απόστολος Παῦλος. [3] Γιατί στόν ουρανό ο άνθρωπος εἶναι γιά ένα σύντομο διάστημα κύριος τῆς μοίρας του κ'έχει τήν επίγνωση πώς εἶναι πολίτης τῆς θεϊκῆς πολιτείας, ξέρει τί σημαίνει νάσαι στ'αλήθεια πολίτης, τί παραπάνω παρά ν ανήκεις σ'ενα πολιτικό σύνολο τοῦ γήινου κόσμου. Η φράση τοῦ Φράνσις Τόμψον "τό ταπεινό νά γίνεται γιά σένα μεγαλόπρεπο" εἶναι γεμάτη νόημα. Στ'αλήθεια εἶναι οι ψυχές μας νεραϊδονονές, θεϊκοί αλχημιστές, πού επίμονα μᾶς δείχνουνε πῶς από πράματα μικρά, τιποτένια, θά βγεῖ αυτό τό "πᾶν", ο αιώνιος ουρανός, πού σκαλοπάτια του εἶναι οι ουρανοί μας οι διαβατικοί. Πραγματικά εἶναι αλήθεια πώς οποιος βλέπει έναν κόσμο ολόκληρο μές στό κάθε τῆς άμμου σπειρί κ'εναν κάποιο παράδεισο μές στ'αγριολούλουδο εἶναι πολύ προχωρεμένος στό στρατί τῆς ζωῆς. Καί τολμάω νά προσθέσω πώς ακόμα κι οποιος πιστεύει πώς ο ουρανός εἶναι καί στό σπειρί τῆς άμμου καί στ'αγριολούλουδο ή καί πείθει τόν εαυτό του πώς τό πιστεύει βρίσκεται στά περίχωρα τοῦ κόσμου τῆς αλήθειας. Στόν ουρανό η φαντασία βασισμένη στή λαχτάρα γιά τήν ανύψωση, διαμορφωμένη απ τήν προσπάθεια σέ χαραχτήρα, φτάνει ώσαμε τά μελλούμενα καί τά φέρνει στό Αιώνιο Τώρα. Ή, άν θέλετε, εἶναι τό "μάτι τῆς ψυχῆς", πού βλέπει ποιό μονοπάτι πάει στῆς ψυχῆς τήν κληρονομιά. Στον ουράνιο τόν κόσμο η φαντασία εἶναι δημιουργία καί πρόβλεψη. Στόν κόσμο τῶν παιδιῶν, πού σχεδόν όλα

---

1. Βλ. τήν Προχωρημένη μέθοδο Μοντεσόρι τόμ. Α΄σελ. 232.
2. Σημ. μετ. Απόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδη
3. Σημ. μετ. " Ημῶν γάρ τό πολίτευμα έν ουρανοῖς υπάρχει".
(Πρός Φιλιππησίους γ΄20)

εἶναι οὐρανογέννητα καί πού ὅλα μιά μέρα πρέπει νά εἶναι, ἡ φαντασία κρατάει τή δύναμη της γι αὐτά, ἄν ὄχι γιά μᾶς πού τά κοιτᾶμε. Κι ἄν μᾶς φαίνεται παράξενο πού ἔχοντας μάτια δέ βλέπουνε, πιό δίκιο ἔχουν αὐτά νά παραξενεύονται πού ἐμεῖς ἔχοντας μάτια δέ μποροῦμε ἀκόμα νά δοῦμε τό μεγάλο τό "Φίλο τῶν παιδιῶν", πού τόσο γοητευτικά μιλάει γι αὐτό ο Στήβενσον στόν " Ἀόρατο σύντροφο στό παιχνίδι".

Κανένας δέν τόν ἄκουσε, κανένας δέν τόν εἶδε,
εἰκόνα ναι, πού δέ μπορεῖ ποτέ κανείς νά ζωγραφίσει.
Μά σιγουριά θά τόν ἰδεῖς νά βρίσκεται στό σπίτι ἤ ἔξω κεῖ
πού τά παιδιά χαρούμενα παιχνίδια στήσανε μονάχα τους.

Ξαπλώνεται στίς δάφνες πά καί στό γρασίδι πηλαλᾶ
καί τραγουδᾶ σάν τ ὀργανάκι παίζεις.
Ὅσες φορές εὐτυχισμένος νοιώθεις δίχως νά ξέρεις τό γιατί,
ο φίλος ο μεγάλος τῶν παιδιῶν κοντά θά βρίσκεται.

Ποθεῖ νάναι μικρός, ἀντιπαθεῖ νά μεγαλώσει,
σπίτι του κάνει τίς σπηλιές πού ἐσύ μέ τό φτυαράκι σκάβεις.
Ὅταν τούς μολυβένιους τούς στρατιῶτες ἀραδιάζεις,
μέ τή μεριά τῶν νικημένων πάντα πάει[1].

Κι αὐτός μεταμορφώνει τά νεροκαλόκυθα σ ἁμάξια καί τά ποντίκια σ ἄλογα. Αὐτός στόν κόσμο τόν οὐράνιο κάνει νά βγαίνουν ἀληθινά τά ὄνειρα, νά γίνονται πραγματικότητες οι ἐλπίδες καί τά ἰδανικά. Ἀνίσως καί μᾶς φαίνεται πώς παράξενα δουλεύει ἡ φαντασία τῶν παιδιῶν, ἄς μήν ξεχνᾶμε πώς τή ζωή της πρέπει νά βλέπουμε κι ὄχι τή μορφή της τήν προσωρινή. Η μορφή μπορεῖ νάναι παιδιακίστικη, μ ἄλλα λόγια ἄπλερη. Μά ὄχι ἀνόητη. Η ζωή της εἶναι ἀπό τήν οὐσία τῆς θεϊκότητας τοῦ Θεοῦ. Καί στό νοῦ τοῦ παιδιοῦ εἶναι ἡ θύμηση μιᾶς θεικιᾶς φαντασίας, πού δούλεψε στόν οὐράνιο τόν κόσμο. Ξεθωριάζει σέ λίγο η θύμηση. Σέ πολλούς ἀπό μᾶς ο κατώτερος νοῦς δέν ἀργεῖ νά τήν πνίξει τήν ἀνώτερη κείνη συνείδηση πού θάπρεπε αὐτός νάναι τό ἀντίστοιχό της ἐδῶ ἔξω. Όσο τό παιδί μεγαλώνει ἀνάμεσα σ αὐτούς πού κ οι ἴδιοι ξεχάσανε, θάχει τήν τάση

νά τίς ξεχάσει ολότελα
τίς δόξες τίς παλιές
πού ἐκεῖνο γνώρισε
μές στό τρανό παλάτι τοῦ αὐτοκράτορα
απ όπου κάποτες ξεκίνησε γιά ἐδῶ.[2]

Κ'ἐσεῖς κ'ἐγώ τούτη τή λησμονιά τήν κάνουμε νάρθει μιά ὥρα ἀρχύτερα.

Τζώρζ Σίντνυ Ἄραντεηλ (George Sidney Arundale 1874-1945)
Ἀπό τήν " Ἀγωγή γιά τήν εὐτυχία". Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

---

1. Σημ.μετ. Ἀπόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδη
2. Σημ.μετ. Ουίλλιαμ Ουόρντσουορθ Ἀπό τά "Προμηνύματα ἀθανασίας" (ἀπό τή στροφή ζ΄). Ἀπόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδη.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΘΑΝΑΤΙΚΗΣ ΠΟΙΝΗΣ

Δημοσιεύουμε παρακάτω τό συγκλονιστικό διήγημα τοῦ φημισμένου βούλγαρου λογοτέχνη Γκ. Σταμάτωφ " Η διήγηση ενός γιατροῦ". Ο Σταμάτωφ ἔχει γράψει σύντομα διηγήματα, πού διακρίνονται γιά τήν απλότητά τους καί τή δύναμή τους. Ἦτανε γιά λίγον καιρό αξιωματικός τοῦ πυροβολικοῦ κι αργότερα γιά πολύν καιρόν δικαστής. Ποτέ δέν υπόγραφε καταδίκη σέ θάνατο.

Τό διήγημα δείχνει τί εἶναι γιά τόν κατάδικο οἱ στερνές του στιγμές.

Ακολουθεῖ μιά προσευχή γι'αὐτούς πού κρατᾶνε στά χέρια τους ἐξουσίες. Εἶναι γραμμένη από έναν ἄλλο γνωστό ἀνθρωπιστή,τό σύγχρονό μας τόν ἀγγλοαμερικανό λογοτέχνη Χ. Οὐῦστεν Ὤντεν.

Η ΔΙΗΓΗΣΗ ΕΝΟΣ ΓΙΑΤΡΟΥ

Δέν εἶχα πάει ποτέ νά ἰδῶ θανατική ἐκτέλεση, πρῶτο γιατί δέν εἶχα τέτοια επιθυμία,γι ύστερα γιατί οι αρχές κάνουν αυτές τίς δουλειές πολύ κρυφά, οπως γίνονται καί τά ἴδια τά εγκλήματα,λές καί φοβοῦνται κι αυτές καμμιά δίκη. Ἔτυχε όμως νά ξεπέσω στή φυλακή, γιά νά διαπιστώσω, σά γιατρός, ότι η εξουσία έκανε όπως ἔπρεπε τή δικαστική της εγχείρηση. Δέ θυμοῦμαι ως τώρα πιό αποκρουστικό συναίσθημα από εκεῖνο πού ἔνοιωσα όταν εἶπα στόν εισαγγελέα ότι θά πήγαινα τό πρωΐ στή φυλακή. Μοῦ φαινότανε πώς εἶχα δώσει τό λόγο μου νά κάνω κάτι ἄναντρο..

Τήν ἄλλη μέρα, όταν μπῆκα στήν αυλή τῆς φυλακῆς, όλα σχεδόν ἦταν έτοιμα. Χωροφύλακες μέ ντουφέκια σχημάτιζαν ένα μικρό κύκλο, πού στό κέντρο του εἶχε στηθεῖ πρίν από λίγο μιά κρεμάλα. Ανάμεσα σέ δυό σκαλιά, φαινόταν ένα κρασοβάρελο, πού ἄλλοτε εἶχε ευφράνει καρδιές καί τώρα προοριζότανε γιά τή φριχτότερη στιγμή τῆς ζωῆς ενός ανθρώπου. Κοντά στήν κρεμάλα, ενα γερασμένο καί καμπουριασμένο ανθρωπάκι κάτι μαστόρευε μέ τόση ησυχία, λές κι ετοίμαζε καμμιά θριαμβευτική αψίδα. Ἔμαθα πώς αυτός ἦταν ένας από τούς φυλακισμένους πού εἶχε καταδικαστεῖ κάποτε σέ θάνατο καί πού τοῦ εἶχε δοθεῖ χάρη μέ ισόβια δεσμά. Ἴσως ο ἴδιος ο εισαγγελέας πρίν από χρόνια νά τόν εἶχε κατακεραυνώσει γι αφαίρεση ανθρώπινης ζωῆς, καί τώρα ο ἴδιος τόν καλοῦσε νά κρεμάσει τόν πλησίον του. Ἄν ο εγκληματίας αυτός, πού πῆρε χάρη, ἤθελε τώρα μέ τό ζῆλο του νά εξαγοράσει τό ἔγκλημά του, ἤ ἄν δέν συλλογιζότανε τίποτε, θά ἦταν δυσκολο νά πεῖ κανείς... Δέκα χρόνια εἶχε περάσει ως τότε στή φυλακή, κι έμενε ακόμα η αιωνιότης. Ποιές σκέψεις αυτή μπορεῖ νά προκαλέσει;δ

Κοντά του στεκόταν ένας παπᾶς· δέ θά ἦταν ευκολώτερο νά καθορισθεῖ ἡ ἔκφραση τῆς μορφῆς του· τόν εἶχα δεῖ κι ἄλλη φορά, σέ γάμο, κι ἦταν η ἴδια.

Επί τέλους δόθηκε η διαταγή νά φέρουν τόν κατάδικο· ἦταν έ-

να γερό παλημάρι, νέο ακόμα, πολύ νέο, πού μόλις θά εἶχε κλεί - σει τά ὡραῖα, φριχτά όμως τώρα, εικοσιένα χρόνια του.

Διάβασαν τήν απόφαση· αυτός πού τή διάβασε πρόφερε τίς λέξεις μέ τέτοιον τρόπο, λές κ η ζωή ολων όσοι ἦταν εκεῖ κρεμόταν απ αυτόν. Οἱ κοσμικές αρχές εἶχαν τελειώσει γιά τήν ὥρα μέ τόν κατάδικο καί μονάχα ο δήμιος περίμενε μέ ανυπομονησία τό τέλος αυτῆς τῆς ιστορίας. Ο παπᾶς πλησίασε τό παληκάρι.

-Τέκνο μου, ἄρχισε αυτός, εσύ τώρα πιά γρήγορα θ'αφήσεις αυτόν τόν αμαρτωλό κόσμο καί θά περάσεις στήν αιώνια ζωή τοῦ Θεοῦ. Μή φοβᾶσαι τέκνο μου. Γιά σένα δέν τελειώσανε ολα ακόμα... Εκεῖ... εἶπε ο παπᾶς δείχνοντας τόν Ουρανό - εκεῖ.....

Ο δύστυχος κατάδικος κοίταξε ψηλά κι εἶδε τήν κρεμάλα.

-Αυτό τό σκοινί, παπούλη... αυτό τό σκοινί... μουρμούρισε απελπισμένος καί τρέμοντας σύγκορμα.

Ἄδικα ο παπᾶς τόν ξεγελοῦσε μέ διάφορες υποσχέσεις γιά τόν ἄλλον κόσμο... Τό παληκάρι ολοένα ἔλεγε, πιασμένο από τό χέρι τοῦ παπᾶ.

-Αυτό τό σκοινί... αυτό τό σκοινί...

Καί σ'αυτές τίς μικρές λέξεις διαφαινόταν ὅλη η φρίκη τοῦ μαρτυρίου του. Όμως οι αρχές βιαζόντουσαν καί τέλος δυό ἄνθρωποι, βοηθοί τοῦ δήμιου, πλησίασαν τόν κατάδικο γιά νά τόν πάρουν.

Αυτός όμως, ο δύστυχος, πιάστηκε από τά ράσα τοῦ παπᾶ.

-Τέκνο μου, μουρμούριζε ο παπᾶς, πού προσπαθοῦσε νά βγάλει από τά χέρια τοῦ κατάδικου τά ράσα του, τέκνο μου...

-Αυτό τό σκοινί... αυτό τό σκοινί... εξακολουθοῦσε νά μουρμουρίζει εκεῖνος.

Επί τέλους τόν χώρισαν από τόν ταραγμένο παπᾶ.

Ο γιατρός σώπασε γιά λίγο καί πάλι εξακολούθησε:

-Στή ζωή μου εἶδα πολλούς θανάτους, παρακολούθησα στιγμή μέ στιγμή τό βαθμιαῖο σβήσιμο τοῦ οργανισμοῦ, αλλά εκεῖ ἔστεκα κοντά σ'έναν ἄνθρωπο, πού παρ'όλη τή βοήθεια τῆς επιστήμης δέ μποροῦσε νά σωθεῖ καί σά γιατρός αντίκρυζα τόν αναπόφευκτο θά - νατο τοῦ αρρώστου μου. Αυτός όμως ο θάνατος, πού ετοιμαζότανε εμπρός μου, τάραζε κάθε μου νεῦρο. Εμεῖς νά χρησιμοποιοῦμε ὅλα τά μέσα πού ἔχουν συγκεντρωθεῖ μέ εργασία εκατοντάδων χρόνων, γιά νά κρατήσουμε ἔστω καί μιά στιγμή περισσότερο τή ζωή, κι εδῶ νά εἶσαι υποχρεωμένος νά βλέπεις ένα γερό, δυνατόν οργανισμό, ικανόν ἴσως νά ζήσει εκατό ολόκληρα χρόνια, καί νά ξέρεις πώς μέ τή βία θά εκμηδενιστεῖ στό λεπτό, ν'αποθαυμάζεις τήν τεχνητή αφαίρεση τῆς ζωῆς. Κι αυτό νά γίνεται εμπρός σέ μένα, ένα γιατρό, πού συνήθως τόν καλοῦν νά σώσει...

Επί τέλους κατάφεραν νά τόν ανεβάσουν στό βαρέλι, απ' όπου αυτός μέ βλακώδη ἔκφραση στά μάτια αγωνιζόταν νά πάει στόν παπᾶ.

Καί νά. Ο εισαγγελέας, πού στεκότανε κοντά μου, φωνάζει πανηγυρικά.

Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης σοῦ χαρίζει τή ζωή.

Τί εἴδους χαρίσματα εἶνε αὐτά στόν αἰώνα μας; σκέφθηκα ἐγώ, καί κοίταξα μ' ἀπορία τόν εἰσαγγελέα. Αὐτός ἐμοιαζε μέ τόν Χριστό, ὅταν φώναξε τοῦ Λάζαρου νά βγεῖ ἀπό τό μνῆμα.

-Φώναξε οὔρρα. Φώναξε ζήτω ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης. Ἔλεγαν οἱ χωροφύλακες στόν κατάδικο, -κι ὁ Θεός ξέρει γιά ποιό λόγο φώναξαν οἱ ἴδιοι: "Ζήτω η Αυτοῦ Μεγαλειότης."

Οἱ δήμιοι σαστισμένοι ἀποτραβήχτηκαν, μέ τή διαφορά πού αὐτοί δέ φώναξαν οὔτε οὔρρα οὔτε ζήτω κι ὁ μισογονατισμένος ἐπάνω στό βαρέλι εξακολουθοῦσε νά βλέπει τούς τριγυρινούς μέ ηλίθια μάτια καί νά μουρμουρίζει:

-Αὐτό τό σκοινί... -αὐτό τό σκοινί, παπούλη.

Ὁ δύστυχος δέν ἦταν πιά γιά τό δεσμωτήριο, ἀλλά γιά τό φρενοκομεῖο.

-Τί ἐσήμαιναν ὅλα αὐτά; ρώτησα ἀργότερα τόν εἰσαγγελέα.

-Τίποτα, τίποτα, μοῦ ἀπάντησε αὐτός χαμογελαστός, ἀπό χτές βράδυ ἀκόμα εἴχαμε πάρει τό τηλεγράφημα τῆς χάρης, ἀλλά θέλαμε νά τόν φοβίσουμε γιά παραδειγματισμό.

-Αὐτός ὅμως τρελλάθηκε...

-Καί τί τό θέλει τό μυαλό; εἶπε μέ χαμόγελο ὁ εἰσαγγελέας φεύγοντας.

Ἔτσι τελείωσε ὁ γιατρός τήν ἱστορία του. Ὅλοι οἱ τριγυρινοί του σιωποῦσαν, καί μόνο ἕνας ἀπ αὐτούς κάποιαν ὥρα εἶπε:

- Ὁ εἰσαγγελέας σά νά εἶχε δίκηο τί τό ἤθελε τώρα πιά τό μυαλό..

Γκ. Σταμάτωφ (γεννήθηκε τό 1869) Μετάφρ. Ἄργη Κόρακα

ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Καί τώρα ἄς δεηθοῦμε γι' αὐτούς πού κρατᾶνε στά χέρια τους κάποιο ξεροκόμματο εξουσίας. Ἄς δεηθοῦμε γι αὐτούς πού ενσαρκώνουνε τήν ἀπρόσωπη τήν τυραννία τήν κρατική, γιά ὅλους αὐτούς πού πού ἀνακρίνουνε καί κοντρανακρίνουνε. Γιά ὅλους αὐτούς πού βγάνουνε τίς ἄδειες καί δημοσιεύουνε τίς ἀπαγορεύσεις. Ἄς δεηθοῦμε νά μήν καταντήσουνε νά λογαριάζουνε τό γράμμα καί τό νούμερο γιά πιό ζωντανά ἀπό τή σάρκα κι ἀπό τό αἷμα. Καί κάνε νά μήν καταντήσουμε ἐμεῖς, Κύριε, οι απλοί πολίτες ετούτης τῆς γῆς, νά μπερδεύουμε στό νοῦ μας τόν ἄνθρωπο μέ τήν εξουσία πούχει στά χέρια του. Καί ποτέ νά μή βγαίνει ἀπ τό νοῦ μας πώς ἀπ τή δική μας τήν τεμπελιά, ἀπ τή δική μας τήν κατάχρηση τῆς ἐλευθερίας, ἀπ' τό δικό μας τό φόβο τῆς ελευθερίας γεννήθηκε ετοῦτο τό κράτος πού πρέπει νά τό υποστοῦμε γιά νά λυτρωθοῦμε ἀπό τίς αμαρτίες μας, γιά νά πάρουμε ἄφεση ἁμαρτιῶν.

Χ. Οὔϋστεν Ὤντεν (Hugh Wystan Auden, γεννήθηκε τό 1907)

Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α
συνέχεια

σελ.

Ε Ι Κ Ο Ν Ε Σ

Ὁδὸς ἄνω κάτω μία
ΘΕΟΣΟΦΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ